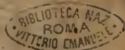
EPISTOLA FAMILIARIS
AD REVERENDUM AC EXIMIUM PATREM
HENRICUM NORIS,
VERONENSEM,
Ordinis Eremitarum S. Augustini, S. Theologiæ Doctorem ac Professorem,

QUA

F. CHRISTIANUS LUPUS,
Eodem in Ordine S. Theol. Doctor & Professor,

QUIBUSDAM AD NONNULLA NUPERÆ SUÆ

DE CHRISTIANA
CONTRITIONE
DISSERTATIONIS CAPITA HÆSITANTIBUS,
Juxta Apostoli Mandatum, humiliter conatur dare rationes.





LOVANII,
Apud Hæredes BERNARDINI MASII sub viridi Cruce, Anno 1667.

ADMODUM REVERENDO ET EXIMIO PATRI,

P. HENRICO NORIS,

VERONENSI,

ORDINIS EREMIT. S. AUGUSTINI,

S. Theologiæ Doctori ac Professori, &c.

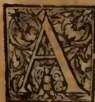
F. CHRISTIANVS LVPVS,

Eiusdem Augustinianæ Familiæ

ALUMNUS INUTILIS,

Et sola Dei patientia in Alma Lovaniensi Universitate Doctor S.Th.ac Professor, S.P.D.

ADMODUM REVERENDE AC EXIMIE CONFRATER,



Micus fidelis, protectio fortis: Qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: Et non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis: Et qui metuunt Dominum, invenient illum. Ecclef.6. Tali Amico, in cujus charitatem, præsertim sæculi scandalis sese fatigatum, cum cunctis suis cogitationibus & consilijs totum proijceret, securè illic quieturus, indiguisse fatetur etiam sanctus Augustinus. Ego peccatorum meorum victrici gratiæ deputo, non dumtaxat quod Dominum Deum timere ac diligere sim conatus huc usque, sed & quod te, Clarissimi Parentis tui, nec non Eruditissimi conterranei tui Onufrij Panuini vestigijs insigniter inhærentem, ideòque non solùm scholasticâ atque dogmaticâ Theologiâ, sed & profanâ ac sacrâ antiquitate instructum eximiè, talem invenerim thesaurum. O quoties, primates almæ Urbis Basilicas adeundo, de avitis & Reipublicæ & Ecclesiæ illic actis instruebas eruditissimè! Certè

 quod

quod in S. Hieronymo per Gallicanam & Græcam, in me per Italicam peregrinationem Divina Clementia est operata. Reperi illic plures Gregorios Nazianzenos. Quæ omnia dum memoriâ revolvo, mente reportor in Italiam, acerbè dolens needum adesse illam beati
l.22.c.30. corporis dotem, quam in libris de Civitate Dei laudat S. Augustinus: *Ubi volet spiritus, ibi protinùs erit & corpus.* Quod ergo lingua nequeat, res nostrates ambit hæc tibi Epistola notificare.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Dissertationis, nec non & hujus Epistolæ scribendæ ratio.

QUòd Apostolica Sedes, & Dominus noster Rex Catholicus numerosissimos adhuc & ferventissimos Fideles in Belgio habeant post nuperum Lutheranæ & Calvinianæ hæreseos diluvium, est adoranda solius Dei in nos Clementia, insigniter uti dignata ministerio hujus Almæ Scholæ Lovaniensis. Hæc enim utrique turbini adeò generosè restitit, ut relatis à se ac impugnatis orthodoxis dogmatibus Lutherus passim adscriberet hunc marginalem sarcasmum: *Lovanialiter.* Ita sperabat Majorum nostrorum ictus illudere. Et hìnc utraque ista crudelissima factio, dum colligata omnes fermè Belgij Civitates vastavit ac profanavit Ecclesias, hoc Lovaniense, cui nullum humani munimenti robur, nunquam oppidum valuit pervadere: Quod Divina Clementia misereri adhuc vellet genti nostræ, atque ita reparandæ Fidei scholam hanc servaret. Quæ Patrum corda adhuc vivunt in Filijs: Quidquid zizaniorum Dominico apud nos agro inimicus homo superseminavit hactenùs aut superseminaturus est, fæliciter eradicârunt Parentes nostri, speramusque ab omnipotente Dei gratia subministrandas etiam nobis & nostris usque ad sæculi finem posteris vires, quibus eradicemus.

Duram nobis luctam nuper fecit quispiam è Regularibus, quos de Domini JESU Societate vocant, Clericis homo Siculus, Thomas Tamburinus, cujus *expedita*, uti inscribitur, *Decalogi explicatio* huc deportata fuit, & typis vulgata apud Insulas, oppidum Diœcesis Tornacensis. Est compedita, non expedita explicatio: Humanum genus non à multo, uti tentat, Divinarum ac humanarum legum jugo, sed in miserandum ipsarum contemptum ac libertinam prævaricationem expedit, nec unum de minimis, sed multa etiam de maximis mandatis solvit, & sic docet homines, atque ita Authorem suum cum omnibus in ejus errorem seductis facit esse minimos in regno cœlorum. *Diliges* Do-

D… *um Deum tuum ex toto corde tuo*, est summum ac primum, adeò… rigidum æternæ legis mandatum, ut mens nostra, quæ ad instar …rdis semper sine ferijs est in motu, ejus virtualem, quem mentis habitum ac animi præparationem sanctus Augustinus passim appellat, actum nec ad unum temporis instans, siquidem antiquis Doctoribus credimus, possit interpolare. Quoties mentis supra ipsum reflexio obliget, est antiqua scholæ quæstio: Quorundam singulis dumtaxat Dominicis diebus obligare opinantiū sententia à multis meritò judicatur nimis laxa. At verò dictus Tamburinus nec in rationis ingressu, nec in mortis exitu, nulloque vitæ tempore asserit ipsum Divinæ Dilectionis actum esse necessarium: Ait *Praeceptum Charitatis impositum fuisse ob Iustificationem impij; solùm igitur obligare, quando impius, quia Sacramentum Pœnitentiæ non est in promptu, non habet aliam viam, quâ se iustificet, nisi eliciat actum Contritionis, quæ semper aliquo tandem modo actum amoris Dei super omnia dilecti involvit. Consequenter igitur & indirectè, ratione suæ Iustificationis, ad actum Charitatis fideles obligantur.* Eam, quæ nec in mortis exitu nos ad Deum diligendum obliget, sententiam asseverat esse *probabilem & tutissimam*. Part. 2. c. 3. para. 2.

Ad istas Siciliæ merces in memoriam nobis venit S. Gregorij Magni ad sanctum Maximianum Siracusæ Antistitem epistola: *Tanta nobis subindè mala, quæ aguntur in ista Provincia, nunciantur, ut peccatis facientibus, quod avertat Omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus.* A viro, omnia *ad maiorem Dei gloriam* agere professo, prodire tam monstrosum dogma plurimi sunt admirati. Hìnc & ipsum constanter invaserunt, adjuvitque divinitùs inspirata beatissimi Patris nostri, cui det Deus annos de nostris, Alexandri septimi sollicitudo pastoralis, anno 1665. damnans hunc articulum: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis, ex vi Praeceptorum Divinorum ad eas virtutes spectantium.* l. 3. epist. 14.

Ex eadem pharetra prodijt apud nos & Flandricus puerorum Catechismus, affirmans purum putum gehennarum servilē metum, eoq; solo tinctum & formatum de peccatis dolorem esse cum Christianæ Regenerationis, ac præsertim Reconciliationis Sacramento dispositionem & caussam sufficientem ad obtinendam Divinæ misericordiæ gratiam ac remissionem peccatorum. In opusculo de Regia Institutione Jonas, qui sub Ludovici Pij Imperio floruit, Aurelianensis Ecclesiæ doctissimus Episcopus scribit charitatem esse *decus christianitatis, totiusq; fidei nostræ Summam, multorum in cordibus non regnare lamentatur*, & post multa ejus encomia adjungit: *Miserabiliter planè decipiuntur plerique, qui sine charitate aut Deo placere, aut ad eum se putant pervenire.* Hìnc Cap. 9.

scabiosus ille, quod pueris cœpisset tradi, catechismus gravia apud quosdam litigia peperit, tandemq; fuit meritò abolitus & circumscriptus. Nulla enim circa fidem corruptela est facilior ac pejor, quàm puerorum. Hæc tamen circumscriptio non frænavit quorundam Concionatorum linguas: Adversùs Dei charitatem perrexerunt declamare, & infirmas Christianæ Plebis conscientias duro scandalo percusserunt. Quid ad hæc cum tripudio dicant vicini & permixti nobis hæretici, perpendat vestra Prudentia. Paucorum nugas derivant in cunctos: Ab omni Papistica Ecclesia existimant inferri bellum Divinæ, quâ solâ Magister Deus veros suos discipulos discrevit à falsis, charitati. Jam pridem mihi placet quod sancto Augustino scripsit sanctus Hieronymus: *Si tuam vis vel exercere vel ostentare doctrinam, quære iuvenes & disertos, qui possint & audeant tecum congredi.* Aliud non ambio, quam latitare in monasterio, & antequam ad supremum evocer Tribunal, malè impensos adolescentiæ ac juventutis meæ dies plangere, ac totius vitæ peccata in silentio deplorare. Et quis hodie grassantem, etiam in Christiani dogmatis elucidatione, verborum pugnam & caninam facundiam non aversetur? Ne tamen Matri Ecclesiæ deesse, & acceptum à Domino talentum in terra aut sub modio abscondere viderer, magnorum Virorum consilijs cedens scripsi dogmaticam Dissertatiunculam, dictum dicti Catechismi articulum ostendere conatus profanum, & unanimi SS. Patrum confessioni, Apostolicæque traditioni penitùs adversum. Doctoris ministerium honorificare studui, & non recedere ab hocce monito S. Nili Abbatis: *Satiùs est temerè mittere lapidem, quàm verbum.* – Et multorum in cordibus laudatur Deus dedisse aliquod incrementum.

Verùm uti palato non sano pœna est panis, ita ægro mentis oculo odiosa est veritatis lux. Hinc boni quidam viri pauca mea folia acerbè lacerârunt, spondentes brevi per Sedem Apostolicam damnanda. Et sponsionem adimplere fuerint omninò conati. Verùm nosti à Synodo Chalcedonensi factas S. Pontifici Leoni Magno acclamationes: *Petrus per Leonem locutus est, Leoni vita, Leoni multos annos.* Eundem in modum Beatissimo Patri nostro Alexandro VII. qui multos moralis Pseudo-theologiæ libertinos, & Christianæ disciplinæ corruptivos articulos proscripsit, & adhuc pergit proscribere, acclamat nunc universa Ecclesia, ab omni ejusmodi macula & ruga confidens se brevi liberandam. Acclamat & Eminentissimo Principi ac Reverendissimo Patri Francisco Cardinali Barberino, Ecclesiæ Hostiensis Episcopo, & sacri Collegij Decano, qui varijs per D. Lucam Holstenium nuper collectis & vulgatis antiquarum Synodorum, Apostolicarum Litterarum,

rarum, & sacrorum Canonum monumentis præfigere dignatus est hocce elogium: *Concors opinio est, multa in hac collectione reperiri, quæ orthodoxum dogma sanciant, quæ lura vetera Sedis Apostolicæ illustrent, quæ laxitatem obrepentem hodiernis moribus cinctis quasi severioris disciplinæ veteris adstringant, quæ denique plerisque inquieti hujus & factiosi sæculi malis, maximè autem prurigini novitatum, quæ cæterarum ferè pestium fons est, aptissimum remedium esse possint.* Absit ut ea, quibus Apostolicum Christianitatis dogma & avitam disciplinam ex authenticis Evangelici Depositi archivis producimus, & adversùm novos inquietorum ingeniorum pruritus defendimus, sub tanto Pontifice ac tanto sacri Collegij Primate damnari, aut de damnatione periclitari metuamus.

Et hæc quorundam desperatio peperit nobis spectaculum, quale in Carthaginensi amphitheatro visum à se testatur in libro apologetico Septimius Tertullianus: *Nova iam Dei nostri in ista civitate editio publicata est, ex quo quidam frustrandis bestijs mercenarius noxius picturam proposuit cum eiusmodi inscriptione,* Deus Christianorum onochoetes. *Is erat auribus asininis, altero pede ungulatus, librum gestans, & togatus. Risimus & nomen & formam.* Quis vel qualis, quod sine statuis & imaginibus coleretur, esset Christianorum Deus, ignorabat, ideóque &, vivum & verum non arbitrata, spernebat cœca Gentilitas: Hinc in tantas blasphemias prorupit. Pessima blasphemia est postmodùm per hæreticos à Domino Deo in ejus Evangelicum dogma, fidosque ejus defensores traducta. Nonnè enim Pelagianorum Goliath Julianus orthodoxum Ecclesiæ de originis peccato dogma pessimis de damnatis nuptijs, de redacta duplicis Divinitatis fabula, de Deo authore peccati, de everso libero arbitrio, de carnali animarum traduce, pluribusq; ejusmodi calumnijs circumvolvit, atq; ita projecit in vulgus, clamans: *Ecce dogma Romanorum?* Nonnè ejus defensorem S. Augustinum ubique buccinavit esse Traducianum, Manichæum, Venustianum? Calumniæ spiritum cunctis semper infuisse hæreticis, possit lucidè ostendi. Quod superbus & contumax hæreticorum spiritus semper Ecclesiã accuset, alicubi rectè scripsit Facundus Episcopus Hermianensis. Quin pessimam scabiem affricuerunt hæretici etiam Catholicis, de quibus in Præfatione ad objectiones Vincentianas sanctus Prosper Episcopus Rejensis: *Quidam Christiana ac fraterna charitatis obliti, in tantum existimationem nostram quoquo modo student lædere, ut suam se evertere nocendi cupiditate non videant. Contexunt enim, & qualibus possunt sententijs comprehendunt ineptissimarum quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaq; ostendenda & ingerenda multis publicè privatimq; circumferunt,* Cap. 16.

runt, afferentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo, quæ falsò in nos ad excitandam invidiam iactitari, facilè & sufficienter subscriptione unius probaremus anathematis, nisi malignitas eorum, qui se gravari putant, si de nobis benè sentiatur, ipsam subscriptionis nostræ brevitatem suspectam esset habitura. Impij in circuitu ambulant: Impiorum præsertim caput diabolus, miserum humanum genus conatus semper circumducere in eosdem gyros erroris aut malæ voluntatis. Ejusmodi enim per ipsum spectacula cogimur & nos videre: Productorum quidem monstrorum ridemus & nomen & formam; verùm ipsorum fabricatores, quod Fratres nostri sint etiam ex Matre Catholica, non possumus non deflere.

Ex dicta Societate nescio quis Clericus meam de Christiana Contritione Dissertatiunculam multis circumvestivit fœdorum errorum & calumniarum pannis, atque ita projecit in vulgus, vociferans me sentire cum Cornelio Jansenio, Iprensium nuper Episcopo, imò & cum Martino Luthero: Quod dicam Christianam Attritionem, seu imperfectam Contritionem, ut vera sit, formari oportere ac procedere ex Dei Charitate, quæ licet non viribus, tamen affectu sit super omnia; quod talem Contritionem affirmem esse necessariam etiam per Baptismatis aut Pœnitentiæ Sacramenta adipiscendæ Justificationis dispositionem & caussam, ideòque sine illa nullam esse spem salutis. Certè etiam S. Joannes Apostolus scribit nos, utique per Christianæ Regenerationis Sacramentum, esse *translatos de morte ad vitam, quoniam diligimus Fratres.* Hæc est definitiva ejusdem sententia: *Qui non diligit, manet in morte.* Et sanctus Paulus Apostolus prædicat charitatem omni charismate esse excellentiorem, sine qua nec Angelicæ linguæ donum, nec Prophetia, nec largissima eleëmosyna, nec ullum Sacramentum, nec ipsum etiam Martyrium possit prodesse. Et ipse Magister Deus clamat: *Qui non diligit, sermones meos non servat.* Et ipsa
Sess. 6. Martini Lutheri damnatrix Tridentina Synodus statuit: *Si quis dixe-*
Can. 3. *rit sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei Iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Quid ergo superest nisi ut quis rixator etiam hos omnes dicat fuisse Jansenistas ac Lutheranos? Novi sui à vetere Testamento palmare discrimen Dominus JESUS sanxit esse servilem timorem ac filialem amorem: Quisquis nos solo timore justificandos promittit, benedicti Sanguinis exsufflat pretium, suadetque nos è Christianis fieri Judæos.

Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non irritatur, non cogitat malum. Exagitantis styli libido est
amari

amari zeli fœtus, cujus elogia non à me, sed à sancto Jacobo Apostolo malim audiri. *Desursùm sapientia est pudica, pacifica, modesta, suasibilis, plena misericordia, non iudicans*: Longè minùs maledicens. Et hinc ad Remensis Provinciæ Episcopos, qui in nescio qua quæstione Suessionensis Ecclesiæ Clericos hæresis aut sacrilegij notârant, rectè scribit S. Ivo Episcopus Carnutensis: *Habetis in Heptatico, quia in contentione duorum qui ad alterius pudenda manum miserit, lapid bus obruatur. Quod quid est aliud dicere, nisi qui in aliqua disceptatione in aliquem conviciosa verba protulerit, ab omnibus duriter arguatur.* Certè inter crimina, ob quæ sanctum Joannem Chrysostomum damnavit Synodus ad Quercum, fuit & hoc: *Quod sanctum Epiphanium*, utique in disputatione, *delirum, & parvum dæmonium appellasset.*. Joannem Ravennatis Ecclesiæ Metropolitam, quod vel famulos suos inconcinnis titularet elogijs, gravissimè increpavit sanctus Gregorius magnus. Nos interim Theologi Doctores gaudemus illo Episcoporum privilegio, de quo idem Pontifex ad Constantium Archi-Episcopum Mediolanensem: *In corporali prælio fieri solet, ut is, qui in certamine vexillum portat, ipsum hostis vehementer impetat, quatenùs si ipse, qui à cæteris attenditur, vulnus acceperit, multitudo omnis citiùs dispersa capiatur.* Sumus signum ad sagittam, patemus multis invidiæ jaculis, & ad Ermengardem Augustam de diabolo scribit apud Flodoardum Hincmarus Metropolita Remensis: *Si non possit in alio, in hoc vult* etiam piorum hominum *intentionem fuscare, ut eam faciat in indebita* de Sacerdotibus, quibus in ministerij ac onerum partem & subsidium Ecclesia adjunxit publicos sacræ Paginæ Professores, *opinione ambulare.* Nobis figere, & adimplere debemus germanè Christianam legem, exstantem in Codice Theodosiano, quam sibi ipsis ad Ruffinum, Orientalis Prætorij Præfectum, scripserunt totius orbis Domini Augusti, Theodosius, Arcadius, & Honorius: *Si quis modestiæ nescius, & pudoris ignarus, improbo petulantiq; maledicto nomina nostra crediderit lacessanda, ac temulentia turbulentus obtrectator temporum fuerit, eum pœna nolumus subiugari, neque durum aliquid nec asperum sustinere. Quoniam si id ex levitate processerit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum; si ab iniuria, remittendum.* Ira viri, uti non operatur Justitiam, ita nec videt veritatem. Ad sanctum Augustinum, & Pascentium Comitem Arianum, de dogmate conlaturos, rectè præfatus est clarissimus vir Laurentius: *De Deo disputans animus debet serenior inveniri, quia repulsis animositatis caliginibus, menti sese pura ad intelligendam natura sua magnitudinem faciliùs sese offert.* Mentis nostræ oculus *ad contemplanda Divina infirmus ex contentione fit etiam turbulentus.* Rectè tamen in primo adversùs san-

Cap. 3.

Epist. 83.

L. 4. Ep. 15.

L. 6. Ep. 14.

l. 3. c. 27.

l. 9. tit. 4. cap. 1.

Epist. 178.

Epist. 174.

ctum Hieronymum libro scripsit Presbyter Ruffinus: *Quamvis Christiano catera crimina silendo depellere, exemplo Domini, sit gloriosum; sed tamen hoc in fide si fiat, maximum scandalum generat.* Et ad suum & Collegarum in Ephesino latrocinio lapsum excusandum dixit in Chalcedonensi Synodo Theodorus, Claudiopolitanus in Isauria Episcopus: *Vnusquisque verebatur, ne ut hareticus deiectus perderet quos baptizaverat. Et non ei solùm erat periculum, sed batizatis, & bis qui in Christo crediderant. Et non oportuit quidem tunc tacere.* Etiam Doctor eruditionis suæ filios maculosi nominis scandalo non potest perdere, nec sustinere ut credatur fideles animas stuprasse Lutheranismo. Possim tamen ego cecidisse in culpam illam, de qua in literis ad sanctum Hieronymum accusat semetipsum mansuetissimus Pater noster, sanctus Augustinus: *Potiùs culpanda est negligentia mea, quia hoc,* quædam sensui necessaria verba, *non addidi, quam obiurgatio tua.* Possim & ego sensa mea non satis declarasse. Justus in misericordia arguit: Juxta magnum Gregorium falsa justitia dedignationem habet, vera compassionem, ideòque nec manu percutit, nec linguâ. Peccata mea meruere medicinam duriorem, ex cujus regulis ad sanctum Hieronymum scripsit sanctus Augustinus: *Vtiliores esse plerumque inimicos iurgantes, quàm amicos obiurgare metuentes. Illi enim, dum rixantur, dicunt aliquando vera, qua corrigantur; illi autem minorem, quàm oportet, exhibent Iustitia libertatem, dum amicitia timent exasperare dulcedinem.* Hinc de obortis suspicionibus cogor me in mansuetudinis spiritu expurgare breviter, addens tamen cum Facundo Episcopo Hermianensi: *Quoniam non est eadem quastionis responsionisq; condicio, nec quod breviter accusatur, etiam breviter excusari potest, sicut nec tanta maculandi & vulnerandi est difficultas, quanta nos in abluendo medendoq; consequitur; necesse est nobis aliquantò impensiùs agere, maximè scientes quàm difficilè reÿciant obstinati, quod semel adsumpserunt.* Quare vestra in me Benignitas & boni consulere hanc verbosam Epistolam, & meam miserari dignetur infælicitatem, qui ejusmodi in caussa compellor *tempus expendere, cuius nemo potest recuperare iacturam.* Epistolæ sortem prosperet Divina Clementia, tantum donans fructum, quantum ex ejus compulsa scriptitatione sentio laborem.

Act. 1.

l. 10. cap. 1.

CAPUT SECUNDUM.

Lutheranus De Christiana Contritione error largiùs exponitur.

DE Contritione, quam à Pœnitentia distinguit & ejus alteram facit partem, in duodecimi sui per Leonem decimum Pontificem

cem damnati articuli apologia scribit Martinus Lutherus: *Satis dictum est fidem sine Contritione esse non posse, cùm gratia non infundatur sine magna concussione animæ. Volui enim fidei virtutem declarare, quoniam sola faciat ad remissionem peccatorum. Quod dico, ne quis me putet Contritionem, seu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum suscitatam negare.* Notandæ sunt voces: *Cùm gratia non infundatur sine magna concussione animæ.* Et voces: *Contritionem seu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum suscitatam.* Prima & originalis Augustana Confessio exponit: *Constat Pœnitentia propriè duabus partibus. Altera est Contritio, seu terrores incussi, agnito peccato; altera fides, quæ concipitur ex Evangelio seu Absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat.* Et anno 1540. mutata ac meliorata Confessio: *Constat Pœnitentia seu impij conversio duabus partibus. Altera est Contritio, hoc est, terrores incussi conscientiæ, agnito peccato, in quibus & iram Dei agnoscimus, & dolemus nos peccasse, & peccata detestamur ac fugimus. Altera pars est fides, quæ concipitur ex Evangelio seu Absolutione, & credit propter Christum rectè remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Damnant illos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere, sed contendunt contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & iubent dubitare conscientias in Pœnitentia, an consequantur remissionem, & adfirmant hanc dubitationem non esse peccatum.* Et Confessio Wirtenbergensis: *Contritionem vocamus sensum Divinæ iræ, seu dolorem aut pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum, & gravitatis iræ Dei ortum. Talem Contritionem arbitramur quidem necessariam esse in vera Pœnitentia, quam Contritionem lex Dei in homine excitare solet. Sed docere eam mereri remissionem peccatorum coram Deo, existimamus ab Apostolica doctrina alienum esse.* Impetrandæ Justificationis meritum omne adscribunt soli fidei, de qua pergunt: *In agenda vera Pœnitentia nihil certiùs, nihil firmiùs iudicamus, quàm quòd omninò necessaria sit fides, videlicet ut quod Evangelium Christi adnuntiat, credamus certò nobis remitti & condonari peccata gratis propter Christum Dominum nostrum. Non ignoramus quidem, quod si opera nostra respicimus, non tantùm nobis dubitandum, verùm etiam de salute nostra desperandum sit: Quippè quòd nostra opera, quantumvis bona videantur, non possint coram severo tribunali Dei consistere. Nec obscurum nobis est, quod carni nostræ in hac corporali vita semper adhæreat dubitatio de misericordia & clementia Dei; sed cùm Deus promittit nobis gratuitam suam clementiam propter Christum Filium suum, & exigit ut Evangelio Filij eius obedienter credamus, exigit etiam eo ipso, ut dubitationem carnis nostræ mortificemus, ac certissimam de misericordia sua*

Act. 12.

Act. 12.

sua fiduciam concipiamus, ne nos eius promissionem tanti mendacij accusemus, quantam de ea dubitationem habeamus. Et ut possimus certam fiduciam concipere, collocavit salutem nostram, non in meritu nostra iustitia, qua est imperfecta, sed tantùm in meritu Filij sui, Domini nostri, Iesu Christi, cuius Iustitia, ut est perfectissima, ita & in Dei Iudicio firmissima & constantissima.

Inter Pœnitentiam & Contritionem est omninò grande discrimen. Etenim Pœnitentia etiam Satisfactionis comprehendit opera, quæ adimplenda promittit & suscipit Contritio: Ista passim vocamus Pœnitentiæ actionem. Hoc in discrimine omnia ferè jam dicta fundavit etiam Lutherus. Ejus dictum, *Optima Pœnitentia est nova vita*, non minùs in Satisfactiones, quàm in Contritionem videtur processisse. Quidquid sit, & in ejus verbis, & in adductis Confessionibus varij miscentur errores. Primò, quòd fidem adserat esse Pœnitentiæ partem. Esse Pœnitentiæ, & omnis Christianæ Justitiæ duntaxat exordium, radicem, & fundamentum docuit semper omnis sub cęlo Ecclesia cum qua ad istud Augustanæ Confessionis caput Dominus tunc noster Clementissimus Imperator Carolus V. & orthodoxi Germaniæ Principes, rectè responderunt: *Hac*, duas tantùm partes adsignans Pœnitentiæ, *articuli pars admitti nequaquam potest, sicut nec ea, qua asserit fidem esse alteram partem Pœnitentiæ, cùm omnibus compertum sit fidem esse praviam Pœnitentia.* Alter error est, quod fidem, ex qua Pœnitens purgatur & justus vivit, garriat esse vanam istam & pertinacem de Dòmini Jesu Christi meritis, non fiduciam, sed præsumptionem. De Jesu Christi meritis etiam nos sine hæsitatione confidimus, & ab ipsis non solam peccatorum remissionem, sed & omnes tam præsentis quàm futuræ vitæ promissiones exspectamus: Ad omnem precem, ad omnem gratiarum actionem adsiduè supplicat & clamat Ecclesia, *Per Dominum nostrum Iesum Christum.* Verùm nostras, à Deo Patre per eundem Dominum donatas, bonas voluntates, & ex ipsis profecta opera bona à dispositiva ac præparativa in Justificationem caussilitate excludere, & de solis alienis benedicti Domini meritis sine hæsitatione confidere, est præsumptio omninò pertinax & vana.

Error omnium pessimus, & pessimè calumniosus est, quòd adseverent Lutherani Contritionem esse solos ex agnito peccato incussos conscientiæ terrores, aut certè solùm ex ejusmodi terroribus natum & formatum de peccatis dolorem. Adversùs illam statuit sacrosancta
Sess. 14. Synodus Tridentina: *Si quis dixerit duas tantùm esse Pœnitentia partes,*
Can. 14. *terrores scilicet incussos conscientia, agnito peccato, & fidem conceptam ex*

Evan-

Evangelio vel Absolutione, quâ credit quu per Christum remissa peccata, Anathema sit. Et rursùs: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, absque bono motu suscipientium, gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit.* Pronuntiat adversùs ipsum Martinum Lutherum, nec non adversùs melioratæ Augustanæ Confessionis Apologum, Philippum Melanchonem, cujus hæc sunt verba: *Intelligunt omnes boni viri utiliter & piè reprehensam esse doctrinam Sophistarum, & Canonistarum de Pœnitentia. Nam hæc dogmata apertè falsa sunt, & non solùm aliena à Scripturis, sed etiam ab Ecclesiasticis Patribus. Quòd per Attritionem mereamur gratiam. Quòd susceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est, sine fide in Christum, consequatur gratiam.* A Canonistis & Scholasticis Theologis traditam Attritionem errant aut imponunt esse solum gehennarum servilem metum, aut ex ipso solo natum de peccatis dolorem: Eam rectè addunt motum esse salutariter non bonum, ideòque istius doctrinæ probratricem Papisticam Ecclesiam garriunt deviasse à Scripturis Canonicis & antiquis Patribus, utpotè quæ doceat Pœnitentem sine fide in Deum per solam operati in Sacramento operis virtutem Deo reconciliari. Et hisce principijs nititur duodecimus per Leonem decimum Pontificem damnatus articulus: *Si per impossibile confessus non esset contritus, si tamen credat se esse absolutum, verissimè est absolutus.* Quòd nempe à Luthero garriatur Contritio esse solus servilis gehennarum metus, motus supernaturaliter non bonus, ideòque justificantis gratiæ infusionem comitari aut præcedere quidem possit, at nullo caussalitatis modo prævenire. Cap. 4.

Quod dogma est variâ leprâ maculosum. Prima est jam dicta calumnia. Dei namque Ecclesia, ac per ipsam probati, seu recentiores, seu antiqui Doctores de Attritione nihil tale umquam docuêre. Altera lepra est, quod incussum conscientiæ metũ velint esse ipsam Contritionem, ac sine ipso fieri non posse infusionem gratiæ: Est enim solum, & quidem extrinsecum, Contritionis exordium, ex quo ista sapientia, licèt semper in Catechumenis, in Pœnitentibus tamen dumtaxat communiter concipitur ac paratur. Nullo modo est pars Pœnitentiæ. Tertia lepra est, quòd per fidem in Christum, non castâ ejus dilectione formatum ac fæcundatum Christianè credendi actum intelligant, sed pertinaciam vanæ suæ præsumptionis: Quo in puncto quantùm discedant ab avito Patrum sensu, est in Dissertatione ostensum. Quartam lepram exponit memorata Confessio Wirtenbergensis: *Demus operam, ut generalis peccatorum Confessio, quantùm fieri potest & licet, in*

Ecclesiis nostris conservetur. Idq́, duabus de caussis. Altera, ut hâc occasione privatim audiatur Evangelium Christi de remissione peccatorum, quod Evangelium est vera clavis regni cœlorum, & Absolutio à peccatis: Et ut per auditum Evangelij seu Absolutionis fides vel concipiatur, vel confirmetur. Confessionem vel Absolutionem negant esse verum, operis operati virtute validum, novi Testamenti Sacramentum, sed pium dumtaxàt Pœnitentis cum Ecclesiæ Ministro colloquium, iterùm parturiens aut plantans peccato sopitam fidem in Christum, id est, memoratam vanæ præsumptionis pertinaciam, quâ sola impetratur remissio peccatorum.

Et ab illa pessima calumnia non solùm Tridentinum Concilium, sed & ipso priores aut coëvi Scriptores Catholici Ecclesiam constantissimè expurgarunt. Etenim ad hæc Wirtembergensis Confessionis verba, *Contritionem vocamus sensum Divinæ iræ, seu dolorem & pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum*, in Catholicis suis Scholijs scribit magnum Ordinis Prædicatorum & totius Ecclesiæ lumen, Caroli quinti Augusti Confessarius, Petrus à Soto: *Adde,* ET EX VERA DEI DILECTIONE, IPSUM SUPER OMNIA BONA AESTIMANTE. *Sine hac verò, de qua dictum est,* DIMISSA SUNT EI PECCATA MULTA, QUIA DILEXIT MULTÙM, *Contritio non est vera.* Et ad hæc verba, *Contritionem lex Dei in homine excitare solet*, pergit: *Immò reverà sola gratia concedere, iuxta illud Pauli,* NEQUANDO DEUS DET ILLIS POENITENTIAM. *Sed hîc ostendunt isti Doctores se non intelligere neque quæ loquuntur, neque de quibus adfirmant. Primò non intelligunt Catholicam doctrinam de Contritione, quam nos intelligimus veram illam conversionem cordis à peccato, quam petit sibi dari à Deo, qui dicit,* CONVERTE ME DOMINE, ET CONVERTAR. *Et tam frequenter in Psalmis:* CONVERTE NOS DEUS SALUTARIS NOSTER. *Ipsi verò Contritionem, vel certè dolorem huic coniunctum, humanum quoddam opus humanarum virium putantes, primùm indignè sentiunt de illa, quæ tam prædicata est, & tam necessaria. Deindè magni adsertores gratiæ non docent gratiam quærere tunc, cùm maximè necessaria est peccatori, scilicet cupienti remissionem obtinere peccati.* Et in Catholica Confessione: *Contritionem vocat Catholica Ecclesia perfectum animi dolorem de peccato, voluntati illi, quâ peccare libuit, oppositum, frangentemq́, duritiam illam cordis, quâ peccatores Divinis Præceptis & bonitati resistimus. Dolor quidem imperfectus est, ex quantacumque & qualicumque fide procedens, & quantascumque lacrymas & sensum doloris habeat, quousque ex Dei charitate; quæ veram fidem prærequirit, sine qua impossibile est placere Deo; charitate, inquam, dilectioneq́, illius super omnia bona & amabilia procedat, atque ita peccata, tamquam Deo opposita, super omnia, quæ odio habet, idq́, verè in Divinis oculis detestetur. Hæc Contritio*

sem-

semper, & ante legem, & sub lege, & revelata gratia tempore, ad remissionem lethalis peccati necessaria est in adultis. Istud ipsum, quod ego in Dissertatione dixi, adserit esse Catholicam totius Ecclesiæ Confessionem. Servilis gehennarum metus, ac ex ipso solo natus de peccatis dolor reverà per comminantem Dei legem excitatur in homine, est carnalis & Judaica legis justitia, opus humanarum virium: Ejusmodi Contritionis fucum à recentioribus Scholarum Magistris tradi aut erravit aut finxit maledicus Lutherus, atque omnem in ipsis Ecclesiam pessimâ calumniâ fædare tentavit.

Ejusdem nobis per Augustanam Confessionem impactæ calumniæ secundum articulum eodem modo purgat strenuus Franciscanæ familiæ Theologus Joannes à Daventria: *Haud impari mendacio nugantur tradidisse Catholicos, quòd susceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est, sine fide in Christum, consequatur gratiam. Sic autem tradiderunt, & quidem catholicè, quòd Sacramenta dent gratiam his, qui non ponunt obicem. Qui enim non credit, qui non statuit secum vitam & mores corrigere, qui ex imo pectore non quærit gratiam, magnum planè gratiæ obicem ponit. Videant hîc illustres Principes, & omnes cordati viri, istorum Cretensium Mæcenates, qui fortè his evidentissimis mendaciis inescati sunt, & à Catholico sensu alienati, quàm periculosè stent, quàm insecurè vivant, cum mendaciis nituntur.* Quæ saluberrima admonitio meis etiam Cretensibus utinam inserviat. Quisquis enim Christum Dominum animæ suæ per castam dilectionem non ponit in fundamentum, super arenam ædificat, periculosè stat, ac insecurè vivit.

Pergit laudatus Joannes etiam ad primum articulum: *Quòd per Attritionem mereamur gratiam, si rectè intelligatur, certissimum est, multòq; clarissimum. Baptisma cum fide & dolore de peccatis, & cum proposito melioris vitæ, iustificat & salvat. Sic & Sacramentum Pœnitentiæ, perpetuum in necessitate Baptismum, accipientibus Christus promittit remissionem peccatorum. Pœnitentia verò, si tamen vera Pœnitentia est, non fit sine Attritione. Attritio verò, ubi charitatem & gratiam acceperit, facit contritum.* Verùm quæ & qualis charitas & gratia faciunt ex Attrito Contritum? Habituali sanctificanti gratiæ prævia actualis adfectu saltem super omnia charitas, de qua prosequitur laudatus Joannes: *Adversarii antehac, licèt solam fidem sufficere dicerent ad remissionem peccatorum sine omni opere, iam tamen in hoc aliquantulum se corrigunt. Nam aliquod opus à peccatore exigunt, videlicet dolorem, quem sive ex* Dei *charitate, sive ex* pœnarum *odio nascatur, dicunt sufficere ad Iustificationem, modò sibi credat peccata dimitti. Catholici verò certissimi, quòd nunquam remittantur peccata, nisi per iustificantem gratiam, & per fidem charitate formatam, adserunt*

runt gratiam gratum facientem & charitatem esse necessariam ad reconciliationem. Nunquam inimicus reconciliatur, nisi priùs diligat eum, quem priùs odio prosequebatur. Numquam ingratus agnoscit beneficium, nisi priùs malè affectum animum exuat, id est, inimicus & ingratus non iustificatur, nisi charitate & gratiâ intervenientibus. Ideò tradunt non sufficere ad peccati remissionem, si tantùm timeat, & peccatorum remissionem speret, sed quòd oporteat eum ex toto corde dolere, & converti ad Deum, ita ut non tantùm timeat, sed & diligat Deum. Dilectionis necessitatem nervosè exaggerat ac declarat.

Notanda sunt verba: *Adversarij antehac*, &c. Attestantur omnibus Hæreticis familiarem doctrinæ instabilitatem etiam Lutheranis infuisse. Etenim primæva Augustana Confessio cum suo Pseudo-Duce Martino Luthero adfirmat Contritionem non esse aliud, quàm ex agnito peccato incussos conscientiæ terrores. Et adversùs istam fabulam olim à Carolo quinto Imperatore rogata pronuntiavit sacra nostra Facultas: *Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi, non autem, ut quidam hoc seculo perniciosè dicunt, terror conscientiæ propter apprehensum gehennæ supplicium.* Confirmavit Tridentina Synodus, definiens terrorem istum non esse partem Pœnitentiæ, hoc est, non esse Contritionem. At verò apud Augustam meliorata Lutherana Confessio fatetur Contritionem esse non nudos ejusmodi terrores, sed *in quibus dolemus nos peccasse, & peccata detestamur ac fugimus.* Ut nobis impacta de utili citra bonum utentium motum, seu citra fidem in Christum, Pœnitentiæ Sacramento calumnia, maneat firma, adfirmat Contritionem nobis esse ex solo servili gehennarum metu natum ac formatum de peccatis dolorem, & pergit: *Damnant & istos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere, sed contendunt contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & iubent dubitare conscientias in Pœnitentia, an consequantur remissionem, & adfirmant hanc dubitationem non esse peccatum.* Serijs & adsiduis parentum nostrorum, veram Attritionem non ex solo servili metu, sed ex casta Dei dilectione constare, formari, & nasci oportere clamantium instantissimè, apologijs moti tandem admiserunt nostræ purgationis aliquid, persistentes interim in pessima vanæ suæ de Christi Domini merito præsumptionis pertinacia, pristinaque, non nihil tamen transfigurata, in nos calumnia, & adseverantes non laudatam Contritionem, sed solam istam fidem esse adæquatè præparatoriam caussam remissionis peccatorum. Audi calumniæ transfigurationem: *Adversarij dicunt peccatum ita remitti, quia contritus elicit actum Contritionis Dei, per hunc actum meretur accipere*

accipere remißionem omnium peccatorum. Hoc nihil est nisi legem docere deleto Evangelio, & abolitâ promißione de Christo. Tantum enim requirunt legem & nostra opera: Quia lex exigit dilectionem. Ex servili gehennarum metu conceptam imperfectam Contritionem de hypocrisi & peccati augmento accusare non audent, degradare tamen & circumscribere nituntur ex alio principio: Esse dumtaxàt ex lege justitiam, ideòque non infusum Dei donum, & supernaturaliter bonum motum volunt adeò contumaciter, ut etiam idipsum garrire non erubescant de ejus formatrice & genetrice casta Dei dilectione. Eam esse volunt, quod etiam Lutherus dixit, dumtaxàt naturalem, reverà legis effectum, & opus merè humanum. Audi fundamentum: *Non priùs* supernaturalis & casta *Dei dilectio adest, quam sit fide reconciliatio facta. Lex enim non fit sine Christo, iuxta illud:* PER CHRISTUM HABEMUS ACCESSUM AD DEUM. Omnia ante justificationem opera volunt esse peccata, ideòque veram & castam, quæ non agit perperàm, Dei dilectionem ante illam adserunt non posse inesse. Ita nos gratis per solam de Christi Domini merito fiduciam, citra quamvis nostram cooperationem, volunt justificari. *Contritionis* præsertim *dignitatem* volunt nullo pacto cooperari: Ut Martinus Lutherus, qui nos super eam, uti super alteram impetrandæ justificationis caussam, ædificantes blateravit ædificare super arenam, mendax non reperiatur. Adversùs quod dogmatis monstrum rectè exclamat laudatus Joannes Daventriensis: *Audisti absurda, audis nunc absurdiora. Adversarij sine charitate adserunt peccatorem iustificari, quia dilectio, ut eorum verbis dicamus, non adest, nisi priùs facta sit reconciliatio. Non video, an quidquam dici poßit ineptiùs.*

Quæ omnia considerans, & inter se conferens laudatus Frater Joannes, rectè adjungit: *Facilè inter Adversarios & Catholicos lis componeretur, si vellent illi sibi ipsis constare, & Scripturis credere. Fidem faciunt alteram Pœnitentia partem, quam nos ex consensu Scripturarum esse Pœnitentia caussam probavimus. Nota hìc quod dicunt de fide in Christum, & deindè quod decernit sanctus Augustinus, aliud esse credere Deo, aliud in Deum, quodq; illud multorum etiam dæmonum, illud paucorum fit, eorum scilicet qui fide in Deum tendunt. Fide autem tendere in Deum nihil aliud est, quàm benefaciendo, obsecrando reconciliationem & unionem cum Deo quærere toto pectore, quòd tunc demùm continget, cum pœnitentibus & petentibus dabitur Spiritus sanctus, per quem & charitas diffunditur in cordibus eorum.* Circa quæstionem hanc adfirmat nos & Lutheranos distare modico intervallo: Omnem litem esse de significato harum vocum, *Fides in Christum.* Illi pertinacem vanæ de solo Domini merito præsumptionis fiduciam, nos esse volumus castam Dei dilectionem, seu

 fidem

fidem tali dilectione formatam ac fæcundam. Hanc & ipsi admittant significari istis vocibus, ac esse palmarem, & obtinendæ peccatorum remissioni quàm maximè necessariam necessariæ Contritionis partem, erimusque populus labij unius & sermonum eorumdem. Erit pax etiam inter me & meos Accusatores. Ex huc usque dictis interim vides ab opinione illa, quæ Christianam Contritionem in solo per solum servilem metum nato & formato de peccatis dolorem sistens, adserit Pœnitentem sine casta Dei adfectu saltem super omnia dilectione posse reconciliari, impingi in Lutheranum Augustanæ Confessionis dogma, & pessimam ab ipsa nobis adfrictam calumniam manifestè verificari. Imitor sanctum Patrem nostrum Augustinum, qui à Juliano Pelagianista, ipsum accusante de Manichæismo, demonstravit Manichæum insigniter adjuvari.

CAPUT TERTIUM.

Quòd casta Dei adfectu saltem super omnia dilectio sit Christiana Contritionis pars essentialis & præcipua, demonstratur ex orthodoxis Doctoribus, per quorum Scripta de Martino Luthero Ecclesia usque hodie triumphat.

Sine casta Dei adfectu saltem super omnia dilectione esse non posse veram Contritionem, abundè nobis dixerunt Joannes Daventriensis, & Petrus à Soto, addens adsertionem hanc esse unum ex immobilibus fidei Christianæ fundamentis. Eximias hujus Petri laudes, ejusque numquam satis prædicanda in omnem Ecclesiam merita videre possis in Nicolai Sanderi opere de schismate Anglicano. Eisdem adstipulatur per Hermannum Archi Episcopum celebrata adversùs Lutherum Coloniensis Synodus: *Prima Pœnitentia pars est Contritio, quam Ecclesia vocat vehementem animi amaritudinem, & intimum dolorem conscientiæ, qua Deum peccatis irasci sentit, & se peccasse graviter dolet, cum voto vitæ in melius commutandæ.* Eam ex servili gehennarum metu, ex considerata peccatorum fæditate ac multitudine, aut ex alijs
F. 112. 113. 114. ejusmodi principijs dicit concipi, & prosequitur: *Neque tamen putandum est hunc timorem servilem, qui ex metu supplicij ducit originem, & horrorem incutit peccatorum, Pœnitentiam totam absolvere. Quin potiùs is solus adeò non sufficit, ut & exitialis sit, quod desperationem gignat, nisi proficiat ad spem per contemplationem misericordiæ Divinæ, & succedat fides illa secundùm tertiam credendi rationem, qua accedens demùm facit, ut timorem servilem comitetur timor Filio dignus, cui commissa displicent, non*
iam

iam quod pertrahant ad gehennam, sed quòd Patrem optimum, & sic de nobis meritum offendant, quale videre est in filiis, qui graviter in parentes deliquerunt. Primùm enim ex metu pœna seu plagarum oderunt peccatum, deindè paterna pietatis memoriâ subeunte, ubi fiduciam reditus in gratiam ceperint, etiam ex amore præterita commissa detestantur, sic ut etsi nullus deinceps immineat pœna metus, tamen scientes rursus admittere nolunt, quod parentes illorum offendat. Adversùs Lutheri, nos solâ in Christum fide justificari quasi ex Apostolo blaterantis insanias, triplicem, quâ Deum, Deo, ac in Deum credimus, fidem distinguit ex sancto Augustino, & adjungit: *Prima credendi ratio seu fides, si solam accipias, infirma est, & velut adhuc mortua. Altera, quâ Deo tantùm credimus, necdum tamen erga Deum religiosâ pietate adficimur, manca. Sed tertia, quâ in Deum credimus, pioq; adfectu in ipsum tendimus, ea demùm vivida atque integra fides est.* Primam & secundam consistere in intellectu, & spiritalis ædificij adfirmat esse exordia, pergitque de fide tertia: *Secundùm tertiam credendi rationem etiam in voluntate est, quod actio fidei sic accepta, quod est credere, fidere, & adhærere Deo, non solo intellectu, quem fides illuminat, sed & voluntate, quam accedente charitate inflammat, perficiatur. Iam etsi fides, spes, & charitas sint tria dona Spiritus, & singula suas distinctas habeant rationes, tamen hoc constat, eam fidem, quâ in Deum credimus, qua sola efficax, sincera, integra, & salutifera est, nec infundi nec accipi sine charitate.* Multis hæc confirmat. Et hanc tertiæ rationis fidem esse Contritioni essentialem adseverat, atque prosequitur: *Hac ergo fides, cum timore filiali coniuncta, veram Pœnitentiam à falsa separat, & discrimen facit inter Contritionem impij, & verè Pœnitentis. Impius enim concepto timore servili ex metu supplicij, atque ibi consistens, in desperationem adigitur, quod videre est in Cain, Pharaone, Saul, Achab, & Iuda traditore. Sed quos in hoc dolore constitutos Deus clementer respicit, hi cùm ex timore per fiduciam misericordiæ ad timorem filialem fecerint gradum, tum demùm ad veram Pœnitentiam contristantur. Vides ergo, quemadmodùm consideratio iustitiæ & Iudicij Divini, accedente fide historicâ,* quâ Deum credimus, *Pœnitentiam inchoet, consideratio verò bonitatis Divinæ, ex amoris adfectu procedens cum fiducia misericordiæ, Pœnitentiam formet.* Adversùm Lutheri, ex servili metu conceptam Contritionem de hypocrisi & peccati augmento damnantis, fabulas adjungit: *Haud inficiamur sanctiorem esse Pœnitentiam, quàm timor filialis, in bonitatem Dei respiciens, inchoat & formas; sed quoniam hæc est fragilitas & imperfectio nostra, ut non facilè ad bonitatem Dei oculos nostros attollamus, nisi priùs iram senserimus, idcircò sanctis Patribus rectè placuit Pœnitentiæ doctrinam à timore servili non ineptè ordiri.* Ex servili metu castam Dei dilectionem concipi, veramque

ab ipsa formatam Contritionem esse impetrandæ justificationi penitùs necessariam, ex Sanctis Augustino, Ambrosio, Basilio magno, magno Gregorio, Hieronymo, & Cassidoro ostendit insigniter, & concludit: *Breviter, in hanc sententiam omnes pij discedunt.* Eam solam fideli populo prædicari mandat: Ejusmodi Contritionem ait esse infundendum à Deo donum, ideòque perseveranti precum & lacrymarum ad Divinæ Clementiæ januam pulsu postulandum per solo adhuc servili metu concussos peccatores: Ante ejus obtentum nemini vult Divinæ Reconciliationis Sacramenta impendi. Et his omnibus non contenta Synodus resumit doctrinam suam, contrahitque in anacephalæo n: *Hunc articulum, qui de Contritione est, semel absolvamus. Multa sunt quæ ad veram Contritionem requiruntur. Primò, necesse est ut homo concipiat odium peccatorum, non hujus vel illius, sed omnium quæ Deum offendunt. Secundò, Contritionem amarulentam & gemebundam esse oportet, qualis fuit Pœnitentia David. Tertiò, non oportet leviter transmittere peccata præterita, sed eadem agnoscere, & memoriam eorum perseveranter retinere. Quartò, ad Contritionem pertinet votum vitæ in meliùs commutandæ. Quintò, postquam de omnibus peccatis tuis graviter & ex animo dolueris, diesq́; tuos in amaritudine animæ tuæ recognoveris, ac firmiter in corde tuo statueris desinere à malo & facere bonum, tum fides accedere debet Contritioni.* Tertiæ rationis fides, *quâ fiduciâ Divinæ misericordiæ rursùm erigaris, & consolationem accipias, confisus tibi sic adfecto peccata tua propter Christum remissum iri. Nam hæc fides Contritionem perficit, atque discrimen facit inter Contritionem pij & impij, Petri & Iudæ.* Ex solo servili gehennarum metu citra fidem in Deum, seu castam Dei super omnia dilectionem formata Contritio apud hanc venerandam Synodum est Judæ Contritio, non Petri.

Quòd ipsum in Catholico adversùs Lutherum Catechismo constanter & nervosè docet laudatissimus fidei orthodoxæ pugil Michaël, Episcopus Merseburgensis. Alios pœnarum metu, alios consideratâ peccatorum fæditate, alios pio in Deum aut ejus opera adfectu, alios alijs vijs ostendit excitari ad veram ac salutarem Pœnitentiam, atque adjungit: *Hîc quidem foret modus optimus ex Dei amore à peccatis desistere, ac proindè foret optandum, omnes nos eo potiùs nomine horrere & vitare peccata, quod ex amore Deum nolimus offendere, quàm pœnæ formidine à peccato abstinere. Vtinam omnium hominum animi amore eiusmodi flagrarent, possentq́; ex animo dicere, quòd quidam Deo devotus & integer Christianus quandoque dixit ad Deum:* PRAESTA MIHI DOMINE DEUS, UT DILIGAM TE, ATQUE SIC, ETIAMSI DAMNANDUS SIM, POENAM IPSAM MINÙS MOLESTE FERAM. *Verùm non omnium animi sunt*

ita

ita constituti, ut ex amore Dei resipiscentiam & conversionem auspicentur, magisq; se peccasse doleant, eò quòd Deum peccatis suis offenderint, quàm quòd supplicium pertimescant. Hoc itaque rarum & infrequens est conversionis & Pœnitentiæ genus, ea autem usitatissima ratio est Pœnitentiam seu Contritionem obtinendi, ut seriò quis perpendat multitudinem & enormitatem suorum peccatorum, & simul in memoriam sibi redigat minas gravissimas, quas varijs Scripturæ locis intentat Deus impijs & peccatoribus. Considerat quoque severum illud & formidabile Dei Iudicium, quas calamitates & terrores impij in suis sentient conscientijs, ubi terribilis illa & irrevocabilis Christi sententia in eos fuerit prolata: ITE MALEDICTI IN IGNEM AETERNUM, QUI PARATUS EST DIABOLO ET ANGELIS EIUS. *Ex huiusmodi consideratione utique necessarium est timorem in animis hominum insistere: A timore autem concipitur Pœnitentia, ut Augustinus ait. Et Sapiens inquit:* QUI SINE TIMORE EST, NON POTEST IUSTIFICARI. *Cæterùm hic timor, qui ex peccatorum & supplicij consideratione hauritur, necdùm est vera illa Contritio, quæ Deo accepta est, & quâ ad misericordiam commovetur, quæq; impetrat remissionem peccatorum. Nihilominùs tamen est instar ministri veræ Contritionis, utpotè ad veram Pœnitentiam deserviens ac perducens. Nam hic servilis timor primùm reprimit in nobis peccata, facitq; cessare à vitijs, qui est gradus ad veram Pœnitentiam & Contritionem.* Ex servili timore ait tandem concipi de peccatis dolorem, & pergit: *Nec iã solùm ea de caussa dolet, quod pœnam peccando commeruerit, sed multò magis eo nomine, quòd Deum offenderit. Immò iam de pœna tantoperè sollicitus non est, cùm ultrò se obtulerit ad perferenda quæ ipsi Deus pro peccatis imposuerit, tantùm ut favorem & amicitiam Dei queat recuperare. Atque hic est verus & castus timor, cùm ex amore Deum timere incipimus, exoriturq; hinc vera illa Contritio, quam Deus vult valere ad veniam peccatorum.* Veram Contritionem sine casta Dei dilectione esse non posse, & hanc ex servili metu, & alijs ejusmodi humilibus obstetricationibus posse concipi & parari adfirmat adversùs Lutherum, & concludit: *Hunc Contritionis obtinendæ modum omnes Catholici Patres tradiderunt.* Fuisse à Tertulliano, Sanctis Basilio & Chrysostomo, immò & sanctis Prophetis atque Apostolis traditum demonstrat, pergitque in Catechesi sequenti: *Solâ formidine terreri ob peccata, furum flagitiosorumq; est Pœnitentia, nec meretur gratiam aut remissionem à Deo.*

Adstipulatur & alter doctissimus ac sanctissimus novellarum apud nos hæreseon debellator, ex Ruremondensis primo secundus Gandavensis Ecclesiæ Episcopus, Guilielmus Lindanus: *Facessat novum istud novæ Contritionis figmentum, quod meros animi terrores & conscientiæ carnificinas somniat, quasi verò hisce rebus perficiatur Contritio, non* In Panopl.

 in-

inchoetur tantùm. Quare dum Adversarij istos horrores omnibus Scripturæ locis adfingunt, & suis semper obtrudunt, quid aliud quàm ad servilem eos metum adligant? Proindè Catholici rectiùs Augustini doctrinam secuti, aliorumq; item cæterorum veterum, hoc contriti cordis sacrificium à perhorrenda tremendi illius iudicij severitate exorsi, mores veteres in meliùs iubent commutare. At verò & juxta hunc, qui circa expositam à multis Contritionem noluit copiosiùs scribere, magnum Episcopum, & juxta ejus Magistrum sanctum Augustinum, mutatio morum est mutatio amorum: Opùs est mentis transitu à mundi fornicario ad amorem Dei castum. *Non faciunt*, inquit in literis ad Comitem Macedonium sanctus
Ep 52. Augustinus, *Bonos vel malos mores, nisi boni vel mali amores.* Similibus hujus veritatis testibus producendis nolim fatigare Lectorem: Sunt innumeri. Quibus fidem quicumque abrogat, Martinum Lutherum, quòd adversùm sancti Augustini Accusatores de Pelagiana hæresi dixit etiam sanctus Prosper, adfirmat malè devictum, & falsis huc usque victorijs de ipso Ecclesiam triumphasse.

Præterire tamen nolim Pij quinti Pontificis jussu pro Tridentini Concilij intellectu compositum atque vulgatum Catechismum Romanum. Ad Pœnitentiæ virtutis, quæ Contritioni est omninò essentialis pars, actum adfirmat concurrere motus varios: Fidem, servilem gehennæ metum, veniæ spem à Divina misericordia, melioris vitæ
Part. 2. Propositum, ac tandem *corda nostra accendentem charitatem, de qua li-*
cap.5. n.1. *beralis ille timor, probis ac ingenuis filijs dignus oritur, atque ita unum illud veriti, ne qua in re Dei Maiestatem lædamus, peccandi consuetudinem omninò deserimus.* Essentialem Contritioni dolorem adfirmat illum, *quo* non ex incursu gehennarum reatu, sed *ex amissa Dei gratia & inno-*
Num. 26. *centia*, quod palàm est castæ dilectionis, *adficimur.* Pergit: *Summum & maximum dolorem ex peccatis, quæ commissa sunt, suscipiendum esse, ita ut nullus maior excogitari possit, facilè erit hisce rationibus demonstrare. Nam cùm perfecta Contritio sit charitatis actus, quæ ab eo amore, qui filiorum est, proficiscitur, patet eundem contritionis & charitatis modum statuendum esse. At quoniam charitas, quâ Deum diligimus, perfectissimus est amor, hinc fit ut Contritio vehementissimum animi dolorem coniunctum habeat. Vt enim maximè diligendus est Deus, ita quæ nos à Deo alienant, maximè detestari debemus.* Charitatis & Contritionis magnitudinē eodem loquendi genere significari in sacris literis, rectè observat: Uti namq; Deum ex toto corde diligere, ita ex toto corde ad ipsum jubemur per Pœnitentiam converti. Uti Divinæ charitati, juxta S. Bernardū, *Nullus est finis aut modus, sed Dei diligendi modus est diligere sine modo*; ita peccatorum detestationi adfirmat *nullum modū definiendū*. Esse jubet *non solùm maximam, sed & vehemen-*

mentissimam, atque adeò perfectam, omnemque ab ipsa ignaviam & socordiam excludi. Loquitur non de quavis, sed de sola Contritione perfecta, *quam statim & ut mentibus nostris conceperimus, tribuitur nobis à Deo remissio peccatorum:* Quam sacrosancta Tridentina Synodus definit etiam ante actualem Sacramenti susceptionem justificare. Hinc iterùm Catechismus: *Si id minùs consequi nobis liceat, ut perfecta sit, vera tamen & efficax Contritio esse potest.* Contritionem & Dei dilectionem rectissimè adserit ambulare eisdem magnitudinis & quantitatis passibus, ideòque tot esse Contritionis species seu classes, quot sunt dilectionis. Quare uti hæc, ita & illa alia est nata, quædam nutrita, alia adulta, robusta alia, alia perfecta. Et hæc esse debet sine fine & modo, ex toto corde, vehementissima, maxima, excludere omnem socordiam atque ignaviam, id est, omnem adfixivum cupiditatis adsensum. Num.30. Num.27.

CAPUT QUARTUM.

Servilis Attritio ostenditur esse dumtaxàt hesternum commentum.

ADversùs Praxeæ, hesterni tunc hæretici, novellitatem scribit Septimius Tertullianus: *Adversùm universas hæreses iam hinc præiudicatum sit id esse verum, quodcumque primum; id esse adulterum, quodcumque posterius.* Posterioritatem mendacio deputandam demonstrat item in libro Præscriptionum. Et in libro adversùs Hermogenem: *Solemus hæreses compendij gratia de posteritate præscribere.* Ex hac regula & Paulum Apostolum, ad fidei & prædicationi suæ conciliandam auctoritatem Antecessorum, apud Hierosolymam degentes Primates Apostolos accessisse, & cum illis contulisse scribit in quarto libro adversùs Marcionem. Non opùs est multis testimonijs: Vocum novitatem ipse laudatus Apostolus damnat & proscribit. Adeò firma est hæc præscriptio, ut antiquitatis, immò æternæ nostræ veritatis ignari Gentiles adversùm nos dixerint apud Arnobium: *Ante quadringentos annos Religio vestra non fuit.* At verò formatæ per s lum servilem gehennarum metum Attritionis opinio est adeò nova, ut de ipsa dici fermè queat, quod de novis suo tempore doctrinis scripsit laudatus Tertullianus: *Earum homines adhuc ambulant.* Testem adduco in suis ad Robertum Cardinalem Pullum Scholijs virum doctissimum Hugonem Matthoud. Hæc sunt verba Pulli: *Pœnitentiam plerumque parit timor in illo, qui timet ardere, non peccare. Vir certè malus: Quoniam vir bonus plus horret culpam, quàm gehennam. Ille prævidens pœnam reprimit culpam: Si impunè liceret, repressam exerceret. Nec potest bonus esse, quisquis illicita vellet, si auderet. Quodam enim modo id cuiusque voluntas affectat,* Cap.2. C.31.35. Cap.1. Cap.2. L.2. Part.5. cap.31.

ctat, quidquid solùm ex necessitate recusat. Nam quod coactus facis, id te facere verum est, id te velle falsum est. Qui ergò ex timore pœnitet, adhuc est servus, quoniam flagra formidat; nondum filius, qui patrem amans sperat hæreditatem. Quamobrem quisquis, dum pœnitet, solùm timore angitur, nondum per Pœnitentiam veniam meretur. Verùm qui largitur timorem, ut ex timore pœnitendi necessitatem incutiat, is cum Pœnitentia largietur amorem, ut sit Pœnitens veniâ dignus. Omnem meæ Dissertationis doctrinam compendio tradit, & ad ista verba scribit laudatus Hugo: *Ex his Roberti verbis, & ex aliis suprà relatis liquidò constat Attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, ut veram Sacramenti partem, nec voce tenùs nec significato, veteribus & Pullo coëtaneis Authoribus innotuisse, ut meritò in conscientiæ Instructorio scripserit Lopez illius opinionis parentes fuisse Melchiorem Canum, & Henricum quemdam Salamanticensis Academiæ Doctorem, qui putant dolorem illum, quo solo metu inferni peccator concutitur, etiam sic cognitum, nec altiùs elevatum, sufficientem esse dispositionem, ut accedente Sacramento iustificantem gratiam consequatur. Sed ut nova hæc opinio, sic periculosa, & tantùm Scripturæ detrahens, quantùm Sacramento concedere putat.*

Ludovici Lopez, avitam Ecclesiæ de Contritione sententiam antea complexi, hæc sunt verba: *Sed iam præcedente lumine Concilii Tridentini, & quia industria Doctorum aliquæ veritates magis illustratæ sunt, audeo & hanc statuere conclusionem; Probabile est, & non parùm veritati & Tridentino Concilio consona opinio affirmativa, scilicet quod ad iustitiam & remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ satis est Attritio cognita, etiamsi Pœnitens non existimet probabiliter eam esse Contritionem.* Ad quæ verba in doctissimo de Pœnitentia opere scribit vir eruditissi-
L 8. cap 4. mus Joannes Morinus: *Hanc sententiam adserere probabilem, tum illi visum est aliquid insolitum audere.* Et addit caussam: *Hæc quæstio planè nova est, & omnibus Scholasticis ante hoc sæculum incognita, ut rectè adnotavit Alexander Pesantius, videlicet, An Attritio ex sola formidine pœnæ concepta, & Sacramento coniuncta, dilectionem suppleat, ita ut hoc modo habitualiter iustificatus dilectionem illam, salutis obtinendæ caussâ elicere nullo unquā temporis momento teneatur. Melchior Canus primus hanc quæstionem excivit, & cum propria formula proposuit. Dominicus Soto, & Andreas Vega eam paulò antè subobscurè attigerant. Nunc autem, & ab aliquot annis Scholas omnes pervasit.* Et rursùm: *Antiqui Scholastici omnes usque ad annum millesimum quingentesimum, ut Patres præteream, longè expressiùs, liberaliùs, & magnificentiùs de obligatione dilectionis Divinæ statuerunt, ut vel ex ipsis recentioribus colligitur, dum eos refutant.* Adfirmat servilem Attritio-

tritionem ab istorum nullo fuisse etiam cum Sacramento judicatam obtinendæ justificationi sufficientem.

Hæc sua verba, *An Attritio dilectionem Dei suppleat*, etiam exponit: *Sententia ista videtur necessariò sibi supponere, velut fundamentum, hanc doctrinam. Posse hominem solo habitu gratia, sine ullo dilectionis Dei motu, in hac vita non modò iustificari, sed etiam recipi in cœlum.* Et infrà: *Ex isto iustificationis modo consequi probabiliter videtur, homines adultos, qui per actus proprios se à Deo averterunt, iustificari tantùm habitualiter, more infantum, sine conversione ad Deum. Qui enim Deum actu odit, non videtur conversus, nisi actu amaverit.* Quòd servilis Attritio non sit Pænitentis ad Deũ, sed ad semetipsum conversio, ipsi primi ejus Dogmatistę fatentur, ideòque ipsam adseverant per Sacramentum proficere in Contritionem, vel potiùs in Contritionis effectum, remissionem peccatorum. Adseverant Pœnitentiæ Sacramentum ac ejus operatum opus esse tantæ virtutis, ut habitualem laudatæ remissionis justitiam, uti Baptisma facit in parvulis, det sine justitia operum: Etenim servilis Attritio non est per Jesum Christũ justitia, sed ex lege. Sola casta justitię dilectio est justitia Christiana. Et adversùs portentosum hocce dogma dixit Hugo Matthoud: *Nova hac opinio tantùm Scriptura sacra detrahit, quantùm Sacramento concedere putat.* Nihil enim lucidiùs ac frequentiùs inculcant Propheticæ, Evangelicæ, ac Apostolicæ Scripturæ, quam neminem adultum sine vera cordis per castam Dei dilectionem conversione justificari. De Martino Luthero, qui anno millesimo quingentesimo decimo septimo cœpit blaterare, in plenam necdum insaniam lapso scribit in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius, ejus talisqualis Symmista: *Martinus Lutherus, Theologus consummatus, profundus, ac incomparabilis, sacram Theologiam ad fontalem dignitatem, primævamq́; puritatem, nec non Evangelicam, sinceram, simplamq́; suam innocentiam & integritatem, omni prorsùs Philosophiâ sæculari explosâ, reducere conatur.* A. 1254.
Agebat Lutherus in novellos tunc Scholasticos, quos post annum millesimum quingentesimum cœpisse in Divinæ dilectionis obligationem esse iniquiores ac laxiores audivimus à Joanne Morino. In plenam insaniam seductus paucorum scabiem adfricare cœpit cunctis, atque ita omnem Ecclesiam, quasi Pœnitentes, sine bono mentis motu, per solum Sacramenti operatum opus justificari traderet, est pessimè calumniatus. Et hanc calumniam novellum Melchioris Cani dogma manifestè confirmat. De Fortunatiano Aquileiensi Archi-Episcopo, cujus quædam opera memorat, addit in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo sanctus Hieronymus: *Fortunatianus in hoc habetur detestabilis, quòd Liberium, Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem,*

tem, primus solicitavit ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit. Hoc ipsum ego ob intrusas in Ecclesiam has vocum novitates dicere haud verear de viro doctissimo Melchiore Cano. Lutheranam enim de Ecclesia calumniam verificare non est leve crimen.

Authenticum dogma edere debet suorum natalium origines, Doctorum suorum ordinem usque ad ipsos Apostolos, atque ita ex decurrentibus ab initio successionibus demonstrare legitimam suam cum Evangelio consanguinitatem. Authenticum dogma nos à nostris Episcopis, hi à suis Majoribus, illi acceperunt ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Omne posterius quid est aliud, nisi filius sine Patre, tyro sine Principe, discipulus sine Magistro? De omni novo dogmate dici possit ac debeat, quod de Gnosticorũ fabulis per ironiam scri-
Cap. 29. psit in Præscriptionũ libro Tertullianus: *Aliquos Marcionitas aut Valentinianos liberanda veritas exspectabat. Intereà perperàm Evangelizabatur, perperã credebatur.* Et hinc Beatissimo Patri nostro Alexandro septimo, qui à pessima, Christianum etiam hominem ne semel quidem in vita ad Deum expressè diligendum adstringi garriente, quorundam Theologorum fabula, tamquam fædissima ruga, liberavit Ecclesiam, libet rursùs adclamare ex animo: *Annos de nostris.* Etiam à libero servilis Attritionis per simplices animas discursu confidimus liberandam. Malum enim proficit in pejus. Sunt qui etiam putatam dumtaxàt Attritionem putent cum Sacramento ad justificationem sufficere, de quibus laudatus Joannes Morinus: *Video hodiernos Doctores hanc sententiam passim refutare. Vt nunc tamen sunt homines, periculum est, ne tandem apud multos obtineat, si celebris aliquis Doctor illius defensionem semel amplectatur. Homines enim ut plurimùm in caussa relaxationis disciplinæ, & severitatis morum minuendæ, ita comparati sunt, ut quâ datâ portâ, statim ruant.* Pauci anni sunt, ex quibus quispiam in Iprensis Ecclesiæ Seminario Theologaster nullum penitùs, ne quidem naturalem, dolorem tradidit requiri ad Pœnitentialis Sacramenti valorem, solâ peccatoris Confessione & Sacerdotis Absolutione garriens compleri. Et quosdam in errorem seduxerat, multos in dubitationem. Æternâ memoriâ dignus est D. Judocus Bouckart, laudatæ Ecclesiæ tunc Episcopus, qui impressas istas conclusiones defendi vetuit, atque damnavit.

Pergit Joannes Morinus: *Nondùm omninò certum est & exploratum, Attritionem illam cum Sacramento ad impij iustificationem sufficere, cùm hactenùs nullo Ecclesiæ Decreto hoc declaratum fuerit.* Pœnitentialis Administrationis Historicum, nullius fermè conclusionis adsertorem agit vir prudens ac eruditus, ideòque nullam, licèt in animo suo damnatissimam, opinionem verbis apertis damnat: Adserit tamen *ancipi-*

tem

tem esse sit iustificati salutem. Quod ipsum, de taliter præsertim in mortis articulo justificatis, adfirmant Franciscus Suarez, Joannes Sanchez, Paulus Comitolus, aliique plures ipsius etiam servilis Attritionis defensores. Adeò per ipsam aiunt nullum moribundum justificari, ut etiam velint novo omnem talem maculari mortali peccato. In ipsis suorum patronorum oculis tam monstrosa est hæc Attritio. Nec sine fundamento. Etenim de Catechumeno apud Ecclesiam Catholicam, an apud Donatistas baptizari hæsitante, & Baptismum in ista rectè suscipi habente certum, ambigente autem an & apud hosce rectè suscipiatur, in libris de Baptismo scribit sanctus Augustinus: *Si dubium haberet non illic rectè accipi, quod in Catholica rectè accipi certum haberet, graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo quod certis incerta præponat.* Et infrà in eodem libro: *Accipere in parte Donati si incertum est esse peccatum, quis dubitet certum esse peccatum non ibi potiùs accipere, ubi certum est non esse peccatum?* Necessitatis præsertim Sacramento incertam & dubiam, certâ relictâ, adhibere materiam, formam, aut Ministrum, dicit esse mortale peccatum: Cui Doctor Angelicus, Scholastici omnes, & ipsum naturæ lumen adstipulantur. Ergo non in solo mortis, sed in quovis articulo quisquis cum solo servili Attritione cognita Baptismatis aut Pœnitentiæ Sacramentum suscipit, & animam suam & ipsum Sacramentum exponit periculo, atque ita in ipso perit. Adeò monstrosa Pœnitentia est ista servilis Attritio. Ejus patrocinium Hugo Matthoud rectè dixit esse, uti novum, ita & periculosum.

L. 1. cap. 3.

Cap. 5.

CAPUT QUINTUM.

Edita nuper Dissertatio à variis Accusationis capitibus expurgatur.

ANtiquam formandæ & prosequendæ accusationis regulam exponit nobis septima Synodus Carthaginensis: *Quotiescumque Clericis ab Accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cætera probanda iam non admittantur.* Ex ipsa & ego agere velim adversùm meos Accusatores: Aliquot purgare articulos, reliquos Divino Judicio, & benigno Lectoris animo commendare.

Cap. 3.

Prima Accusatio diluitur.

PRimum accusationis caput est, quòd voce, *Attritio*, abutar adversùs communem intellectum, affirmans, ut vera sit, debere esse germanam Dei, & quidem affectu saltem super omnia dilectionem. A

quorundam hodie laxonum cogitationibus me recedere crediderim facilè; verùm ab avito sanctorum Patrum intellectu & phrasi scio me non deviasse. Etenim de perfecta Contritione scribit in secundi Psalmi commentario sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *Contritio illa sive confractio est, quæ in nobis corporeas voluptates, & sæcularium vitiorum incentiva comminuit, dignosq; nos dignatione Domini præstabit & secundùm dictum Prophetæ, cor contribulatum & humiliatum Deus non spernet.* Et in vigesimi tertij Psalmi Commentario S. Basilius Magnus: *Contritio cordis demolitio est, & suppreßio humanarum cogitationum. Quicumque enim præsentia despexerit, seq; Verbo Dei addixerit, & suam ipsius mentem ijs contradiderit intelligendis, quæ supra hominem & longè diviniora sunt, hic demùm est qui tribulato sive contrito est corde, quiq; sacrificium obtulit quod minimè contemnitur apud Dominum.* Et in suis de rectè instituenda vita

Doct. 21. doctrinis B. Archimandrita Dorothæus: *Contritio cordis est, si id vagari non permittas in alienis & vanis cogitationibus.* Etiam vestræ Venetiæ sanctissimum Patriarcham Laurentium Justinianum nolim præterire: *Primum sacrificium, propter quod homo ad perfectam proficit iustitiam, est sacrificium contriti cordis pro perpetratione scelerum suorum. Nam Contritio sola est, quæ facit animam abhorrere purpuram, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum, & veram sectari iustitiã.* Et in centesimi quadragesimi sexti Psalmi enarratione S. Augustinus scribit Contritionẽ duris ac distortis cordibus esse propriam, ipsaque per eam Divinæ legi, tanquam æquali pavimento distorta ligna, coaptari. Perfecta Contritio perfectam involvit charitatem, ex ipsa procedit, ac per ipsam formatur, ideòque omnes originalis libidinis, licet non motus, tamen affixivos assensus excludere non tantùm debet, sed & superasse: Esse debet super omnia ista, non solo affectu, sed viribus insuper & effectu. Hinc omnes ab illa corporeas voluptates & sæcularium vitiorum incentiva, omnes alienas ac vanas cogitationes, purpuram & quosvis sæculi honores comminui, supprimi, sanari, abhorreri, & mentem nostram plenè, quantùm fert præsens vita, Divinis complanari Regulis, laudati Patres affirmant. Eam esse scribunt primum & palmare sacrificium: Quòd omne fœnum lignum, scoria, & stipulæ per ipsam exurantur, nosque in purum, juxta præsentis justitiæ modulum, argentum emundemur & aurum. Esse aiunt sacrificium quod apud Dominum minimè contemnatur: Quòd per ipsam statâ lege, etiam ante Baptis-

Lib. de charit. c. 6. matis aut Pœnitentiæ actualem susceptionem, fiat reconciliatio peccatoris, deturque remissio delictorum. Ex istorum Patrum, sancti præsertim Augustini, authoritate, hocce definivit sacrosancta Synodus Tridentina. Magnus Basilius ac B. Dorothæus utuntur voce, λόγισμος,

non

non quamvis cogitationem, sed accuratam considerationem seu ratiocinationem significante: Eam ad profectas ex istiusmodi alienis & vanis cogitationibus, palàm affixivas, cupiditates significandas usurpant, adeoq; se has omnes & solas à perfecta Contritione volunt supprimi & avelli. Et solam hujusmodi Contritionem è sanctis Patribus multi laudaverunt. Quod enim gravioribus peccatis Sacramentale Reconciliationis beneficium lapsis non nisi semel impenderet antiqua Ecclesia, multorum annorum, imò & totius quandoque vitæ præmisit in cinere, sacco, & omni humilitatis genere Pœnitentiam, quæ omnem affixivæ cupiditatis scoriam plenè decoqueret, ac peccatorem transmutaret in virum perfectum, qui recipiendæ justificationis stolam ab omni deinceps graviori macula speraretur usque ad exitum custoditurus. Verùm paternæ disciplinæ fuit hæc rigida sanctitas, non Evangelicæ necessitatis. Et omnis germana Contritio non est tantæ virtutis. Uti non quævis charitas, ita non quævis Contritio est perfecta: Alia est dumtaxàt nata, alia dumtaxàt nutrita, alia dumtaxàt adulta, alia dumtaxàt robusta. Et hasce species seu classes, quòd in distorto seu durato per peccata corde non quasvis, sed grossiores dumtaxàt affixivàs cupiditates frangant, posterior ætas vocavit Attritionem. *Inter fractionem & comminutionem seu Contritionem*, inquit Angelicæ Summæ supplementum, *In rebus materialibus, undè hac nomina ad spiritualia transferuntur, hoc interest, quòd frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur; sed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in se solidum erat.* Nimia Christiani populi multitudo, & multa Romani Imperij, adeòque & Ecclesiæ calamitas primævam charitatis perfectionem refrigerârunt, laxaruntque avitum disciplinæ nervum: Hinc lapsi nostri non solùm citra plenam, quâ in perfectionem istam parturiantur aut reformentur, sed & citra omnem antè actam satisfactionē jam pridem donantur gratiâ Sacramentalis Reconciliationis. Ista quidem antè imponitur, sed non nisi post hanc adimpletur. Ad hujus moris exordia Majores nostri perfectæ ac imperfectæ charitatis divisiones & species extenderunt etiam ad Contritionem, & quamvis Contritionem imperfectam, quod pravam mentem non plenè comminuat, sed tantùm frangat in partes grossiores, rectè vocârunt Attritionem. Introducendi vocabuli caussas largè exponit Joannes Morinus; & adjungit de tempore: *Vocabulo ut iam in Scholis vulgato utuntur Alexander Halensis, Gulielmus Parisiensis, & Albertus magnus. Posteriorum nemo illud præteriit. Nonnulli tamen eodem tempore illud aut non agnoverunt, aut neglexerunt. Sed Auctorum, qui hos antecesserunt, nullus mihi cognitus Attritionem commemoravit, licèt easdem cum his quæstiones*

Quæst. 1. art. 1.

L. 8. cap 4

nes agitarent. Itaque nomen illud in scholis vulgari cœpit post annum 1220, centum & paucissimis annis post natam Scholasticam. An per gehennæ aut pœnarum metum, an per humanum pudorem aut quodvis id genus instrumentum introducatur Attritio, parum refert: Extrinseca sunt hæc, nec ad ejus spectant interiora. Essentiale utriusque Contritionis discrimen consistit in sola varia lapsi & distorti animi fractura. Hoc Patrum meorum sensu locutus sum, & video me benè locutum.

Diluitur secunda Accusatio.

Fol. 6. INsignem accusationem continent hæc præfati Clerici verba: *Hæc est Attritio, de qua hic disputatio instituitur, in qua reperiuntur jam dicta, non interveniente tamen perfectæ charitatis seu Dei propter se dilecti motivo.* Fol. 21. Eâdem formâ etiam infrà scribit: *Pater Lupus fatetur Davidem, Magdalenam, aliosq; non videri habuisse actum veræ contritionis.* Nec dixi id unquam, & spero, Deo me custodiente, numquam dicere. Quisquis simile quid dixerit, anathema sit. Inter veram & perfectam, uti charitatem, ita & Contritionem est grande intervallum. Ad Attritionem nunquam requisivi perfectam, sed veram dumtaxàt charitatem. Quin Regius Propheta ac Maria Magdalena ex vera charitate pœnituerint, solus negare possit antiquorum Sanctorum & veteris legis blasphemus Osor Marcion aut Manes. Verùm an perfecta illis fuerit charitas, est antiqua inter Orthodoxos Patres & Doctores quæstio, meæ Dissertationis scopo non necessaria, ideoque nec decisa. Davidem interim ac Mariam Magdalenam fuisse dumtaxàt imperfectè contritos, Guilielmus Estius & Franciscus Sylvius adfirmant. Etiam S. Petro Apostolo, dum cum Domino in carcerem & mortem ire spopondit in cæna, charitatē fuisse
Cap 17. veram ac germanam, nullus ambigere possit orthodoxus; fuisse tamen *parvam ac invalidam* constanter in libro de gratia & libero arbitrio asseverat S. Augustinus. Die post Domini Resurrectionem quinquagesimo missus in linguis igneis Spiritus sanctus & Petrum & omnes Apostolos primùm in charitate perfecit. Ita cum S. Augustino omnes passim tradunt Ecclesiæ Patres. Et hinc mea hæc verba, *Per timorem solum citra charitatem de peccatis concepta Contritio est Contritionis fucus,* recta sunt & vera. Desumpta sunt ex viro summo, Theologo Eximiè Orthodoxo, laudato superiùs Fratre Petro à Soto: *Sine Dei dilectione, de qua dictum est, Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multùm, Contritio non est vera.* Et ex Richardo de Sancto Victore in libro de solvendi ac ligandi potestate: *Qui veraciter de suis criminibus pœnitent, pro certo jam charitatem habent.* Et ex Doctore Angelico, scribente ad

ve-

veram Pœnitentiam concurrere actum fidei, servilis timoris, spei in Deum, ac tandem charitatis, *quâ alicui peccatum displicet secundùm seipsum, & non iam propter supplicia.* Proximum ac immediatum veræ Pœnitentiæ principium scribit esse timorem filialem. Quæ usque ad Melchiorem Canum fuit sententia omnium Christianorum. Part.3.q. 87.art.5.6.

Diluitur tertia Accusatio.

ALiud accusationis punctum est quod dicam latentem in corde cupiditatem servili gehennarum metu frænari dumtaxat & compesci à peccatis externis, non sanari & evacuari. *Hæc opinio*, inquit bonus Clericus, *Paradoxa est.* Addit eam esse Cornelij Jansenij ac Martini Lutheri. Respondeo non quidquid Jansenius ac Lutherus dixere, Jansenianum esse aut Lutheranum. Hæresis à Christo Domino nostro lepra vocata fuit, quod Evangelicum dogma dumtaxat hinc indè maculet, non totum evertat. Nonne enim Septimij Tertulliani, Adamantij Origenis, Joannis Cassiani, Facundi Hermianensis Episcopi, aliosque plures hæreticorum aut schismaticorum devios libros, uti pretiosissimum multæ veritatis thesaurum, Mater Ecclesia custodit? Etiam hic ipse Accusator Hilari, Orthodoxi primùm in Romana Ecclesia, dein in Luciferiano schismate solius sine ullo Episcopo aut Presbytero contumacissimi Diaconi, leprosa in S. Pauli Apostoli Epistolas commentaria honorat tanquam S. Ambrosij, atque ex illis firmare conatur suas cogitationes. Uti in hoc Ambrosiastro varia, ita in Martini Lutheri sterquilinio possit hinc inde aliqua latitare gemma veritatis. Quidquid interim Lutherus de hoc puncto aut Jansenius senserint, ego patenter sensi cum Hugone de S. Victore in libris Miscellaneorum: *Triformis est odor vitæ. Non delinquere: Quod agit timor servilis. Nolle delinquere: Quod operatur filialis. Non posse delinquere: Quod confert gloria perennis. Primi sunt servi, secundi filij, tertij beati.* Loquitur ex Regio Propheta, de Judæis per solùm servilem timorem in divina Regula ambulantibus scribente: *In lege eius noluerunt ambulare.* Causam in Psalmi istius commentario dat S. Augustinus: *Ex corde fieri nullo modo potest, quod fit formidine pœnæ, non amore Iustitiæ.* Largè id illic exponit. Fol.7. L.4 c 21. Psal.77.

Quod ipsum facit etiam in litteris ad Anastasium: *Inaniter putas victorem se esse peccati, qui pœnæ timore non peccat. Quia etsi non impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non* Epist.144.

non licet fieri, sed ideo non facit, quia impunè non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet non esse iustitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique si mallet non esse iustitiam, quis dubitaverit quod eam, si posset, auferret, ac per hoc quomodo iustus est iustitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel iudicantem ferat? Inimicus ergo iustitiæ est qui pœnæ timore non peccat. Amicus autem erit, si eius amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Ejusmodi plura Latinorum & Græcorum Patrum testimonia Eruditio vestra novit.

Adductum sancti Augustini locum, desumptamque ex ipso doctrinam insigniter in libro de humani generis captivitate ac redemptione illustrat magnus olim hujus Academiæ Doctor, & adversùs Lutherum acerrimus pugil, Joannes Driedo: *Ad id, quod ultrà in priuio argumento adsumitur, eum qui solo metu gehennæ ignis aut temporalis pœnæ facit Præceptum, videtur adhuc odio habere Præceptum aut punientem iustitiam, Respondeo quod is, qui solo metu gehennnæ ignis coercet se ab opere malo, Præceptum quidem odit secundùm amorem quemdam habitualem, seu radicem intùs latentem, nondùm renovatus Spiritu amoris iustitiæ, sed non semper est odium in actu, non semper actu concupiscit destructam esse iustitiam punientem. Nam dum quis concussus timore Divini Iudicij incipit cessare à consensibus nefarij operis, & fugere stupra, adulteria, cæterasque ignominiæ passiones, cavet interim ne extendas membra in opus, viva tamen semper manet in eo peccandi voluntas, donec fuerit renovata Spiritu amoris iustitiæ. Proindè & sic subiectus servili timori quodammodò non vult peccare, & quodammodò vult peccare. Vult quidem, quia in eo vivit latens quædam peccandi voluntas, non actualis quidem semper in actu peccandi, sed habitualis, secundùm quam necdum amicus iustitiæ semper manet præparatus peccare, suaque libidini servire, si esset impunitas. Non vult autem peccare, quia iam concussus timore Divini Iudicij, sciens Deum esse cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum, incipit exire de sæculo. Et idcircò non quemadmodùm fur vel adultera exspectat opportunitatem loci & temporis ad perpetrandum nefarium opus, sed intra cogitationis claustra coërcere & comprimere studet, ne pravis cupiditatibus præstet adsensum. Rectè propterea & Divus Bernardus sub hoc statu timentium timore Divini Iudicij dicit esse exitum de sæculo, & introitum quemdam vitæ & legis.* Per latentem intra cogitationis claustra pravam cupiditatem, & habituale punientis justitiæ odium nullo pacto relictum ex priori patente voluntate vitium, maculam, aut reatum, sed cum sancto Augustino intelligit stabilem distortæ mentis adfectum ac præparationem, à Scho-

Fol. 108.

à Scholasticis Doctoribus jam pridem cœptam vocari voluntatem virtualem, quam esse verum, sed secretum, quia ab intellectus super ipsum reflexione separatum, voluntatis motum, ideòque per ipsum, dum pravus est, hominem continuari ac permanere actu peccatorem, ex laudato Augustino possit lucidè ostendi, & res ipsa clamat. Nonnè professi usurarij, meretrices, latrones, licèt actu de professione non cogitent, ob paratam tamen semper in prava opera mentem sordent in continua voluntate fœnerandi, scortandi, rapiendi? Captivus, exul, spoliatus, licèt aliud agant & animo volvant, in adsiduo hærent desiderio recuperandæ rei, patriæ, libertatis. Ea mentis habitudo non est aliud, quam voluntatis ab intellectus suprà ipsum reflexione spoliatus motus: Latet & quasi dormit, ideòque à quibusdam existimatur non esse actus, sed dumtaxat quæpiam ejus præteriti vicaria virtus. Ex reflexionis spolio latere intellectum potest, & tamen esse. Quidquid sit de ista scholæ controversia, cum laudato Driedone scripsi in Dissertatione: *Latens peccati cupiditas est intima & secreta mentis præparatio, qua homo servili gehennarum metu frænatus mallet esse licitum quod dolet vetitum, qua velit non esse legem peccata prohibentem, aut certè punientem, qua optat non esse gehennas, quibus à cupiditatum suarum sequela & adimpletione retardetur. Et hæc est cupiditas, quam Patres adsiduè dicunt per solam charitatem evacuari.* F. 71.

Hoc ipsum docet Guilielmus Estius. Duas proponit quæstiones. Prima est: *An qui solo timore pœnæ, seu temporalis, seu æternæ, vel opus legis facit, vel à peccatis abstinet, peccet?* Altera est: *Utrum omne opus ex solo timore pœnæ procedens sit peccatum?* Posteriorem disputat ac tuetur problematicè, & post adducta in partis adfirmativæ probationem varia sanctorum Augustini & Prosperi loca, concludit de priore: *Ex his igitur hoc saltem consequens videtur, omnem eum peccare, qui solo timore abstinet à peccato. Utcumque enim se habeat opus externum, & sive illud propter debitæ circumstantiæ defectum debeat dici peccatum, sive possit aliquo modo à peccato excusari, de quo videre licet sanctum Bonaventuram & Durandum, certè omninò fatendum est id, quod Patres adfirmant, eum qui serviliter timet, & ex eo timore aliquid facit vel omittit, ipsa voluntate intus atque in animo reum esse, dum mallet quod iubetur omittere, vel quod prohibetur facere, si liceret impunè. Præsertim si actualem hujusmodi in ipso opere habeat voluntatem.* Hocce casu adfirmat non solummodò peccare ex timore operantem, sed & ipsum tunc timorem, factumque ex ipso opus esse peccatum. Et inferiùs: *Quæ postremò pro adfirmante secundæ quæstionis parte ex Patribus proferuntur, non aliud convincunt, quam eum peccare vel actu vel habitu, qui solo timore pœnæ ab opere peccati abstinet,* l. 3 Dist. 3. 4. 5. 8.

quia videlicet voluntatem gerit adhuc iustitia inimicam, & legi Dei contrariam, cum quo nihilominus consistit, ut nec timor ipse, nec opus ex timore profectum sit peccatum, si nulla ipsum vitiet circumstantia. Peccare habitu etiam huic sancti Augustini discipulo est secreta mentis in peccatum præparatio: Eam dicit non sanari per metum, ideoque solo metu actum animum esse adhuc justitiæ & legis inimicum.

Addo hanc propositionem, *Servilis gehennarum metus compescit & aufert sola peccata externa*, esse mali comatis, nec unquam à me adsertam. Eleganter hoc tradit in superiùs laudato opere Joannes Driedo,
F 108. servilis timoris utilitates exponens, atque adjungens: *Vnde timor Dei, etiam servilis, expellit peccatum, id est, actionem peccandi, dum cohibet & ipsam voluntatem ab executionis imperio, & ipsa membra ab executione. Et ita timor Domini expellit peccatum, sive quod iam admissum est, inquit Bernardus, pœnitendo, sive quod intrare tentat, resistendo. Proinde quamvis timor sit cum peccato in eo, qui necdum amat iustitiam, is tamen qui timet gehennam ignis aut iustum Dei iudicium, neque peccat, neque Deum offendit in eo quod sic timet, sed magis humiliatur sub potenti manu Dei, suo spiritu vehementi concutientis desertum, & confringentis cedros Libani, hoc est, superbas & animosas peccandi audacias.* Nonne executionis imperium, seu pravi operis patrandi efficax Decretum, quod per servilem metum auferri audis, est peccatum internum? Sola in ima cordis abysso, qua quis velit licitum quod novit vetitum, latens cupiditas, ac servilis animi vilitas servili timore non evacuantur. Et hinc cum sancto Augustino dixi: *Qui timore pœna non concupiscit, puto quia concu-*
Cap. 117. *piscit.* Ejusdem Augustini definitiva est apud sanctum Prosperum sententia: *Eam Deus innocentiam probat, quâ homo non metu pœna fit innocens, sed amore iustitiæ. Nam qui timore non peccat, quamvis non noceat, cui nocere vult, sibi tamen plurimum nocet: Et abstinens ab opere malo, sola*
2. 2. q. 19. *tamen reus est voluntate.* Quod ipsum lucidè docet sanctus Thomas. Ad-
art. 4. dit in Miscellaneorum libris Hugo de sancto Victore: *Frænum carnis*
l. 1. c. 119. *est timor. Cum enim ad delectationem præcipitem impellit desiderium culpæ, cohibet à delectatione timentem providentia pœnæ. In hoc enim quod cernit quod post culpam pœna sequatur, sive in correctione, sive in damnatione, refrænatur culpa sive in opere, sive in delectatione. Timor ergo frenum: Ipse timor cohibet & stringit effluentem animum, & sistit eum ad tolerantiam, ostendens faciliùs malam concupiscentiam vincere, quam malam conscientiam tolerare: Et eligit durum, ut durius evadat.* Ecce non solùm adimplendæ cupiditatis Decretum sed & natam ex ipsa delectationem timor aufert. Uti effectu frustrata, ita timore frænata cupiditas infert dolorem adeò acrem, ut eum sanctus Joannes Apostolus appellet tormentum.

tum. Solam igitur illam intimam, quâ serviliter timens malit licitum quod sentit vetitum, cupiditatem, tormenti istius matrem & fontem, non sanat neque aufert metus: Ille est mentis ad malum præparatio, quâ sancti Augustinus & Prosper adfirmant hominem relinqui & permanere justitiæ & legis osorem.

Quarta Accusatio diluitur.

VTi actualem & patentem, ita virtualem ac latentem cupiditatem, quâ quis malit non esse prohibentem ac punientem peccata justitiam, quâ illam si posset auferret, quâ fit ejus inimicus, si quidem circa rem mortaliter vetitam versetur, quis ambigat ex genere suo esse peccatum mortale? Disertè id affirmantem sanctum Joannem Chrysostomum adduxi in dissertatione. Quod ipsum disertè docet antiquus Scholasticus, Petri Lombardi discipulus, Petrus Pictaviensis: *Servilis timor facit hominem cessare à peccato, sed non ab omni peccato. Etsi enim cesset hic per timorem servilem à malo opere, non tamen à mala voluntate, quæ mortale peccatum est. Voluntatem enim habet peccandi, sed cessat tantùm propter pœnam.* Et Doctor Angelicus: *Objectum timoris servilis est pœna, cui accidit quod bonum, cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus, & per consequens pœna timeatur tamquam principale malum, quod contingit in non habente charitatem.* Per charitatem non sanata servilitas proprium commodum diligit uti finem ultimum: Quòd quis dubitet esse mortale peccatum?. Ex hac tamen doctrina Accusator affirmat *legitimè sequi, quòd is, qui ante Baptismum mortaliter deliquit, nunquam possit iustificationem obtinere, nisi novum peccatum mortale committat; baptizatus verò, si peccet mortaliter, non nisi in rarissimo casu iustificari possit, nisi novo mortali admisso.* Et infrà: *Egregia profectò hæc est scelerum Pœnitentia, quæ non nisi cum novo scelere peragi potest.* Ejusmodi Pœnitentiam esse monstrosam & ipse profiteor. At ejus assertionem mihi imponi est majus monstrum. Aliud est quempiam ad incussum gehennarum metum, & ex ipso solo formatum de peccato dolorem in peccati istius priori cupiditate persistere, aliud per ejusmodi dolorem & metum committi novum peccatum. Primum dixi, fretus authoritate S. Joannis Apostoli: *Qui non diligit, manet in* pravæ suæ cupiditatis, natiq; ex ipsa reatus *morte.* Homo cupiditates suas sequens & adimplens per divinitùs incussum gehennæ metum compescitur & revocatur ab iisdem adimplendis & imperandis, adeòque tantùm abest novum ab illo committi peccatum, ut à multa peccati sui portione omninò liberetur. Nihilominùs *inaniter putat victorem se esse* totius *peccati, quia etsi non impleatur*

Part.3.c.18

2.2. q.19. Art.4.

Fol.11.

foris

foris negotium mala cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intùs est hostis. Quod ab hoste hoc non nisi per diffusam à Spiritu sancto actualem charitatem liberentur corda nostra, est unum ex immobilibus fidei Christianæ fundamentis.

Quinta Accusatio diluitur.

Fol 12. PErgit Accusator: *Ex eadem doctrina sequitur peccatorem, dùm Attritionem elicit, fieri hypocritam hoc sensu, quòd exteriùs à peccato abstineat, latente interiùs peccaminosâ voluntate, adeòq; quòd exteriùs facit non faciat ex animo & syncero corde.* Factam ex solo metu justitiam, licèt non mihi, tamē Luthero adfirmat ac ostendit esse hypocrisin, & cōcludit: *Atqui attritus ex metu gehennæ verè fit hypocrita hoc* Martini Lutheri *sensu iuxta P. Lupum, ergò iuxta eundem rectè & catholicè quoad hoc sensit Lutherus, nec fuit censuræ obnoxius.* Respondeo inferendum fuisse: *Ergò pravè sensit, fuitq; obnoxius censuræ.* Duo hîc convolvuntur. Primum est, quod facta per solum servilem metum bona opera sint non Christiana ex Divinæ infusionis dono, sed judaica ex lege justitia. Alterum, quod talis justitia sit semper hypocrisis, faciatque hypocritam. Primum omninò dixi: Est enim immobile fidei Christianæ fundamentum. Et propter ejus adsertionem nec damnatus est Lutherus,
Cap. 219. nec potuit damnari. De secundo scribit in sancti Prosperi sententijs sanctus Augustinus: *Simulata innocentia non est innocentia. Simulata æquitas non est æquitas, sed duplicatur peccatum, in quo est iniquitas & simulatio.* Et in opusculo de fructibus carnis & spiritus Hugo Victorinus: *Hypocrisis est virtutum simulatione clausum vitium ex arte palliare.* Ab ea fieri de medicina languorem, & virtutem verti in vitium scribit in tertio libro Miscellaneorum. Secunda igitur à me disertè damnata propositio, quòd hypocrisis esse debeat justitiæ histrionatus & simulandi studium, est penitùs falsa, ipsam pessimè blateravit Lutherus, ejusque caussâ potuit omninò damnari.

Sexta Accusatio diluitur.

Fol. 13. DEnuò Accusator: *Ex ijsdem principijs sequitur, quòd qui atteritur, constituatur magis peccator. Addit enim veteribus peccatum novum, quod est simpliciter & propriè constitui magis peccatorem. Et in hoc sensu passim loquitur Lutherus, dum dicit fieri magis peccatorem.* Ejus verba adducit, & prosequitur: *Dixerat Lutherus peccari, dùm à timore inchoatur Pœnitentia, quod ipsum asserit P. Lupus. Id explicat Eckius per facere magis*
Fol. 109. *peccatorem, adeò apud ipsos hæc duo idem significabant.* Et rursùm: *Etiam iux-*

iuxta P. Lupum qui dolet ex timore, constituitur osor Dei. Respondeat pro me Joannes Driedo: *Quisquis ex recogitatione gehennæ ignis, aut recordatione Divini Iudicij concussus, timore incipit odio habere peccata, suasq; frænare concupiscentias, & abhorrere ac fugere adulteria, stupra, & id genus alia, non peccat in eo quod sic timet, aut sese continet coërcens sua membra à nefarijs operibus, sic timore Divini Iudicij concussus. Dixi signanter:* NON PECCAT IN EO QUOD SIC SESE CONTINET. *Siquidem caussa huiusmodi timoris est spiritus timoris Domini, supprimentis hoc pacto audaciam peccandi. Tamē aliundè peccabit, si simul adsit in actu vel à carne vel à spiritu nequam alius quispiam motus pravus voluntatis, vel desiderantis non esse ullam legem prohibentem, & non esse Deum punientem, vel tristantis de hoc quod sibi non liceat impunè peccare, vel magis odio habentis pœnam & iustitiam, quam culpam. Quamvis igitur stantibus huiusmodi motibus simul, anima quidem à Deo se elongat, non tamen in eo quod timet gehennam: Non in eo quod ex huiusmodi timoribus continet & coercet sese, sed in eo quòd odit iustitiam Dei legem dantis, & transgressorem punientis. Proindè & concurrentibus motibus illis pravis, minùs peccabit coërcens sese à nefarijs operibus, quam si cum eisdem motibus proruerent in illa. Solo igitur timore gehennæ sua membra cohibens ab opere, non magis, sed minùs potiùs sese elongat à Deo, quam illa movens in opus, modò sint cætera paria. Quamquam in timore servili ipsa servilitas, seu peccandi voluntas, quæ intùs latet, non sit Spiritus sancti opus, utique tamen timor Divini Iudicij, cùm sit opus fidei, procedit ex dono Dei. Proindè verum quidem est apud eos, qui solo servili metu solius pœnæ obediunt Præceptis, abstinentes ab illicitis, neque esse curam pudoris, neque honestatis, virtutis, & castitatis amorem, eosq; timore reprimi, non emendari; attamen ipsi neque tantùm nocent, neque tantùm offendunt, quàm qui, prout libido fert animi, grassantur non repressi ullius superioris legis pudore & metu.* Aliud est per servilem Attritionem, aut per servilem Pœnitentiæ inchoativum metum peccari, aut hominem constitui peccatorem & osorem justitiæ, aliud sub tali aut post talem Attritionem & metum adhuc peccari, seu perseverari in priori quapiam mala voluntate, hominemque per ipsam continuari osorem justitiæ & peccatorem. Summum inter hæc duo est chaos firmatum. Primum, ex quo hominem per servilem metum fieri magis peccatorem sequitur, blateravit Lutherus, ideòque meritò est damnatus Tridenti. Ego cum Joanne Driedone dixi posteriùs: Est enim orthodoxi dogmatis immobile fundamentum. Post acceptum, inquam, solius servilis timoris spiritum carnalis homo perseverat peccator & osor justitiæ: Non per ipsum timorem, sed per timore isto non evacuatam latentem peccandi cupiditatem. Quia tamen & à peccatis exter-

nis, & ab ipsorum patrandorum efficacibus imperijs ac delectationibus liberatur per eumdem timorem, nequaquam major, sed longè minor per ipsum fit & constituitur peccator. Rursus dico: Per ipsum homo à multa peccatorum parte liberatur.

Diluitur septima Accusatio.

Servilis timoris dixi esse varias utilitates. Dixi ab illo non solùm cum sui patrandi internis imperijs ac Decretis externa peccata, sed & inveteratas ipsorum auferri consuetudines; Dixi ipsum esse necessitatem compulsivam ad bonum; esse germanam plantationem ac rigationem, cui Deus non rarò det justitiæ incrementum; esse justitiæ plantationem validissimam, à Domino laudatam in Evangelio, *Compelle intrare.* At ecce hinc nova Accusatio: *Per timorem fit consuetudo peccandi ex sententia P. Lupi, nempe peccato interno, unde omnis peccati externi origo & radix.* Et iterùm: *Iuxta P. Lupum timor servilis auget & roborat consuetudinem malorum in corde.* Rursum cum Joanne Driedone respondeo aliud esse internorum peccatorum consuetudinem per servilem gehennarum metum fieri, augeri, aut roborari; aliud ipsam cùm & sub tali timore adhuc perseverare, seu per ipsum non eradicari. Absit ut primum vel cogitarim. Ne quidem dixi secundum. Dixi patentes animæ cupiditates, seu efficacia patrandorum pravorum operum imperia per servilem metum evacuari, addens ipsum esse Divinæ gratiæ præcursorem, & sapientiæ initium: Utique Divinæ charitatis, quæ etiam latentes in corde cupiditates sanet atque evertat. Locutus sum cum S. Augustini ad Honoratum Catechumenum Epistola: *Præmissus timor in cor nostrum pellit indè consuetudinem malorum operum, & servat charitati locum.* Et in centesimi vigesimi septimi Psalmi Commentario: *Timent quidam, sed non amant iustitiam. Cùm autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo iustitia, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus. Et iam incipit homo iustè vivere, propterea non quòd timet pœnam, sed quia amat æternitatem.* Et in tractatibus super sancti Joannis Epistolam: *Cœpit homo timere diem iudicij, timendo corrigit se. Vigilat adversùs hostes suos, idest, adversùs peccata sua. Incipit reviviscere interiùs, & mortificare membra sua, quæ sunt super terram. Quantùm autem mortificat membra sua super terram,* utique pravas suas cupiditates, *tantùm surgunt & corroborantur membra cœlestia, opera bona.* Hìnc addit servilem metum, licet sanitas non sit, esse tamen medicamentum. Quî igitur ego dixisse possim aut cogitasse peccata interna, ipsorumq; consuetudinem per ipsum fieri, augeri, roborari? Servilis Attritio,

Ep. 120. c. 17.

Tract. 9.

si non nisi ejusmodi Accusationum artibus possit fulciri, palàm est eradicanda plantatio, quæ non est à Patre.

Accusatio octava diluitur.

SErvilem gehennæ metum, licet officio & substantiâ bonum, dixi laborare vitio radicis. *Oritur enim non ex casto Dei seu iustitia, sed ex mercenario amore sui ipsius, quo homo sibi benè vult, non solùm in hac vita, sed etiam in futura. Porrò sui ipsius amorem, quo homo non in Deo, sed in ipso seipsum diligit, esse fontem impurum, & omnis distorti adfectus primam radicem, est unum è fundamentis doctrina Catholica & Augustiniana.* Ad quæ Accusator: *Atqui actus, de cujus bonitate hîc disputamus, est is qui sistit in timore, adeòq; cui ex suis intrinsecis convenit, quod pro suo motivo habeat amorem sui, & non Dei propter se dilecti; ergò iuxtà P. Lupum ille actus secundùm se & sua intrinseca consideratus habet impurum motivuum, estque adfectus distortus & malus.* Respondeo me docuisse ex sancto Thoma: *Timor servilis ex amore sui caussatur, quia est timor pœna, qua est detrimentum proprii boni.* 2.2.q.19. art.6. Et iterùm: *Quamquam timoris servilitas mala sit, ipse tamen timor servilis secundùm suam substantiam est bonus.* De Hæreticis & Schismaticis, pro Christo Domino aut aliqua ejus orthodoxa veritate mortem aut tormenta ex servili gehennarum metu sustinentibus apud alios Hæreticos aut Paganos, scribit in libro de Patientia sanctus Augustinus: *Nullo modo ista culpanda sunt, immò verò & hac laudanda patientia est.* Et infra in sequenti capite: *Sicut negandum non est hoc etiam esse donum Dei, ita intelligendum, alia esse Dei dona filiorum illius Hierusalem, qua sursum est libera mater nostra.* Hæretici & Schismatici nequaquam Deum aut sese in ipso castè, sed seipsos in seipsis impurè diligunt: Et tamen ex tali per servilem gehennarum metum fonte natam patientiam, seu patiendi voluntatem audis nullo modo culpandam, immò & laudandam. Utique quoad substantiam, non quoad radicem. Idem ego ex laudato Augustino dixi de servili gehennarum timore.

De eodem rursùm dixi: *Gehenna metus ex proprio sui ipsius amore nascitur, adeòq; qui ob illam solam, & non Christum Dominum à gravi peccato abstinet, non solummodò plus illam timet, sed & seipsum suprà Dominum diligit, quod esse etiam cogitatu horrendum, nobis Iulianus Pomerius dixit.* Ad quæ verba iterùm Accusator: *Atqui nasci ex amore sui ipsius essentiale est actui, de quo disputamus, ergò hic actus iuxta P. Lupum ex suis intrinsecis non tantùm malus est, sed & insigniter malus.* Respondeo me etiam hîc cum sancto Thoma fuisse locutum: *Obiectum servilis timoris* 2. 2. q. 19. art. 4.

est

est pœna, cui accidit quod bonum, cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus, & per consequens pœna timeatur tamquam malum principale, quod contingit in non habente charitatem. Vel quod ordinetur in Deum sicut in finem, & per consequens pœna non timeatur tamquam principale malum quod contingit in habente charitatem. Ab illo, qui ex solo servili citra Dei charitatem metu operatur, in sui ipsius, cui pœna contrariatur, commodo proprio constitui finem ultimum, ideòque plus seipsum quàm Deum diligi, lucidè adfirmat Doctor Angelicus. Seipsum, inquam, suprà Deum diligit taliter timens, non per ipsum timorem, sed per timori adhuc adnexam, & à sola Dei charitate separandam servilitatem.

Quare errorem continent hæc Accusatoris verba: *Nasci ex amore sui ipsius essentiale est actui, de quo disputamus.* Utique servili gehennarum metui. Hæc item verba: *Ei ex suis intrinsecis convenit, quod pro motivo habeat amorem sui, & non Dei propter se dilecti.* Etenim longè aliter sensit sanctus Thomas, scribens servilitatem, essentialiter pravam, non esse de timoris servilis essentia, & adjungens jam laudata verba, lucidè adfirmantia eumdem numero timoris actum modò posse in proprio timentis commodo hærere & sisti, modo referri in Deum ut finem principalem. Quod natales mutare, & modò ex impuro, quo semetipsum in semetipso, modò ex casto, quo seipsum in Deo diligit homo, nasci possit successivè etiam numero eadem timoris substantia, docet in articulo subsequenti. Servilis metus officium in Apostolicæ ad Romanos Epistolæ elucidatorijs quæstionibus insigniter exponit Hugo de sancto Victore: *De quo,* utique servili gehennarum metu, *potest quæri, An sit donum Spiritus sancti? Quod si est, bonus est. Sed videtur malus, cùm propter pœnam faciat servire. Solutio: Iste bonus est, bonum habens effectum, scilicet cohibere à malo opere. Hoc autem, quòd mala voluntas remanet, non est ex ipso, sed ex hominis vitio.* Et Petrus Pictaviensis; *Ideò dicunt quidam quod serviliter timere malum est, nec est usus servilis timoris serviliter timere, nam ille bonus est, & hoc est malum; sed potiùs timere pœnam & retrahere à peccato, quorumque utrumque bonum est.* Sive ex casto, sive ex impuro sui amore nascatur, utroque hocce officio ille omninò fungitur, ideòque passim ac meritò à Doctoribus scribitur esse semper etiam substantiâ bonus. Quòd non sola exteriora opera, sed & quædam internæ voluntates sint quoad speciem indifferentes, ac individualem bonitatem ac malitiam ex varia imperantis ac dirigentis intentionis qualitate quandoque alternent, ex sancto etiam Augustino possit admodùm probabiliter suaderi.

Art. 6.

q. 194.

Part. 3. c. 18.

Dixi de servili metu: *Passim dicitur esse etiam substantiâ bonus.* Inter ejus

ejus quippè officium & substantiam aliqui distinguunt, istud solum bonum, hanc malam professi Internos intellectus & voluntatis motus non à solis objectis, sed & à tendendi modo dividi in variam substantiæ speciem: A pœnarum metu, dum ex proprio timentis, & dum ex Dei amore nascitur, existimant alio & alio modo tendi in pœnas, ideòque eundem numero metum non posse nunc ex hoc, tunc ex isto procedere fonte. Est Scholastica quæstio, cujus adfirmativam partem in libris de vita contemplativa omninò secutus fuit Julianus Pomerius, L.3.c.31. de quo Accusator: *Cum suo Iuliano pronuntiat Pater Lupus.* Nempe quis Fol.45. sit hic Julianus, homo ignorat. Est non mei solius, sed totius Doctor Ecclesiæ, cujus insignes de vita contemplativa libros plurimi jam pridem existimârunt esse sancti Prosperi. Eos enim uti tales laudant in Cap.4. Canonicorum Regula sanctus, qui sub Pippino Francorum Rege floruit, Crodogangus Episcopus Metensis, in libris de laicali institutione Jonas Aurelianensis Episcopus, Aquisgranensis sub Ludovico Pio Synodus, Fontanellensis Cœnobij Chronicon, & alij antiqui plures. Verùm in suis ad laudatum Jonam marginalibus scholijs eruditus Lucas Dacherius rectè affirmat esse opus Juliani. Etenim in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo scribit sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispalensis. *Iulianus cognomento Pomerius edidit tres libros de futura vita contemplatione, vel actuali conversatione, nec non etiam de vitiis atque virtutibus.* Fuit vir Afer ex Provincijs Mauritaniæ: Quòd in Gallia primùm Rhetor, deindè Presbyter & Arelatensis Abbas floruerit, lucet ex vita sancti Cæsarij ibidem Episcopi, & ex Ruritij Lemovicensis Episcopi litteris ad ipsum Julianum. Andegavensis Canonum codex vocat sanctum Pomerium. Quæ omnia in suis ad memoratam Aquisgranensem Synodum notis confirmat Jacobus Sirmondus. Hæc breviter adducta volui, ne quis tantum virum etiam damnet de Lutheranismo.

Eandem sententiam manifestè probavit etiam Hugo de sancto Victore. Quatuor passim distinguit timores: Servilem, mundanum, initialem, ac filialem. Servilem passim esse vult illum, quo ob infligendas per hominem pœnas cessamus à malo opere, sed non à mala voluntate, & in Theologica de Sacramentis Eruditione adjungit: *Ex ijs quatuor* L.10.c.5. *timoribus duo mali sunt, id est, servilis & mundanus; duo verò boni, id est, initialis & filialis.* Et rursùm in alio ejusdem operis loco: *Est prætereà* L.4.c.17. *timor Divinus, timere Deum propter pœnam, vel præsentem, vel gehennalem. Si tantùm timet Deum propter pœnam sine dilectione boni, languor est, & pœna tormentum habet, quòd scilicet malorum est, & servilis est timor.* Hoc est, malus est ad instar alterius servilis. Quibusdam sua ætate

Doctoribus, quorum adducit & solvit argumenta, eandem fuisse mentem testatur Petrus Pictaviensis.

Et de hac quæstione sacrosancta Tridentina Synodus videtur nihil
Sess. 6. definivisse. Hinc ejus Canonem, *Si quis dixerit gebenna metum, per*
can. 8. *quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, Anathema sit:* Hunc, inquam, Canonem laudatissimi & gravissimi hoc tempore Theologi intelligunt de timore initiali. Sentiunt de Sacrosancto hoc Concilio, quod de Sacrosancto Jesu Christi Evangelio scripsit in laudata Eruditione laudatus Hugo: *Servilem & nundanum timorem prohibet Christus dicens*, NOLITE TIMERE EOS, QUI OCCIDUNT CORPUS TANTUM, ANIMAE VERÒ NON HABENT QUID FACIANT. *Post de initiali timore subiungit dicens*: SED EUM TIMETE, QUI POTEST ANIMAM ET CORPUS IN GEHENNAM MITTERE. *Quem non praciperet, nisi in eo charitas, tametsi nondum perfecta, esset.* A laudatis Doctoribus creditur etiam Tridentina Synodus pro alio timore non fuisse definitura. Et sanè voces, *Per quem ad misericordiam Dei confugimus, De peccatis dolendo, A peccando abstinemus*, omnino laudant initialem, timore gehennali introductam, charitatem. Non enim dicit, *De pœna dolendo*, sed DE *peccatis*. Oppositam sententiam ex rationibus sui amplexus in Dissertatione: Et istam tamen nec damnavi, nec possim damnare. Ei Accusator sine fundamento imponit Lutheranismum. Est enim quæstio Scholastica, circa quam possit unusquisque in suo sensu abundare. De puro puto servili gehennarum metu nihil liquidò definivit Sacrosancta Synodus, nisi ipsum non esse pœnitentiæ seu veræ Contritionis partem: Cujus anathematis fulmine ictus omninò est Accusator. Attritionem enim purè putè servilem docet, adeòque & servilem gehennarum metum adfirmat esse ejus partem. A Scholasticarum quæstionum pugna ego naturaliter abhorreo, & orthodoxum Christianæ Contritionis dogma à Lutheranæ scabiei calumnia dumtaxat venio hìc expurgatum. Quare Accusator de servilis timoris fonte & origine, contractoque per ipsum vitio sentiat quod vult, dummodo nullam Contritionem sine casta Dei dilectione fateatur esse veram & Christianam, est pax atque plena oblivio omnium improperiorum. Ego numquam pro servili timore, sed pro sola Christiana Contritione statui disputare.

Errorem alterum continent hæc Accusatoris verba; *Quam à sancto Augustino dissideat P. Lupus, dum actum, quem fatetur solo officio bonum esse, non autem fine, appellandum nihilominus censet bonum, ex ipso Augustino discamus.* Adducit quarti adversus Julianum Pelagianistam libri tertium

tertium caput, ubi bonorum operum officia & fines distinguit sanctus Augustinus, & concludit: *Quidquid boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, ipso non recto fine peccatum est.* Respondeo attendendum esse laudati capitis finem: *Breviter accipe, ne fortè, cùm in rebus ipsis tantum erres, quantùm errari plurimùm potest, videar tecum certare de verbis. Aut ergo intellige quod ait Dominus,* SI OCULUS TUUS NEQUAM EST, TOTUM CORPUS TUUM TENEBROSUM ERIT, SI AUTEM OCULUS TUUS SIMPLEX EST, TOTUM CORPUS TUUM LUCIDUM ERIT. *Et hunc oculum agnosce intentionem, quâ facit quisq; quod facit. Et per hoc disce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus quæ per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod ex illis, quasi membris, operibus constat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.* Suam, qua bona infidelium officia esse justa & sancta opera, & tamen ob legitimi finis defectum non rectè fieri, sed esse peccata dixerat, doctrinam sibi ipsi quasi adversam, ideòque à Juliano non plenè perceptam elucidat hac distinctione: In laudatis infidelium operibus discernit officium, finem, & conflatum ex utroque. Ipsa officia perlistit titulare bona opera, at istud compositum ob recti finis defectum esse dicit tenebrosum atque peccatum. Effectus enim atque Composita sequuntur caussam suam & partem debiliorem. Hinc ergo & servilis gehennarum metus, si cum impuro suo proprij amoris fonte componas in opus unum, tenebrosus est atque peccatum; si abstractim ipsum in seipso solum consideres, lucidum est officium, actusque, licèt in auctoris sui iniquitate detentos, attamen rectus, utilis, bonus. At rursum dico spectare hæc ad scholæ quæstiones, & me pro sola ad veram Contritionem necessaria charitate sem per disputasse.

Istud interim sancti Augustini caput produci adversùm nos & laudari quis non admiretur, quis Deo optimo maximo non agat gratias? Accusator non poterat fortiori adversùs semetipsum brachio adjuvare veritatem. Etenim in omni officio, & omni prorsùs opere, quod non *fit intentione bonæ fidei, hoc est, ejus quæ per dilectionem operatur,* licèt bonum sit & sanctum, peccari ob legitimi finis defectum, & integrum ejusmodi opus esse tenebrosum, immò peccatorum nigredine plenum, docet illic lucidissimè, & multis adversùm alia Pelagianorum somnia sanctus Augustinus confirmat. At verò similem suam Attritionem Accusator vult ex casta Dei dilectione non procedere: Ergò, juxta inconcussa sancti Augustini dogmata, peccatur in tali Attritione, & cum suo, ex quo oritur, proprio hominis in semetipso amore in unum conflata opus est omninò peccatum. Ex laudata istic

& frequenter per eundem Augustinum inculcata Apostoli Regula; *Quidquid non est ex fide*, quâ non tantùm Deo, sed & in Deum credimus, *peccatum est*. Quod ad Dei charitatem necdum elevatus homo seipsum in seipso, & proprium commodum tamquam ultimum finem diligat, & gehennam timeat uti malum principale, ideòque & mortaliter peccet, suprà audivimus à sancto Thoma. Hinc non vera distorti cordis conversio, sed merus dumtaxàt conversionis fucus est ista Attritio servilis. Quis hominem, qui in Deum non credit, credat à Deo justificari? Est illud ipsum à Tridentina Synodo proscriptum calumniæ monstrum; quod sibi imaginati sunt Lutherus & Augustanæ Confessionis Auctores, & Scholasticis istorum temporum Doctoribus sunt adfricare conati.

Accusatio octava diluitur.

SErvilem gehennarum metum à me fuisse peccati damnatum Accusator vult per fas & nefas. En aliud ejus fundamentum:
Fol. 41. *Examinemus quanam in hoc puncto sit mens Patris Lupi. Ac primo quidem dolorem ex solo metu gehennæ ab eo reprobari ratione actus necessariò & inseparabiliter conjuncti, quatenùs adest voluntas malè agendi, si pœna abesset, patet ex dictis. Atque adeò admittit malum esse talem metum quasi extrinsecè, ratione actus mali adjuncti, quod ut vidimus, asserit Lutherus.* Respondeo Martinum Lutherum, quo justum in quovis opere bono probaret saltem venialiter peccare, eandem fidem ac reverentiam impendisse huic loco sancti Augustini: *Virtus est charitas, quâ id, quod diligendum est diligitur. Hæc in alijs maior est, in alijs minor, in alijs nulla. Plenissima verò, quæ iam non possit augeri, quamdiu hîc homo vivit, est in nemine. Quamdiu autem augeri potest, profectò illud, quod minus est quàm debet, ex vitio*
Epist. 29. *est. Ex quo vitio non est iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Sancto Augustino defectum illum volenti esse vitium lapsi hominis, Lutherus imposuit quòd dixerit esse vitium imperfectæ ipsius charitatis. Hìnc omnem imperfectam charitatem garrivit esse vitiosam ac peccaminosam saltem venialiter, proindèque & omne ex ipsa profectum opus bonum esse tale. Etiam ego sub solo legis ac gehennæ citra justitiæ dilectionem metu constitutum hominem dixi adhuc esse pravum & peccatorem: Et ecce hic Accusator vult peccati & pravitatis ipsum à me damnari timorem. Etiam hac in re utile per inutile adeò non vitiatur, ut adversùm Gentiles Philosophos Apostolus scripserit ad Romanos: *Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent.* Ab eorum impietate ac injustitia non Divinam, quæ illic tanquam in sterquilinio gem-

gemma latuit, sed ipsos dumtaxàt detentores affirmat fuisse maculatos. Ex eadem igitur regula servilis pravas cupididitates frænans timor, licet ipsas non sanct aut eradicet, per eas tamen non ipse, sed solus homo maculatur.

Addo sententiam, quæ servilem, necdum à servilitate liberatum, metum istius pravæ appendicis caussa adfirmat vitium & peccatum, nullo modo esse Lutheranam. Eam quippè docet vir insigniter Catholicus Guilielmus Estius: *Servilis timor est, cùm quis non amore iustitiæ, sed solo metu gehennæ, vel etiam temporalis pœnæ, à malo opere abstinet, & quod legis est operatur. Est autem & hic timor vitiosus, non quidem ex se, id est, quatenùs timor pœna est, sed quatenùs servilis, id est, quatenùs malum semper habet coniunctum: Nempè latens in animo peccandi desiderium. Quod quidem malum in eo significatur, quod servilis dicitur. Servile enim est solo timore pœnæ abstinere à malo, & malum, quod velis, præ timore non facere.* L. 3. Dist. 34. §. 5.

Et rursùm infrà: *Hoc usque adeò verum est, ut etiam ipse actualis timor, & opus externum ab huiusmodi timore procedens, vitium contrahat, & verè peccatum fiat ex illa circumstantia, quâ quis dolet talem pœnam peccato appositam esse, & cuperet, si impunè permitteretur, peccatum perpetrare, quemadmodùm apertè docent sanctus Bonaventura, & Durandus.* Qui loquendi modus, licèt mihi non probetur, fundamentum habet etiam in sancto Thoma: *Timor servilis ex parte servilitatis habet, quod sit malus.* Ecce, quantos Christianæ Doctrinæ gigantes Accusator faciat Lutheranos. Dictam servilitatem esse actum servili gehennarum metui *necessariò coniunctum* ego ubi dixi? Absit ut recesserim à sancto Thoma: *Servilitas non pertinet ad speciem timoris servilis.* §. 8. 2.2.q.19, art. 4.

Diluitur nona Accusatio.

A Tridentinæ Synodi, ex servili metu aut alio id genus fonte conceptam Attritionem laudantis, decreto dixi laudari duos actus: Metum introducentem, & introductam charitatem, seu charitate formatum dolorem, & in hoc solo sitam esse essentiam Attritionis. Dixi metum esse dumtaxat extrinsecum istius sapientiæ exordium. Dixi Martinum Lutherum sensisse cum Donatistis, non dumtaxat introducentem metum, sed & introductam charitatem errantibus esse pravam, peccatum, hypocrisim, legis prævaricationem. Hanc doctrinam Accusator affirmat novam, gratis excogitatam ad evadendam vim Concilij, & à nemine hucusque clarè expressam. Respondeo eam clarè exprimi à Senonensi, per Antonium à Prato, ejusdem Sedis Metropolitam, & sanctę Romanę Ecclesiæ Cardinalem, Synodo damnante

Anno 1528 te hunc Martini Lutheri articulum: *Non licet inducere homines ad Pœnitentiam per timorem gehennæ.* Quod ipsum in texti per Leonem Decimum Pontificem damnati articuli refutatione confirmat gloriosus Martyr Joannes Fischerus, Roffensis Episcopus, frequenter queærens actus disparatissimos hic à Luthero dolosè confundi. Hoc item adsiduè clamant laudata sub Hermanno Archi-Episcopo Coloniensis Synodus, Michaël Episcopus Merseburgensis, Petrus à Soto, Joannes Daventriensis, & quoquot olim Lutherum impugnaverunt. Hinc & ad Caroli Quinti Imperatoris sacram jussionem etiam sacra nostra Facultas in Lutherum edidit hunc articulum: *Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam susceptus, cum Proposito confitendi & satisfaciendi. Non autem, ut quidam hoc sæculo perversè docent, terror conscientiæ propter apprehensum gehennæ supplicium peccatis debitum. Præparat tamen hic terror & gehennæ metus ad veram animi Contritionem.* Hunc enim timorem dixit Propheta esse initium Sapientiæ, id est, Christianæ conversionis, Pœnitentiæ, & charitatis. Et quis vel ex solis Leonini diplomatis, vel ex sacrosancti Concilij verbis non videat imperfectam pœnitentium Contritionem à servili metu, aut alijs id genus, per quas parari & communiter concipi dicitur, vijs palàm & plurimùm distingui? Quis non videat non istas vias, sed solam per ipsas paratam & conceptam Contritionem de sufficienti ad percipiendam in Pœnitentiæ Sacramento justificationem hominis paratura laudari? Quin imò non solam ex simili fonte conceptam Attritionem, sed omnem imperfectam charitatem Lutherus de vitio & peccato infamavit. Hinc Joannis Cassiani, sancti Joannis Chrysostomi, sancti Gregorij Magni, aliorumque seram in vitæ exitu, omnemque ex servili metu conceptam pœnitentiam non plenis laudibus prosequentium Patrum authoritate frequenter utitur: Quam hi quandoque timent non fuisse, ille affirmat nunquam esse veram. Patrum sensum in quarto distinctionum libro insigniter exponit antiquus & laudatissimus scholarum Doctor Bandinus: *Illa Pœnitentia maximè laudabilis est, quæ non tantùm habet timorem, sed & libertatem. Undè Augustinus: Nullus expectet quando peccare non potest. Arbitrij libertatem quærit Pœnitentia, ut possit delere commissa, non necessitatem: Sed charitatem, non tantùm timorem, quia non in solo timore vivit homo. Illa ergò, quæ in extremis agitur, non sic laudabilis est, quia ex timore magis quàm ex charitate esse videtur.* Introductam charitatem, datamque ab illa libertatem, ab introducente metu & injectâ per ipsum necessitate palàm distinguit, per talem etiam obstetricem vult nasci, & uti necessariam, ita quoque sufficientem affirmat ad veram, licet imperfectam, Pœnitentiam: Quibusdam Patrum verbis deceptus vel

Dist. 20.

abu-

abusus Lutherus vult non sufficere. Ejus frater Joannes Calvinus nobis longè aliam in Institutionum libris imponit calumniam: *Scholastici Sophistæ Contritionem, primam obtinendæ veniæ partem faciunt, eamq; debitam exigunt, hoc est, justam & plenam.* Perfectam ac Divinæ offensæ æqualem Contritionem ait à nobis etiam in Sacramento exigi, ideóque Christi populum, quod laudabilis quidem & optanda sit ista Contritio, sed *ipsa nunquam defungi possit peccator*, ad simulationem à nobis cogi vel desperationem. Hinc ad justificationem vult aliud non requiri quam fidem & fiduciam in sanguinem Redemptoris. Ambos errores sacrosancta Tridentina Synodus eodem confixit verbo, definiens etiam imperfectam, licet ex gehennæ aut aliarum pœnarum metu, seu alijs ignobilibus ejusmodi vijs paratam & conceptam Contritionem, dummodò à Christianæ Reconciliationis Sacramento adjuvetur, omninò sufficere ad justificationem. Hæc est constans Ecclesiæ doctrina per Tridentinos Patres meritò confirmata. L.3.c.4.

Decima Accusatio diluitur.

RIsu, immò miseratione dignum est, quod me, ubi servilem gehennarum metum esse quidem à Deo incussum motum, non tamen supernaturale ac infusum gratiæ donum scripsi, Accusator dicat esse Jansenistam ac Lutheranum. Fore video, ut si cum Jansenio aut Luthero Apostolicum Symbolum vel Dominicam Orationem fuero professus, protinus de ipsorum scabie apud istum Judicem sim reus. Quòd enim servilis gehennarum metus sit judaica ex lege, non Christiana ex Divinæ infusionis dono justitia, est Christiani dogmatis fundamentum adeò immobile, ut nullus orthodoxus usque huc legatur de ipso vel dubitasse. *Timor servilis*, inquit sanctus Thomas, *non est numerandus inter dona Spiritus sancti, licèt sit à Spiritu sancto.* Non enim est aliud, quam per legis minas à Deo incussus spiritus servitutis. Aliud est hic ipse timor, aliud ex ipso concepta, licèt imperfectæ, veræ tamen Contritionis sapientia: Hanc solam, quod ille non nisi extrinsecum sit ejus initium, esse germanum Divinæ per Jesum Christum gratiæ donum semper Ecclesia sensit. Nec aliud voluit, quem sibi Accusator advocat in patronum, Guilielmus Estius, Apostoli dictum, *Non iterùm accepistis spiritum servitutis in timore*, exponens: *Apostolus satis significat & à Spiritu sancto hunc timorem proficisci, & ab eo quibusdam aliquando datum fuisse, nempe populo veteris testamenti in ipsa legis acceptione.* Verùm hæc omnia parerga sunt, & quæsita à principalis quæstionis examine diverticula. Principalis quæstio est, An peccator sine fide in Deum, seu sine casta adfectu saltem super omnia Dei dilectione possit Divi-

Fol.52.

2.2.q.19. art 9.

L.3.Dist. 34.§.7.

Divinæ Majeſtati reconciliari? Partem affirmativam conſtanter adſevero eſſe immobilem fidei Romanæ articulum, de quo uſque ad Melchiorem Canum nemo fidelis dubitavit. Cur Accuſator pro ſuæ ſervilis Attritionis ad juſtificationem ſufficientia nullum adducit Prophetam, nullum Evangeliſtam, nullum Apoſtolum, nullum Eccleſiæ Patrem? Chriſtianæ ſapientiæ, quam pacificam eſſe atque ſuaſibilem, mandat ſanctus Jacobus Apoſtolus, ſemper ex Dei miſerante gratia ſperem eſſe obediens ac ſtudioſus: Ubi pro iſta Attritione authenticos teſtes audiero, diſcam libenter, & beneficio gratias dabo. Certè Tridentina Synodus ab avita Patrum, Prophetarum, & Apoſtolorum doctrina non poteſt receſſiſſe.

Accuſatio undecima diluitur.

PErfectam charitatem ſcripſi eſſe illam, quâ homo patienter vivit ac delectabiliter moritur, quæq; nos à cunctis ingeneratæ libidinis adhæſivis aſſenſibus ſolvit ac purgat. Ejus vires abundè expoſui, rectè adjungens: *Expertus poteſt credere, quid ſit Ieſum diligere.* Haſce enim vires video etiam non capi ab Accuſatore, in me pergente: *Senſus huius Authoris eſt, quod peccator, quomodocumq; demùm ex amore Dei, & quantumcumque de peccatis doleat, non poſſit tamen ſine actualis Sacramenti conſortio iuſtificari, ſi erga rem quampiam creatam ſic afficiatur, ut illam cum aliquo doloris ſenſu amitteret, vel non conſequeretur. Hinc ſi coniunx morti vicinus optet vitam ſibi à Deo prolongari, quo res familiæ ſuæ componat, quo uxori & liberis ſubveniat, quibus videt alioquin defore neceſſaria, nihilominùs mortem iuxta Dei beneplacitum paratus ſit acceptare, cum aliquo tamen dolore & gemitu, non poterit talis elicere Contritionem, quæ impetrandæ iuſtificationi per ſe ſufficiens ſit, ac proindè ſi ſit in peccato mortali, ac deſit copia Confeſſarij, actum eſt de æterna illius ſalute.* Verùm imperfectam charitatem & Contritionem ubi ego dixi in mortis exitu non poſſe ſine actuali Sacramento juſtificare? Non ſolùm robuſtam & adultam, ſed nutritam etiam atque duntaxàt natam juſtificare omninò aſſerui & multis oſtendi.

Divi Auguſtini auctoritas defenditur.

ETiam ſanctum Auguſtinum impetit Accuſator. Grandem hunc Eccleſiæ ſolem eſſe per Apoſtolicas in Cornelium Janſenium Conſtitutiones eclypſatum, & utriuſque de victrice Dei gratia doctrinam ictu uno damnatam à Sede Apoſtolica, piorum in Belgio aures:

cum offensione & scandalo frequenter audiverunt. Effrœnem dicacitatem compescuit beatissimus Pater noster Alexander VII. dato ad sacram nostram Facultatem Brevi avitum Apostolicę Sedis affectum innovans in sanctum Augustinum, declaransque ejus dogmata esse tutissima, inconcussa, veneranda ab omnibus, ac tenenda. Quod fulmen æmulorum oculos adeò perstrinxit, ut quis eorum veritus non fuerit scribere laudatum Breve per diabolicam machinam fuisse impetratum. Ex eadem radice non adversùs solum, ex quo Tridentinam Synodum dixi multa definivisse, S. Augustinum, sed generatim adversùm omnes Ecclesię Patres scripsit etiam Accusator: *Ego verò contradicendũ autumo, nempe dum Conciliorum dicta consententia reperiuntur in Augustino, præcipuum robur Augustino à Concilyę accedere, quam verò Conciliorum definitionibus veritatem ac firmitatem integram stare, sive idem dixerit Augustinus, sive oppositum. Quod obiter contra tales loquendi modos volui indicatum.* Fol. 13.

Verùm longè aliter sensit magna Synodus Chalcedonensis. Etenim à Marciano Augusto admoniti Episcopi, quatenùs læsam ab Eutychete fidem, non tantùm juxta tres priores generales Synodos, sed & juxta Gregorij, Basilij, Athanasij, Hilarij, Ambrosij, Cyrilli, aliorumque Patrum traditionem firmarent, unâ voce responderunt: *Docuerunt Patres, & in scriptis custodiuntur quæ ab eis sunt exposita, & citra ea dicere non possumus.* Et gloriosissimis Judicibus fidei definitionem tandem condi urgentibûs, denuò responderunt: *Si jubetis nobis dari inducias, petimus Patres simul perscrutari.* Et edita tandem fidei definitio hoc habuit exordium: *Inerrabilem Patrum renovavimus fidem.* Et rursùm: *Sequentes igitur sanctos Patres.* Nulla unquam dogmatica Romani Pontificis Epistola plures & acriores ab hæreticis passa fuit contradictionis impetus, quàm ab Eutychianis Augustiniana illa, quâ primam de Eutychete sententiam cõfirmavit, & Chalcedonensem posteà Synodum instruxit, uti sui Apostolici suffragij prærogativa, sanctus Leo Magnus. Plures pro ipsa scripsit Apologias, quarum omnium summam habes in literis ad Episcopos Palestinos: *In nullo à sanctorum Patrum confessione discessi.* Eadem ex regula dixit de ipsa in Chalcedonensi Synodo, omnium Episcoporum nomine, Diogenes Cyzicenus Episcopus, Hellesponti Metropolita: *Omnes consensimus Epistola, consequenter habenti expositioni SS. Patrum.* Et sextæ generalis Synodi ad Constantinum Augustum sermo acclamatorius: *Paternas traditiones secuti sumus, & nihil dissonum aut discrepans ab eorum informatione adinvenimus.* Et ad Marcum Ephesiorum Metropolitam dixit in Florentina Synodo Frater Joannes de Monte nigro: *Sanctus Basilius & hujusmodi Doctores sunt fundamenta nostræ fidei.* Et infrà: *Ego dixi vobis illud,*

Act. 1. & 2. — Ep. 93. c. 1. — Act 4. — Sess. 19.

in quod ultimo sancti Patres generalium Conciliorum omnia resolvebant, semper fuisse SS. Patrum testimonia, ita ut in unaquaque definitione fidei decretum edituri proferrent Patrum testimonia, & omnes acquiescerent. Sanctos Patres semper fuisse generalium Synodorum regulam, insigniter ostendit in dogmatica ad suos, unionis suasoria, oratione Bessarion Metropolita Nicenus. Ejusmodi plurima adduci possint authentica testimonia. Generales enim Synodi, licet à Spiritu sancto dirigantur, novas tamen revelationes non accipiunt, nec novos fidei articulos possint condere: Christianum dumtaxàt dogma, Erronum litigijs obscuratum aut arietatum, dumtaxàt elucidant ac exponunt ex authenticis Evangelici atque Apostolici Depositi Archivis, qui sunt sancti Ecclesiæ Patres. Quæcunque ex ipsis non deprompsit Synodus, erratica fuit aut etiam latrocinalis. Proindè generalia Ecclesiæ Concilia & sancti Ecclesiæ Patres sunt duo Seraphim, qui ultrò citròque cantant honorem Deo, ac sese invicem inerrabili authoritate impartiuntur. Et inter hosce Patres quis ambigat esse, in Divinæ præsertim gratiæ ac humanæ justificationis Mysterio, S. Augustinum?

Cap. 2.

CAPUT SEXTUM.

Quædam alterius Accusatoris capita exponuntur.

DIssertationi meæ accessit & alter Adversarius, adeò obscurus, aut certè subtilis, ut ego per planas sacrarum literarum & Ecclesiasticæ traditionis vias dumtaxàt ambulare consuetus, in sublimes adeò cogitationes non sperem ascendere. Nisi forsàn pacificam & modestam sapientiam necdùm complexus animus faciat & stylum cespitare. Luminosa charitas, uti non cogitationis, ita longè minùs habenas calami permittit in proximum laxari.

Exponitur ac defenditur Ioannes Driedo.

ANte omnia admiror à profundo hoc Scriptore Joannē Driedonem trahi in servilis Attritionis patrocinium. Aliter in Baptismi, aliter in Pœnitentiæ Sacramento nos Deo reconciliari, ideòque majorem Pœnitentibus quàm Catechumenis esse necessariam
Fol. 80. Contritionem docet Driedo, & adjungit: *Hic si dixeris, Vterq;, tam is videlicet qui baptizatur, quam is qui relapsus reconciliatur, iustificatur, dum displicentia totius veteris vitæ maior est, quam displicentia qualibet de alio temporali damno aut incommodo, prodiens etiam ex tali erga Deum dilectione,*

ne, quæ vincit omnem vitæ huius amorem. Non videtur igitur relapso pro sui iustificatione necessarium, neque vehementiùs intùs pœnitere & ingemiscere, neque foris subire graviora Pœnitentiæ opera, cum sufficiat utrobique fides cum ea mensura dilectionis in Deum, odioq; in peccatum, quæ vincat omnium temporalium rerum affectum. Respondeo. Deus operatur gratiam & remissionem peccatorum, non propter quemlibet motum liberi arbitrij nostri, aut dilectionis, aut interioris Pœnitentiæ, tamquam videlicet motus illi secundùm tales vel tales graduum mensuras mereantur gratiam, sed propter suam misericordiam. Nostra enim dilectio, quâ diligimus Deum etiam propter ipsum, displicentiaq; secundùm quam odimus peccatum, non est digna iustificatione, neque meritoria gratiæ, sed Deus pro sua misericordia, ubi voluerit, largitur illam, quam si negaret etiam sic dispositis, non foret iniustum. Non ergo ratione caret sententia illorum, qui dicunt ex Attrito fieri Contritum etiam motu interioris Pœnitentiæ non adaucto. Eorum, qui parem per omnia, sine quovis interni aut externi operis additamento, Contritionem volunt Pœnitenti æquè ut Catechumeno ad justificationem sufficere, sententiam Driedo adfirmat probabilem, de servili Attritione probanda ne vel somniavit. Ex Dei super omnia dilectione formatam Contritionem lucidissimè & constantissimè in hoc ipso etiam loco requirit. Eâdem fide tractantur Joannes à Daventria, & alij adducti Doctores.

Quorumdam Articulorum à Pio quinto Pontifice facta damnatio exponitur.

PRimum Accusationis caput Dissertationi imponit quosdam à Pio quinto Pontifice damnatos & circumscriptos Articulos: *Charitas perfecta & syncera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non fictâ, tam in Catechumenis quam in Pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum. Catechumenus rectè & sanctè vivit, & mandata Dei observat, & legem implet per charitatem, ante remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demùm percipitur. Per Contritionem etiam cum charitate perfectam, & cum voto suscipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis & Martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.*

Respondeo istarum propositionum Auctorem fuisse suspectum aut reum doctrinæ, quam Ecclesiæ Catholicæ per calumniam imponit in suis Institutionum libris Joannes Calvinus: *De Contritione & Attritio-* L. 3. c. 4.

ne multus apud eos, Papistas, sermo, multis scrupulis animas torquent, & plurimùm molestiæ & anxietatis ingerunt. Et statim infrà: *Contritionem faciunt primam obtinendæ veniæ partem, eamq; debitam exigunt, hoc est, iustam & plenam. Sed interim non constituunt, quando securus aliquis esse possit se hâc Contritione ad iustum modum esse defunctum. Equidem sedulò & acriter instandum esse fateor, ut quisque amarè deflendo peccata sua, se ad eorum displicentiam & odium magis acuat. Hæc enim est non pœnitenda tristitia, quæ Pœnitentiam gignit in salutem. Sed ubi exigitur doloris acerbitas, quæ culpæ magnitudini respondeat, & quæ in trutina appendatur cum spe veniæ, hîc verò miseræ conscientiæ miris modis torquentur & exagitantur, dum sibi debitam peccatorum Contritionem imponi vident, nec adsequuntur debiti mensuram, ut secum decernere possint se persolvisse quod debebant.* Condignam & commissæ in Divinam Majestatem injuriæ adæquatam Contritionem exigere à Pœnitentibus est omninò antiquissima Ecclesiasticæ disciplinæ Regula, quam multis sanctorum Patrum
L.1.c.14. & Synodorum testimonijs demonstrat in opere de Pœnitentia Joan-
15.16. nes Morinus. Istius injuriæ portio palmaris est nostra à Deo optimo maximo, quem ex toto corde & totis animæ viribus diligere oportuit, ad creaturas apostasia, quæ plenè reparari non possit nisi per veram ex toto corde dilectionem, ac ex ipsa formatum peccati odium, lacrymas, gemitus, depravati pectoris tunsiones, & totius animæ Contritionem. Verùm solius consilij est ista res, non rigidæ necessitatis. Minoris Contritionis, ac minoris in Deum dilectionis ac fidei Pœnitentes ad Reconciliationis donum semper admisit Ecclesia, duriora illis ac longiora satisfactionis opera imponens, atque ita compensans omnem Contritionis à plenitudine recessum. Pro varia ostensæ Contritionis mensura & modo fuisse semper mitiùs aut duriùs tractatos atque tractandos Pœnitentes, clamant omnes antiqui Canones & Patres. Præfatorum igitur Articulorum Auctor ad impetrandam peccatorum etiam in Sacramento veniam requisivit Contritionē plenam, atque perfectam charitatem, quæ sit ex corde à cunctis saltem adfixivis cupiditatibus puro, & bona omnem servilem gehennæ metum excludente conscientia; quæ sit plenitudo legis, & mandata Dei non solùm observet & faciat, sed & impleat atque perficiat; quæ sit non solùm vera, sed insuper perfecta: Eam sine actuali Sacramento non justificare dixit, atque ita isti ejus articuli meritò fuerunt circumscripti atque damnati.

Postremus tamen articulus est plurimùm ab alijs diversus. Conjungi debet cum his: *In peccato sunt duo, actus & reatus. Transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, seu obligatio ad pœnam. Vndè in Sacramento*

Bap-

Baptismi aut Sacerdotis Absolutione propriè reatus peccati dumtaxàt tollitur, & Ministerium Sacerdotum solùm liberat à reatu. Peccator Pœnitens non vivificatur Ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum & resuscitat; Ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur. Exponenda hîc est primævorum Scholasticorum de Baptismalis ac Pœnitentialis Sacramentorum, & per ipsa operati operis virtute opinio, quos inter est Robertus Cardinalis Pullus: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Is nimirùm peccata dimittit, qui virtutes dimissioni superponit, qui vitam aeternam retribuit.* Part. 6. c. 61. *Quid ergò apud homines est peccata remittere, aut à peccato absolvere, nisi Sacramentum Remissionis & Absolutionis celebrare? Ex quo quis pœnitet, Deus remittit, peccata postmodùm confitenti Minister Dei absolvendo remittit. Et quid est absolvendo remittit, nisi quod Sacramentum Remissionis & Absolutionis facit? Absolutio, quæ peractâ Confessione super Pœnitentem à Sacerdote fit, Sacramentum est, quoniam sacræ rei signum est. Et cuius sacræ rei signum est, nisi Remissionis & Absolutionis? Nimirùm Confitentibus à Sacerdote facta à peccatis Absolutio remissionem peccatorum, quam anteà peperit cordis Contritio, designat. A peccatis ergo Presbyter solvit, non utique quòd peccata dimittat, sed quòd dimissa Sacramento pandat. Et quid est opus pandi, nisi ut consolatio fiat Pœnitenti.* Contractæ ex peccato maculæ expurgationem, veram peccati remissionem, seu à peccati morte resuscitationem solâ Contritione fieri, Sacerdotis Absolutione solum æternæ pœnæ reatum auferri vult, aut certè in temporalem commutari. Hinc Lazari, à solo Domino resuscitati, ac tùm ad sola cadaverina Judaici moris ligamenta solvenda traditi Apostolis, exemplo passim abutitur, rectè adfirmans nostram in Pœnitentiæ Sacramento Reconciliationem fuisse istic præfiguratam. Quod ipsum docet de Sacramento Baptismi: *Quemadmodùm post compunctionem, ubi ab ipso Domino suscitatus Lazarus, necessaria est Confessio, ubi officio Ministrorum ligamentis mortis, id est, corpore peccati absolvitur; ita post fidem, quâ mors propellitur, succedit Baptisma, ut vita vegetetur. Et quomodò quolibet tempore charitas operit multitudinem peccatorum, ne sint ultrà ad damnationem, compunctio verò, quam charitas parit, atque satisfactio, quam impertit compunctio, eadem operit, ne ultrà exigantur ad pœnam; ita homini peccata remittit fides, ne damnetur, Baptismus, ne puniatur. Quòd fides facit, Baptismus ostendit. Fides peccata delet, Baptismus deleta docet; undè Sacramentum dicitur.* Part. 5. cap. 13.

Eandem sententiam tutati sunt Hugo & Richardus de sancto Victore, Petrus Abaëlardus, Gilbertus Porretanus, Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, & alij tunc Magistri ferè omnes. Palma-

rem difficultatis nodum, Quomodò quis & à peccati macula mundatus, & simul adhuc æternæ damnationis reus esse possit, in Tractatu de solvendi ac ligandi potestate solvere conatur laudatus Richardus:

Cap.19. *Ad ea, quæ superiùs dicta sunt, quidam opponunt & dicunt, Qui veraciter de suis criminibus pœnitent, pro certo iam charitatem habent. Alioquin quod scribitur, quomodò in eis rectè intelligitur,* QUACUMQUE HORA PECCATOR INGEMUERIT, SALVUS ERIT? *Nemo enim, qui charitatis capax est, sine charitate salvari potest. Sed, ut putant, qui charitatem habent, debito damnationis æternæ teneri non valent. Quomodò ergo Sacerdos eum ab eiusmodi debito absolvit, si ante Sacerdotalem Absolutionem, charitate interveniente, absolvi iam meruit? Sed absque ulla dubitatione Patriarchæ & & Prophetæ charitatem habuêre, & tamen tenebantur vinculo damnationis æternæ; alioquin nec ad inferna descenderent, nec ullâ redemptione egerent.* Ex sanctorum in limbo degentium Patrum apud inferos captivitate ostensum putat quempiam posse esse iustificatum à peccatis, & tamen æternæ adhuc damnationis reum, atque ita post primum à Deo solutum vinculum posse restare secundum, solvendum Ministerio Sacerdotis.

Part.3. c.16. Quæ doctrina rectè displicuit Petro Pictaviensi: *Dicunt quòd Deus peccatum solvit quantùm ad reatum, & posteà Sacerdos illud solvit quantùm ad pœnam in Confessione, & liberat hominem à pœna æterna. Quòd nos unâ solâ ratione falsum ostendimus sic: Deus solvit istum à peccato, ergo iste est in charitate, ergo est dignus vitâ æternâ, ergo non est dignus pœnâ æternâ, sed fuit eâ dignus, ergo solutus est à pœna illa, sed à nullo, ergo Deus illum solvit, non ergo Sacerdos. Sacerdos autem non solvit peccatum, nec quantùm ad pœnam, nec quantùm ad reatum, sed solvit & dimittit, id est, ostendit esse solutum & dimissum à Deo quantùm ad reatum. Quia verò nescit ipsum esse dimissum quantùm ad pœnam, iniungit ei temporalem pœnam.* Sacerdotale per claves Ministerium Petrus cum Magistro suo Petro Lombardo esse voluit merè declaratorium, Richardus autem iudiciale, ideòque

Cap.19. & pergit: *Exstat quorumdam sententia tam frivola, ut ridenda potiùs quàm refellenda videatur. Putant enim Sacerdotes non habere potestatem solvendi, sed ostendendi solutos.*

Hinc item aliqui eò usque prolapsi sunt, ut factam Sacerdoti Confessionē adsererent impetrandæ iustificationi non esse necessariã, & suis de Pœnitentia Distinctionibus Gratianus inseruerit hanc quæstionem:

Dist.1.q.3. *Utrùm sola cordis Contritione, & secretâ satisfactione, absque oris Confessione, quisque possit Deo satisfacere? Sunt enim qui dicunt quemlibet criminis veniam sine Confessione facta Ecclesiæ & Sacerdotali Iudicio posse promereri.* Æternæ damnationis reatum cum culpæ facta remissione vide-

bant

bant esse incompatibilem, ideòque legitima ac vera, quæ plenè delebat culpam, Contritione etiam remitti dictum reatum existimabant, atque ita Confessione non esse opus. Gratiani verbis adjungit Glossa: *Alij autem negant. Dicunt enim, quòd sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis illi satisfaciendum est. Vndè dicunt tria hæc esse necessaria: Cordis Contritionem, oris Confessionem, & operis satisfactionem. Auctoritates autem, quæ dicunt peccatum dimitti solâ cordis Contritione, adserunt intelligendas esse, cùm articulus necessitatis excludit oris Confessionem, scilicet cùm aliquis conteritur, & morte prævenitur, vel alio aliquo iusto impedimento hoc facere impeditur. Alij dicunt, inter quos est Petrus Manducator, condicionalem fieri remissionem per Contritionem.* Nempe sub condicione: *Si suo tempore confitearis.* Esse putant remissionem ad reincidentiam. Et jam à Roberto Pullo audivimus: *Quid est opus pandi peccata, nisi ut consolatio fiat Pœnitenti?* Quod ferè ipsum hoc sæculo docent Lutherani. Diversas & in speciem quasi adversas pro utraque istius quæstionis parte auctoritates conglomeravit Gratianus, atque ita utramque judicavit probabilem.

Ex eodem fonte manavit opinio adfirmans Confessionem esse juris dumtaxàt humani. Rationes prodit Petrus Pictaviensis: *Alij dicunt* Part 3 13. *quòd Confessio non est Sacramentum, sed Sacrâmentale, sicut aqua benedicta, & panis benedictus.* Ex quo fonte hausit & Joannes Calvinus Confessionem esse humanum commentum. Dicti Petri sententia non est multò melior: *Veriùs videtur quòd Confessio sit Sacramentum. Dicimus quòd Confessio præcepta fuit ibi;* ITE, OSTENDITE VOBIS SACERDOTIBUS. *Sciendum est quòd Confessio est Sacramentum veteris Testamenti, nec efficit quod figurat, sicut nec coniugium.* Et infrà: *Veriùs videtur quòd Confessio Sacramentum sit, & non est Sacramentum novi Testamenti. Quod etiam sic ostenditur: Quia Confessio non est opus Dei, sed hominis, nec habet aliquam vim, nisi ex charitate, ergo Confessio non est Sacramentum novi Testamenti.* Ei nullam operati operis, sed solam, ex qua fit, operantis charitatis virtutem adscribit, & hìnc infert: *Est certum, quòd remissio peccati præcedit Confessionem. Vndè David:* CONFITEBOR, ET TU REMISISTI. *Non dicit:* REMITTES. Distinctam peccatorum Confessionem fuisse etiam Judæis in usu & Præcepto, lucidè ostendit Joannes Morinus ex vetustissimis ipsorum Ritualibus: Ex eisdem Petrus Pictaviensis vult illam esse solius antiqui Testamenti Sacramentum. Circa prima fidei Christianæ fundamenta primi illi Scholastici fuerunt adeò fœdè hallucinati, ac inter se collisi.

Et hìnc inter errores, anno 1226. damnatos à Stephano Parisiensi Episcopo, fuit & hic: *Non est Confessio facienda, nisi ad apparentiam.*

Fuit

Fuit item inter errores, quorum caussa Gualterus de sancto Victore librum scripsit adversùm quatuor Galliæ Labyrinthos: Petrum Abaëlardum, Gilbertum Porretanum, Petrum Lombardum, & Petrum Pictaviensem. Et in suis ad Robertum Pullum scholijs habet Hugo
Part. 5. c. 13. Matthoud: *Sciendum eo sæculo, in quod Scholastica Theologia cunas rejicimus, plures fuisse qui neglecto solidioris & sacratioris doctrina pœnu, soli ferè genio rationis indulsere, & ut spinarum ferax incultus ager, alienam pertæsi manum, nec fructibus delectati nisi spontè nascentibus, non mirum si pleraque dederint aut agrestia, aut languida succi, nec benè proba.* Eos fuisse docet lapsus primorum Scholasticorum. Cunctis suis posteris, humanæ subtilitatis libertatem amantibus, dedêre hocce Monitum: *Felix quem faciunt aliena pericula cautum.* Et sanè quisquis neglectâ sacrarum literarum & sanctorum Patrum lectione atque doctrinâ, ex solo suo ingenio colligit caducos humanæ rationis flosculos, non potest non cespitare. Præsentium ergo Articulorum Auctor istam jam dudùm proscriptam Theologiam venit reparatum, æternæ damnationis reatum cum perfecta etiam charitate, & factâ peccatorum quoad maculam remissione dixit compatibilem, ipsumque solum remitti per Sacramentale Sacerdotis Ministerium: Hìnc meritò aboliti & circumscripti sunt ejus Articuli, à quibus mea adsertio est longissimè remota.

Utinam longè absint & mei Accusatores. Quisquis enim per quamlibet, licèt imperfectam, adfectu super omnia Dei charitatem, natamque & formatam ex ipsa Contritionem vult quasi statâ lege peccatorem justificari, licèt vivificantium sacramentorum necessitatem non plenè exufflet, nec ad solum consolationis effectum, aut solam pœnarum condonationem restringat, insigniter tamen humiliat: Opinio, quæ primos Scholasticos in adeò fædos de Pœnitentiæ Sacramento errores circumscripsit, non potest non esse malæ notæ, & insigniter periculosa. Si quævis charitas, aut quævis per ipsam formata Contritio justificet, modica est Sacramenti necessitas: Contracta est ad solum dati per Contritionem doni augmentum. Longè aliud sensit antiqua Ecclesia, Catechumenos, licèt charitate flagrantes, jubens & cogens anhelare ad Regenerationis Sacramentum, tamquam cervos ad fontes aquarum. Utique ex hac per sanctum Augustinum ad nos traducta Patrum regula: *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adbuc sarcinam iniquitatis sua portat, non ei dimittitur, nisi dum venerit ad aquas.* Uti cæcitatis squammæ ex oculis corporis, ita & peccatorum maculæ ex anima non ceciderunt Apostolo Paulo, nisi post receptum ab Anania Damascenorum Episcopo Baptismum. Et Cornelio Centurioni infusum ante actuale Baptisma Spiritum sanctum sanctus Petrus Apo-
stolus,

ftolus, ipfique adftans Ecclefia funt plurimùm admirati, quod nempe falutis & juftificationis donum non illi, qui tantùm crederet, fed qui infuper baptizaretur, fcirent à Domino promiffum. Hujus regulæ difpenfationem funt admirati. Ex eadem regula non folum Baptifma, fed & confcientiæ bonæ interrogationem, feu charitatem in Deum requirit idem Apoftolus: Adeò non fine fundamento in Differtatione fcripfi hanc charitatis neceffitatem effe Evangelicam ac Apoftolicam prædicationem. Hinc cordis converfionem & Sacramentum effe duas, quarum altera fine altera parum fit, humanæ juftificationis regulares concauffas clamant unanimiter antiqui Patres. Attamen quandoque ex cauffis dari regulæ difpenfatione, in libris de Baptifmo adversùm Donatiftas diferté fcribit fanctus Auguftinus. *Sicut*, inquit, *in illo*, qui crucifixus in fine pænituit, *latrone, quod ex Baptifmi Sacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non fuperbia vel contemptu, fed neceßitate defuerat; fic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda eft, quod non ex impia voluntate, fed ex ætatis indigentia nec corde credere ad iuftitiam poßint, nec ad falutem confiteri.* Et infrà in fequenti capite: *Quibus rebus omnibus oftenditur aliud effe Sacramentum Baptifmi, aliud converfionem cordis, fed falutem hominis ex utroque compleri. Nec fi unum horum defuerit, ideò putare debemus confequens effe, ut & alterum defit, quia & illud fine hoc effe poteft in infante, & hoc fine illo effe potuit in latrone, complente Deo five in illo, five in ifto, quod non ex voluntate defuiffet; cum verò ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem involvi.* Uti infantium fine propria Contritione, ita adultorum ob Miniftri defectum fine Sacramento morientium juftificationem affirmat fieri *complente Deo*, feu per fictam regulæ difpenfationem. Et hinc ad verba ifta Majores noftri Doctores Lovanienfes pofuerunt hoc marginale Scholion: *Supplet Dei benignitas quod neceßitas exclufterit.* Quæ omnia maturè confiderans pofterior & melior Schola iftum, quem ufque ad Præpofitivi tempora graffatum teftatur Hugo Matthoud, errorem peffimum eliminavit, Pœnitentiæ ac Baptifmi neceffitatem reftituit, conftanterq; docuit juftificationis extra ipfa donum obtineri regulariter non poffe, nifi per folam Contritionem perfectam. Quam veritatem Tridentina Synodus omnino confirmavit. Quæ autem & qualis Contritio juftificaret antiqui Teftamenti tempore, ignoro. Senfa mea expofui in Differtatione. Eft quæftio Theologica, in qua unumquemque in fuo abundare fenfu libens permitto. Pro fola veræ charitatis ad Contritionem & juftificationem neceffitate laboro.

l. 4. c. 24.

Diversi charitatis & Contritionis gradus defenduntur.

Part.3.c.5. 25. ETiam quæ de diversis charitatis gradibus seu classibus dixi ex S. Augustino, hic Scriptor impugnat. Summi tamen ponderis est ista distinctio. Eam laudat & Petrus Pictaviensis, ac rectè adjungit: *Quaritur utrùm idē sit ædificare lignum, fœnum, stipulam, & peccare venialiter?* Utrâque contradictionis partem ornat argumentis, & concludit: *Dicendum est quòd non est idem ædificare lignum, fœnum, stipulam, quod peccare venialiter. Est enim ædificare lignum, fœnum, stipulam, habere carnalem adfectum circa temporalia, sed Deum præponere. Omnis ergo, qui ædificat lignum, fœnum, stipulam, peccat venialiter, sed non convertitur. Ædificare autem aurum, argentum, lapides pretiosos, est Deum perfectè diligere, & omnia terrena despicere. Omnis ergo talis Deum diligit, sed omnis, qui diligit Deum, non est talis. Illi ergo, qui ædificant aurum, argentum, lapides pretiosos, peccant quandoque venialiter, non tamen adidificant lignum, fœnum, stipulas, quia statim deletur veniale peccatum in eis. Tantùm enim habent fervorem charitatis, quod statim exstinguitur in eis veniale peccatū, sicut gutta aqua in camino.* Cordibus nostris in fundamento posito Christo Dñō superædificata lignū, fœnū, stipulas adfirmat esse adfixi vos, quibus tamen Deū non postponimus, creaturę amores: Eos excludi dicit à sola charitate perfecta, & meæ Dissertationis doctrinâ insigniter confirmat.

Laudanda sunt & hæc ejus verba: *Quia varijs modis loquitur Scriptura de perfectione, ad tollendam aliquam ambiguitatem adhibenda est distinctio. Scriptura ergo interdùm perfectionem vocat sufficientiam. Secundùm quod dicitur: Perfecta Pœnitentia est, qua commissa delet. Id est, sufficiens. Et est perfectio comparationis, de qua dicitur: Noë perfectus erat in generationibus suis. Scilicet comparatione aliorum. Harum perfectionum utraque, id est, & sufficiens, & per comparationem, potest haberi exemplum charitatis imperfecta.* Hoc est, & per sufficientiam, & per comparationem perfecta charitas esse potest imperfecta: Utique factâ relatione ad perfectionem absolutam. Ita omnis Dei, licet solo adfectu, super omnia dilectio, omnisque per ipsam formata Contritio hodie à multis Scholasticis vocantur dilectio & Contritio perfecta. Verùm per solam sufficientiam, ideòque sunt dilectio & Contritio imperfecta. Antiquissima est ista phrasis: Et nequaquam per Scholasticos in Ecclesiam inducta. Etenim suis de vita contemplativa libris Julianus Pomerius inseruit hunc
L.3.c.25. titulum: *De differentia* carnalium & animalium *amorum, & quantùm ab eis differat perfecta,* id est, quævis casta Dei seu in Deo *dilectio.* Et illos, qui idola nec adorârunt nec tolerârunt, Judæ & Beniamin Reges etiam sacra Scriptura vocat perfectos: utiquequoad salutis sufficien-

cientiam. Ego vocem in sensu isto non accipio: Solam absolutè perfectam dilectionem & Contritionem isto titulo honoro. Antiquos Patres sum imitatus: Et istius distinctionis non animadversio facit Accusatores meos de meo sensu falli aut hæsitare.

Easdem charitatis classes seu gradus ex sancto Augustino laudat in Secunda Secundæ etiam Doctor Angelicus. Perfectam ac imperfectam charitatem lucidè distinguit, & pergit in alia quæstione: *Augustinus dicit super primam Canonicam Ioannis, Charitas, cùm fuerit roborata, perficitur. Cùm autem ad perfectionem venerit, dicit, Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Hoc est, delectabiliter moritur & vivit patienter. Ad solvendam quæstionem, *Vtrùm charitas in hac vita possit esse perfecta*, aliam ex objecti diligibilis, aliam ex subjecti diligentis parte distinguit perfectionem. Priorem, quod infinita ac Divinæ bonitati æqualis esse debeat, adfirmat nobis impossibilem etiam in futura vita, & pergit de secunda: *Ex parte diligentis tunc est charitas perfecta, quando diligit tantùm, quantùm potest. Quod quidem contingit tripliciter. Vno modo sic, quod totum cor hominis actualiter semper feratur in Deum. Et hæc est perfectio charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ infirmitatem semper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione in ipsum.* Nec semper dumtaxàt expressa, sed ex toto penitùs corde esse, seu omnes cupiditatis non tantùm adsensus etiam volaticos, sed & motus debet excludere: Quod in hac vita non dari per ordinarias Divinæ gratiæ ac providentiæ regulas, ipsa nos experientia docet. *Alio modo, ut homo studium deputet ad vacandum Deo & rebus Divinis, prætermissis alijs, nisi quantùm necessitas præsentis vitæ exquirit. Et ista est perfectio charitatis, quæ est possibilis in via. Non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertio modo ita, quod habitualiter aliquis totum cor suum ponat in Deo: Ita scilicet quòd nihil cogitet vel velit, quod dilectioni sit contrarium. Et hæc perfectio est communis omnibus habentibus charitatem.* Hæc est quoad solum adfectum super omnia, & quoad solam sufficientiam perfecta; illa est perfecta absolutè, & etiam quoad vires super omnia: Etenim hominem solis Divinis rebus studere facit & adfigit, adeòque excludit omnem adfixivum creaturæ amorem.

Quæst. 19. art. 8.

Quæst. 24. art. 8.

Etiam ad sequentis articuli quæstionem, *Vtrùm convenienter distinguantur tres gradus charitatis, incipiens, proficiens, & perfecta*, ob sancti Augustini auctoritatem respondet adfirmativè: *Augustinus dicit super primam Canonicam Ioannis, Charitas, cùm fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipientes; cùm fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes; cùm fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad Perfectos. Ergo est triplex gradus charitatis.* Eximijs rationibus eandem con-

clusionem confirmat, & concludit de charitate perfecta: *Tertium studium est, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur. Et hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt dissolvi, & esse cum Christo.* Quod sola, quæ omnem servilem gehennarum metum, omnemque adfixivum creaturæ amorem forâs pepulit, bonæ ac in Deum securæ conscientiæ charitas cupiat dissolvi & esse cum Christo, adeòque & sola perfecta sit, utcumque ostendi in Dissertatione, innumeris sanctorum Patrum testimonijs possit firmari, & ipsa experientia convincit. Creaturas, quibus quis per amorem adfigitur, deserere non potest sine dolore, adeòque & dumtaxàt patienter queat mori. Quinque charitatis classes distinguit sanctus Augustinus, sanctus Thomas contrahit ad tres: Uti natam & nutritam, ita adultam & robustam conflat in unam, ob rationes suo loco exponendas.

Q.89.art.a Easdem classes laudat etiam in tertia parte: *Charitas proficiens vel perfecta est maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, resurgit autem in charitate incipiente.* Et iterùm: *Ad tertium dicendum, quòd una & eadem gratia maior est proficiens quàm incipiens. Sed in diversis hoc non est necesse. Unus enim incipit à maiore gratia, quàm alius habeat in statu profectus, sicut Gregorius dicit in libro Dialogorum: Quatenùs & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conversationis gratiam à quanta perfectione cepisset.* Etiam in libris de gentium vocatione sanctus Prosper humanæ justificationis exordia

L.2.c.11. dicit in varijs esse diversa: *Huius præparationis non unus semper profectus, nec una mensura est. Quoniam multis modis & innumerabilibus differentijs gratiæ opera & dona variantur, inq; ipsis singulis generibus munerum dissimiles sunt gradus & impares quantitates. Sicut enim in germinibus herbarum atque lignorum, quæ terra producit, non una species, nec unum in omnibus genus est, sed singula quæque in sui seminis forma, & in sua stirpis qualitate gignuntur, plenum autem decorem non statim ut eduntur accipiunt, sed certis & ordinatis provehuntur augmentis, donec ad perfectam sui habitus quantitatem per succedentia sibi incrementa perveniant; ita & semina Charismatum, plantaq; virtutum, non in omni agro cordis humani totum hoc pariter quod sunt futura nascuntur: Nec facilè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Exerit quidem frequenter potens & misericors Deus mirabiles istos suæ operationis effectus, & quibusdam mentibus, non exspectata profectuum mora, totum simul, quidquid collaturus est, invehit.* Regularem humanæ justificationis processum successivo plantarum incremento esse similem, ideoq; per modica & quasi insensibilia paulatim additamenta adfirmat perfici: Plerosque nos non à nata, quæ saltem adfectu sit super omnia, charitate, sed à longè dilutioribus

ru-

rudimentis incipi & concipi in hominem novum; qui à perfecta, robusta, adulta, nutrita, aut etiam nata charitate inchoentur, adseverat esse rarissimos, aut admodum paucos. Hanc doctrinam probat hîc Doctor Angelicus: Ex istis paucis sanctus Gregorius adfirmat fuisse sanctum Benedictum. Episcopis, Clericis, Monachis, acquisitam vel acquirendam interioris hominis perfectionem ac plenam reformationem professis, & cunctis Christianæ Theologiæ Magistris, accurata laudatorum graduum notitia est summè necessaria: Sine ipsa quisquis humanæ justificationis Sacramentum scrutari tentarit, non poterit non cespitare periculosissimè, immò & labi. Etenim definitiva sancti Augustini in libro de natura & gratia est sententia: *Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est.* Quæ omnia latiùs exquirunt examen. L.2.c.1. Cap.70.

Mortalis peccati conscientiam habenti ministro, antequam Sacramentorum Administrationi sese ingerat, qualiter sit agendum?

ALiud Accusationis caput est ex Dissertationis doctrina sequi, ut Sacramentorum in novo Testamento Ministri, si forsàn mortalis peccati remorsu graventur, sine prævia Sacramentali Confessione non possint suo Ministerio fungi, atque ita ruralium præsertim Ecclesiarum Rectores conjiciantur in multam & duram conscientiæ anxietatem. Respondeo quæstionem hanc per solos scholarum Doctores, per nullum Ecclesiæ antiquum Patrem esse lucidè motam ac decisam, ideòque dubiam & implexam. De substantiali per iniquos datorum aut acceptorum Sacramentorum validitate disputans adversùm Donatistas sanctus Augustinus, ejusmodi multos, & Clericos & laicos, fatetur esse in Ecclesia, solùmque arguit, quòd *corde non mutato baptizarentur & baptizarent*, aut alia darent aut acciperent Sacramenta. Et infrà: *Baptismo Ecclesiæ baptizare possunt, quod nec ipsis prodest nec accipientibus, nisi intrinsecùs verâ conversione mutentur.* Et Pseudo Apostolos, ex pessimo in Paulum Apostolum livore prædicantes Evangelium, ideòque in peccati mortalis reatu hærentes, non de statu illo, sed de solo conversi cordis defectu arguit ipse Paulus: Quòd *non castè* Evangelizarent. *Procul dubio*, inquit in libris adversùs Cresconium Donatistam sanctus Augustinus, *id ipsum illi adnunciabant quod Paulus, non tamen eo animo, non eâ voluntate, non ex charitate, sed ex invidia & ex contentione.* Et in libris adversùs Parmenianum Donatistam: *Spiritus sanctus in Ecclesia Præposito vel Ministro sic inest, ut si fictus non est, operetur per eum Spiritus sanctus, & ad ejus mercedem in salutem* L.4. de Bapt.c.2.3 L.1.c 7. L.2.c 11.

sem-

sempiternam, & eorum Regenerationem vel ædificationem, qui per eum sic consecrantur sive Evangelizantur. Si autem fictus est, quoniam verissimè scriptum est, SPIRITUS SANCTUS DISCIPLINAE EFFUGIET FICTUM, *deest quidem saluti eius, ut auferat se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu, Ministerium tamen eius non deserit, ut per eum operetur salutem aliorum.* Sacramenti ac verbi Ministrum jubet dumtaxàt veracem esse, & non fictum: Fictum esse addit, non eum qui in reatu sit peccati mortalis, sed qui non castâ ministret voluntate. Et quis veram contriti cordis conversionem adfirmet non esse voluntatem castam? Quis esse dicat sine intellectu cogitationes, à quibus se auferat Spiritus sanctus? Eandem doctrinam alijs etiam in locis sanctus Augustinus inculcat, atque ita lucet castum seu recti, seu conversi cordis finem ad legitimum Sacramenti ac verbi Ministerium omninò requiri. An sufficiat,& sanctificantis gratiæ statum non oporteat adjungi, nec Augustinus,nec quis alius Ecclesiæ Pater lucidè expressit. Doctores Scholastici passim volunt statum illum necessarium, at de necessitatis caussa & fundamento sunt admodùm divisi,& acriter digladiantur. Alij solam Contritionem, alij actualem etiam Confessionem exigunt à peccatore Ministraturo: Prout aliam & aliam justificandi virtutem Contritioni adscribunt. A primis, apud quos quævis vera charitas & Contritio fixâ lege justificabat sine Sacramento, Scholasticæ Theologiæ Auctoribus moveri cœpit hæc quæstio, atque ita illis certum fuit ac esse debuit gratiæ statum in Ministro requiri. Sanctissimos & Doctores & Discipulos semper habuit Scholastica Theologia, ideòque adimpleta illi est hæc Divina per Apostolum promissio: *Si quid aliter sapitis, vobis Deus revelabit.* Quòd quævis Contritio non justificet sine Sacramento, jam pridem ei revelatum est, mansit tamen dubium, de quo in tertia Parte sanctus Thomas: *Ad tertium dicendum, quod ille, qui est in peccato mortali, non est perplexus simpliciter, si ex officio ei incumbat Sacramenta dispensare. Quia potest pœnitere de peccato suo, & licitè ministrare. Non est autem inconveniens, quòd sit perplexus supposito quodam, scilicet quòd velit remanere in peccato. In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando in casu, in quo etiam laicus posset baptizare: Sic enim patet, quod non exhiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti. Secus est autem in alijs Sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis, ut Baptismus.*

Quæst.64. art.9.

Distinguit duplicem facti speciem, in qua ordinarius, peccati mortalis conscientiam habens, Minister cogatur aliquod Sacramentum ex officio ministrare. Item inter necessitatis & solius utilitatis Sacramenta distinguit. Prima facti species est, dum necessitas non est tanta, quin patiatur Sacramentum dari solenniter, & Sacerdotem agere ut publicum

cum Christi Domini & Ecclesiæ Ministrum. Altera est summa necessitas, cui festinatione opus sit, ideòque Sacerdos tamquam laicus cogatur sine solennibus rituum ornamentis nudum Baptismum dare. Neutro in casu actualem Confessionem, & in solo primo Contritionem exigit sanctus Doctor: Ejus solius, qui in peccato mortali permanere velit, Sacerdotis solenne Ministerium damnat peccati mortalis. Ita eum Sylvester, & alij passim Thomistæ exponunt. Agit de solo ordinario Ministro, de quo & statuit Sacrosancta Synodus Tridentina: *Nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumcumque sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debet. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia Confessoris. Quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quam primùm confiteatur.* Nullum Sacramentum, nullum Ecclesiæ Ministerium est Sacrosancta Eucharistia, ejusque confectione & celebratione sanctius, ideòque nulla humana actio majorem in suo agente requirit sanctitatem: A peccatore requirit justificationem certam, quæ fiat per Sacramentalem Reconciliationem. Unicum exceptum casum declarat laudata Synodus: Dum Curatus Sacerdos ex officio celebrare debet, nec habet copiam Confessoris. De qua exceptione rectè ad tertiæ partis supplementum scribit Franciscus Sylvius: *Non dicitur* à Tridentino Quæst. 5. art. 1. Concilio, *quod illi*, taliter sine Confessione celebrantes Curati Sacerdotes, *sint* per Contritionem *iustificati, sed declaratur quod ab incursione novi peccati excusentur, etiamsi celebrent aut communicent. Verisimile autem est quod peccatorum remissionem accipiant in devota communione.* Quæ eadem docui in Dissertatione. Eamdem exceptionem obtinere existimo in cunctis alijs Sacramentis. Quivis, inquam, in peccato existens Sacerdos, antequam sacro Ministerio se misceat, confiteri debet; Curatus tamen, si Confessor non sit ad manum, debitæ erga Dominum Deum ac ejus Sacramentum reverentiæ per solam Contritionem satisfacit: Et hic est, licèt per Ecclesiam lucidè necdum definitus, communis sensus meliorum Magistrorum. Et Romanum, Pauli quinti Pontificis jussu editum, Pastorum Rituale habet: *Sacerdos*, utique Curatus, *si fuerit peccati mortalis sibi conscius, quod absit, ad Sacramentorum Administrationem non audeat accedere, nisi priùs corde pæniteat. Sed si habeat copiam Confessarij, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* Quin immò de quovis peccati mortalis sibi conscio Sacerdote scribit laudatus Sylvius: *Ad evitationem peccati, saltem mortalis, sufficit* Quæst. 64. *quod Minister ita peccati adfectum deposuerit, ut per veram Pœnitentiam se* art. 6. *ad*

ad justitiam & sanctitatem disponat. Et hæc est ejus generalis conclusio: *Quamvis*, talem Sacerdotem ad Sacramentalem Confessionem obligans, *sententia magnam habeat probabilitatem, & sit securior, sufficere tamen videtur, si Minister sibi de mortali peccato conscius veram Pœnitentiam habeat, priusquam aliquod Sacramentum ministret.* Et ipsum per Contritionem non justificari habet pro certo. Hinc rursùm scribit: *Præmittendum est, eum censeri in peccato mortali ministrare, qui alicuius talis est sibi conscius, neque tamen sincerè pœnitet, veram animi detestationem & dolorem concipiens.* Verùm hæc omnia requirunt longiùs examen.

CAPUT SEPTIMUM.

Exponitur Sanctorum Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villa-Nova, Francisci Salesii, ac Bernardini Senensis de Contritione sententia.

SAnctorum Ecclesiæ Patrum de Contritione sensum in Dissertatione utcumque exposui. Post ipsos adducere nequeam testes majores, quam quos irrefragabili & omnis exceptionis immuni auctoritate ornavit Beatissimus Pater noster Alexander septimus, immò per ipsum Spiritus sanctus. Primus sit sanctus Thomas Aquinas, non solùm apud Romanam ac omnem Latinam, sed & apud Orientalem Ecclesiam plenè authenticus, cujus dogmata laudatus Pater noster, juxta Antecessorum suorum Apostolica oracula, declaravit tutissima, inconcussa, veneranda ab omnibus atque tenenda.

In tertia Angelicæ suæ Summæ parte docet peccatum actuale mortale sine Pœnitentia non posse remitti, probatque hoc modo: *Offensa peccati mortalis procedit ex hoc, quòd voluntas hominis est aversa à Deo*
Quæst 86. art.2. *per conversionem ad aliquod bonum commutabile. Undè requiritur ad remissionem Divinæ offensæ, quòd voluntas hominis sic immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis prædictæ & Proposito emendæ, quod pertinet ad rationem Pœnitentiæ prout est virtus.* At verò voluntatem nostram per solum sine casta Dei dilectione servilem timorem, aut ipso solo formatum ac tinctum de peccatis dolorem converti ad Deum est adeò impossibile & paradoxũ, ut omnis solo illo timore actus & agens homo pœnam uti malum principale timeat, & in proprio commodo
2.1 q.19. art.4. finem ponat ultimum, ideòque perseveret in mortaliter prava voluntate. *Quod contingit*, inquit sanctus Doctor, *in non habentibus charitatem.*

Pergit in articulo sequenti: *Peccatum mortale non potest sine vera Pœnitentia remitti, ad quam pertinet deserere peccatum, in quantum est contra Deum.* Non quia nos æternis addixit gehennis, sed quia Divinam Majesta-

jestatem offendit & læsit. Et infrà in responsione ad quartum argumentum: *Debitum culpæ contrariatur amicitiæ*, ideòque remitti non potest nisi reparetur nostra ad Divinam Majestatem amicitia, castusque amor, de quo pergit in articulo sexto: *Ad secundum dicendum, quod in iustificatione impij non solùm est actus Pœnitentiæ, sed etiam actus fidei. Et ideò remißio culpæ non ponitur effectus solùm Pœnitentiæ virtutis, sed principaliùs fidei & charitatis.* Art. 6.

Quòd vera Pœnitentia ex fide & charitate nasci & formari debeat, disertè tradit in alia ejusdem partis quæstione: *Ad secundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & misericordia non liberant hominem à peccato sine Pœnitentia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offensa in amicum commissa, & quod amico studeat satisfacere.* Impetrandæ peccatorum remissioni adfirmat charitatem esse penitùs necessariam, addens non quamvis sufficere, sed eam solam, quæ in Pœnitentiæ vultum formetur & affectum. Et iterùm: *Si in actu Pœnitentiæ consideretur sola displicentia peccati præteriti, hoc immediatè ad charitatem pertinet, sicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi ad detestationem peccati præteriti requirit specialem virtutem sub charitate.* Germanæ Pœnitentiæ actum dicit esse complexum, ac in ipso reperiri etiam proprium charitatis motum, de quo iterùm scribit: *Ad quartum dicendum, quòd Pœnitentia, licet sit species iustitiæ, comprehendat tamen quodammodò ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim est iustitia quædam hominis ad Deum, oportet quod participet ea quæ sunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vndè Pœnitentia est cum fide paßionis Christi, & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem.* Quæst. 84. art. 5. Q. 85. art. 2 Art. 3.

Germanæ Pœnitentiæ actum esse ex varijs complexum adfirmat ex professo in quinto ejusdem quæstionis articulo, singulosque edicit: *Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ adsumit Propositum emendandi. Quintus actus est motus charitatis, quo alicui peccatum displicet secundùm seipsum, & non tam propter supplicia.* Loquitur ex sancti Augustini ad Anastasium Epistola: *Qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit.* Et ex isto articulo sextum sextæ suæ Sessionis caput manifestè desumpsit sacrosancta Synodus Tridentina.

Eamdem veritatem docere pergit in Supplemento. *Secundùm Augustinum*, inquit argumentum sed contrà, *omnis dolor in amore fundatur:* Quæst. 3. art. 2.

 Sed

Sed amor charitatis, in quo fundatur dolor Contritionis est maximus: Ergo & dolor Contritionis est maximus. Quod ipsum confirmat articuli corpus, alium sensualem, alium rationalem in Contritione distinguens dolorem, & pergens de posteriori: *Hic est essentialiter ipsa Contritio, qui nihil est aliud, quam displicentia præteriti peccati, & talis dolor in Contritione excedit omnes alios dolores. Quia quantùm aliquid placet, tantùm contrarium eius displicet; finis autem ultimus super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur: Et ideò peccatum, quod à fine ultimo avertit, super omnia displicere debet.* Peccati displicentiam seu odium adfirmat nasci oportere ex complacentia & amore finis ultimi, qui est Deus in

Quæst. 5. art. 2. sæcula benedictus. Et rursus in alia quæstione: *Ad tertium dicendum, quod dolor Contritionis, quamvis sit finitus quantùm ad intensionem, habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & secundùm hoc potest valere ad dilectionem culpæ & pœnæ.*

Omnino notanda est doctrina articuli sequentis, duplicem rursus in Contritione dolorem distinguens, & pergens de rationali: *Hic est displicentia peccati commissi. Et potest esse adeò parvus, quod non sufficiat ad rationem Contritionis. Vt si minùs displicet peccatum, quam debeat displicere separatio à fine. Sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis.* Loquitur ex sancto Augustino, scribente

L. 8. de Trinit. c. 6. de æterna atque incommutabili, quæ Deus est, justitia: *Dum iusti, operum* justitia, *non sumus, minùs eam diligimus, quam ut iusti esse valeamus.* Dilutum illum justitiæ amorem latius exponit in libris Confessionum. Post à sancto Simpliciano auditam victorini Rhetoris conversionem ait incommutabilem Christianæ justitiæ veritatem & pulchritudinem fuisse à se & cognitas & dilectas, verùm dilectione ni-

L. 8. c. 5. mium diluta, & pergit: *Veritatis perceptio iam certa erat, ego autem adhuc terra obligatus militare tibi recusabam, & impedimentis omnibus sic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum est. Ita sarcina sæculi, velut somno adsolet, dulciter premebat: Et cogitationes, quibus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est qui dormire semper velit, omniumque sano iudicio vigilare præstat, differt tamen plerumque homo somnum excutere, cum gravis torpor in membris est, eumque displicentem carpit libentius, quamvis surgendi tempus advenerit; ita certum habebam esse melius tua charitati me dedere, quam mea cupiditati cedere. Sed illud placebat & vincebat, hoc lubebat & vincebat. Non enim erat quod tibi responderem dicenti mihi,* SURGE QUI DORMIS, ET EXURGE A MORTUIS, ET ILLUMINABIT TE CHRISTUS. *Et undique ostendenti vera te dicere, non erat omnino quod responderem veritati convictus, nisi*

tan-

tantùm verba lenta & somnolenta, MODÒ, ECCE MODÒ, SINE PAULULUM. *Sed modò & modò non habebant medium: Et sine paululùm ibat in longum.* Hæc est illa charitas, quâ adhuc adolescens orarat ad Dominum: *Da mihi castitatem & continentiam, sed non modò. Timebat ne citò ipsum exaudiret Deus, & citò sanaret à morbo concupiscentiæ, quam malebat expleri, quam exstingui.* Est vera supremæ justitiæ dilectio, verùm adeò modica & diluta, ut nequidem adfectu Deum diligat super omnia, sed ipsi quasdam præferat cupiditates. Eam Augustinus passim vocat primam charitatis scintillam, exordia, & rudimenta: Ad Contritionem & justificationem non sufficere rectè adfirmat sanctus Thomas. Cap.7.

Eodem in supplemento ad quæstionem, An majorem de Dei offensa, quam de æterna gehenna displicentiam debeat involvere vera Contritio, respondet: *Ad quartum dicendum, quod quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundùm quantitatem malitiæ ipsius. Malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quem peccatur, in quantum est ei indigna; & ex eo qui peccat, in quantum est ei nociva. Et quia homo debet magis Deum quam seipsum diligere, ideò plus debet odire culpam, in quantum est offensa Dei, quam in quantum est nociva sibi.* Loquitur ex Theodoreti, Cyrensis in Eufratesia Provincia Episcopi, commentario in Apostolicam ad Romanos Epistolam: *Non est propter bona promissa amandus Deus, sed illa propter ipsum expetenda. Neque enim qui sincerè in aliquem divitem adfectus est, eum propter opes & facultates diligit, sed propter suum in eum adfectum res etiam, quæ ad ipsum pertinent, diligit. Ita etiam Divinus Apostolus, Nollem, inquit, habere Regnum cœlorum, & omnia quæ videntur, & quæ intelligibilia percipiuntur, & tot tantaque alia bis & ter sine dilectione in Christum. Si quis mihi tum præsentia, tum futura molesta & aspera proposuerit, & temporalem atque æternam mortem, & longissimum in gehenna supplicium, unà cum dilectione in ipsum libentiùs & alacriùs hoc susciperem, quam illa magna & præclara, & quæ verbis exprimi nequeunt, Dei dilectione frustratus.* Et de sancto Anselmo Cantuariensi Archi Episcopo scribit Henricus Cnychtonus: *Anselmus frequenter dicere solebat se malle esse sine peccato in inferno, quàm in cœlo cum peccato.* Quòd vera Pœnitentia peccatum sicut gehennas odisse debeat, jam frequenter audivimus à sancto Augustino. Eamdem doctrinam hìc confirmat Doctor Angelicus, & ex tali charitate adfirmat formandam veram Contritionem. Definitiva est hæc ejus ibidem sententia: *Dolor Contritionis à charitate caussatur.*

Quæst.3. art.1. — Cap.8. — L.2.c.8. — Quæst.4. art.1.

Sacrosancti Tridentini Concilij Patribus cur non adnumeremus sanctum Thomam de Villa-Nova, Valentinum in Hispania Archi-Epis-

copum? Licèt Synodum ex caussis non accesserit, omninò tamen de ipso dici debeat, quod de sancto Cypriano & Nicæna Synodo scribit sanctus Augustinus: *Spiritu interfuit.* Suos enim Hispaniæ Collegas, in marino ad Tridentinam urbem itinere periclitatos liberavit à naufragio, & cunctos ibidem Patres suis verè Episcopalibus literis & consilijs insigniter adjuvit. Eum publicis Sanctorum tabulis inscripsit, insigni apud Gondulfi Castellũ Ecclesia ornavit Beatissimus Pater Alexander septimus, & nocturno ejus officio inseruit hocce Encomion: *Scientiam Sanctorum à Domino vehementissimè postulavit.* Hic ergo tantus Doctor & Pastor in Dominicæ Passionis Dominica hanc populo suo tradidit de Contritione doctrinam: *Contritio, iuxta Theologorum sententiam, est dolor voluntariè adsumptus pro peccato, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Potest addi: Et iterùm non peccandi.* Cum Doctore Angelico dolorem illum affirmat oportere esse rationalem, & pergit: *Dicitur, Voluntariè adsumptus, propter quod & Pœnitentia in morte suscepta aliquo modo suscepta est, quia non voluntate liberâ, sed magis timore fit, & quasi quâdam violentiâ instantis periculi.* Quo principio abusus Martinus Lutherus omnem ex timore servili conceptam Pœnitentiam dixit esse hypocrisin, involuntariam, fictam, & coactam. Pergit gloriosus Episcopus, ac etiam definitionis vocem, *Pro peccato*, exponit: *Non de damno, vel de pœna, vel de infamia, vel de turpitudine & vilitate peccati, sed dolendum est de peccato, prout offensa Dei, sic ut etiamsi nullum incommodum de peccato proveniret, neque esset infernus, aut iudicium, neque aliquis sciret, etiam displiceret peccatum, quia Deus fuit offensus. Vera Contritio ex amore Dei debet procedere, non ex timore, aut ex amore sui. Vndè Augustinus: Oportet Pœnitentem non solùm Deum timere Iudicem, sed & iustum diligere.* Et infrà: *Ex hac definitione possumus elicere quinque conditiones, quas debet habere dolor, ut sit perfecta & consummata Contritio.* Ut quoad solã sufficientiã sit perfecta. *Prima quòd sit purus, id est, propter Deum totaliter, vel principaliter, non propter damnum.* Absolutè perfecta est totaliter, quoad solam sufficientiam perfecta saltem principaliter debet esse propter Deum. *Secunda conditio est, quòd sit pius, id est, non furiosus: Vt faciunt quidam, qui seipsos diris devovent, & conqueruntur de Deo, & peccatis addunt blasphemiam. Tertia conditio est, quòd sit maximus, appretiativè scilicet, non intensivè: Vt plus doleas de peccato, quàm de quovis infortunio, vel morte uxoris aut filiorum. Non intensivè: Nam sensibilia mala magis movent nos. Sed appretiativè, & in æstimatione: Nam si daretur optio, potiùs eligeres pati quodcumque infortunium, & mortem filiorum, & tuam, immò & infernum, & annihilationem tuam, quàm eligere peccatum. Quarta conditio est, quòd sit perpetuus: Nam Pœnitentia cum vita finienda est. Quinta*

conditio

conditio est, quòd sit particularis de quovis peccato mortali, quod est in memoria. Non quòd debeas habere tot dolores particulares, quot peccata recordaris, ut quidam volunt; sed sufficit quòd habeas unum dolorem extensum, qui se extendat ad omnia peccata mortalia in particulari, quæ recordaris te fecisse. Non enim sufficit, si in confuso doleas de omnibus, & in generali quia es peccator magnus, & quia offendisti multùm, sicut dolent Sancti, sed quòd doleas de homicidio, de adulterio, de fornicatione, de furto, si commisisti in speciali: Ad quod non opus est habere multos dolores, sed sufficit unus intensus de omnibus in qarticulari consideratis. Has condiciones debet habere dolor, ut sit quoad sufficientiam *perfecta Contritio.*

Sancti Francisci Salesii, Gebennensis Episcopi, doctrinam & sanctimoniam quis ignorat? Et jam hunc in Ecclesiasticas Sanctorum tabulas retulit laudatus Pater noster, ejusque Canonico officio indidit hocce elogium: *Franciscus suis Scriptis, cœlesti doctrinâ refertis, Ecclesiam illustravit, quibus iter ad Christianam perfectionem tutum & planum demonstrat.* In sanctissimis de Divino amore libris hanc ponit de Contritione doctrinam: *La repentance, qui ne reiette pas l'amour de Dieu, quoy qu'elle soit encore sans icelui, est une bonne & desirable repentance, mais imparfaitte, & qui ne nous peut donner le salu, iusques à ce qu'elle atteint à l'amour, & qu'elle soit meslée avec icelui. Si que, comme le grand Apostre à dit, que s'il donnoit son corps, & tous ses biens aux pauvres, sans avoir la charité, cela lui seroit inutile: Aussi pouvons nous dire en verité, que quand nostre penitence seroit si grande, qui sa douleur fit fondre nos yeux en larmes, & fondre nos cœurs de regret, si nous n'avons le sainct amour de Dieu, tout cela ne nous serviroit de rien pour la vie eternelle.* L.2.

Ejusdem sententiæ fuit in suis ad populum Quadragesimalibus concionibus magnum Ecclesiæ lumen, cujus publicum festum Romano Breviario imposuit Beatissimus Pater noster, sanctus Bernardinus Senensis: *Ex his apertè elici potest, quòd qui conteritur principaliter propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui, ut si cessaret damnatio ex perpetrata culpa, cessaret & Contritio illa. Sed secundùm Scotum, licet ad veram Contionem concurrat timor humilians, debet tamen concurrere amor inflammans. Vndè etsi in peccatore initiet timor pœna, superveniens tamen amor talem timorem debet repellere.*

Omittere nolim laudatissimos Fratris Didaci Stella in sancti Lucæ Evangelium Commentarios: *Si tantum dolorem & Pœnitentiam tuorum peccatorum habueris, & illorum caußâ tot lacrymas fuderis, quot sunt guttæ aquæ in mari, si hanc Pœnitentiam & dolorem habueris solùm, vel præcipuè id cavens ne in infernum eas, certissimè scias te hâc solâ ratione damnan-* Cap.6.

nandum fore. Nam in peccato duo considerare debes. Alterum, offensam quam adversùs Dominum tuum commisisti; alterum verò malum, quod tibi ipsi comparasti, quia teipsum ad aternam pœnam obligasti. Si igitur te peccati tui potiùs pœnitet propter inferni cruciatum, quàm quòd Deum offenderis, manifestũ est te potiùs id cavere & fugere quod contra te est, quã quod adversùs Deum. Vndè fit ut teipsum plusquàm Deum diligas, ideóq; numquam peccatum tibi remittetur, quantumvis gravissimum dolorem habeas, nisi te pœnituerit Deum offendisse. Hunc dolorem vocant Scholastici Attritionem, qua filia est amoris proprij, ut Contritio filia est amoris Divini. Innumera adduci possunt ejusmodi testimonia: Verùm quibus hæc non sufficerint, nec si quis ad prædicandam hanc veritatem à mortuis surrexerit, credent.

CAPUT OCTAVUM.

Epistola Epilogus.

OPponi nobis possit Martini Lutheri sermo de Pœnitentia: *Contritio, sic enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior, duplici viâ paratur. Primò, per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quâ quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine anima sua, ponderando peccatorum suorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem; deindè amissionem aterna beatitudinis, ac aterna damnationis acquisitionem: Et alia qua possunt tristitiam ac dolorem excitare. Hac autem tristitia facit hypocritam, immò magis peccatorem: Quia solùm timore Pracepti & dolore id facit. Et tales omnes indignè absolvuntur & communicantur. Et si liberè deberent, remoto Pracepto & minis pœnarum, confiteri, certè dicerent sibi non displicere vitam prateritam, quam sic coguntur displicere confiteri. Immò quò magis timore Pœna & dolore damni sic convertuntur, eò magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, qua coguntur, non autem volunt odisse. Siquidem lex & cognitio peccati magis abundare facit peccatum. Et hac est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem, non meritoriam. Alij vocant Attritionem disponentem ad Contritionem. Sic enim ipsi opinantur. Quam opinionem, errorem ego indico. Secundò paratur Contritio per intuitum & contemplationem speciosissima iustitia, &c.* Servilem sine omni charitate Attritionem manifestè damnat, ideoque ipsam prior meus Accusator vult à Sacrosancta Tridentina Synodo in fidei Canonem esse admissam. *Quaro,* inquit, *an ullus, negare posset Concilium hic primum illum Contritionis modum tueri ac retinere, quem Lutherus reijciebat, eisdem ferè verbis descriptum? Profectò si unquam ex Conciliorum verbis colligere licuit quos hareticos, quosve horum errores damnarint, hic manifestissimè patet adstrui veritatem Catholicam eo sensu, quo impugnarat Lutherus.* Hoc esse palmare servilis

vilis Attritionis fundamentum adferunt aliqui, ideoque petierunt subverti.

Respondeo Monothelitas, Iconoclastas, ac Felicianos, non solùm ob inductas vocum novitates, sed & ob vitiata sanctorum Patrum testimonia fuisse à sexta, septima, & Francofordiensi Synodis meritò damnatos. Est enim grassatio facinorosa. Etiam ab hæreticorum dictis quandoque pendet recti dogmatis aut Synodalis decisionis notitia, adeòque & in ipsa grassari possit esse facinus. Et talis omninò est adductus contextus Martini Lutheri. Cur ergo Accusator hisce verbis, *Alij vocant Attritionem disponentem ad Contritionem*, adjecit vocem, *Proximè*? An enim ad veram Contritionem servilis Attritio proximè disponat, est non modica quæstio, ejusque negativa pars non caret fundamentis. Longè majus est quod verbis, *Sic enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior*, substraxerit, vocem, *Vera*. Quidam Lutheri tempore Scholastici Doctores Contritionem & Attritionem non more antiquo penès perfectam ac imperfectam duri ac distorti cordis trituram, sed penes inclusam charitatem distinguebant: Omnis vera, ex Dei amore formata, interior Pœnitentia erat illis Contritio, solam Attritionem servilem donabant toto vocabulo Attritionis. Hìnc de voce, *Contritio*, dicit Lutherus: *Sic cœpit vocari vera Pœnitentia interior*. Utique apud Scholasticos Doctores. Hi enim etiam veram, veràque Dei dilectione formatam Pœnitentiam ex servili pœnarum metu, & alijs per Lutherum adductis exordijs frequenter, immò communiter concipi semper ex antiquis Ecclesiæ Patribus & Canonicis literis docuerunt. Laudatorum Patrum, dicto modo conceptam Pœnitentiam de veritate ac libertate suspectam quandoque habentium, testimonijs abusus Lutherus, lucidam veritatem obscurare & subvertere tentavit, cum Donatistis & Pelagianis blaterans nullam ita conceptam Pœnitentiam esse veram, adeoque nec esse Contritionem, sed dumtaxat servilem sine charitate Attritionem, quæ nullo modo, etiam juxta ipsos istos Doctores, ad impetrandam peccatorum in Sacramento veniam disponeret, sed solummodò ad Contritionem. Fassus est eam uti Contritionem & veram Pœnitentiam tradi à Catholicis, ast addidit tradi inconsequenter: Quod per timorem concepta & quasi extorta voluntas ipsi videretur non posse esse libera & vera. Eam garrivit esse motum non bonum, ideòque citra ejusmodi motum à nobis justificationem promitti per solum Sacramentum. Hunc ejus fuisse sensum, suprà abundè ostensum est, confirmatque Ruardus Tapperus. Eumdem errorem damnat Tridentina Synodus, definiens ex istis etiam ignobilibus exordijs conceptam Contritionem esse veram, Dei donum,

num, liberam, sufficientem an impetrandam in Sacramento justitiam, adeoque hominem per ipsam non fieri hypocritam, aut magis peccatorem. Quocirca servilis Attritio nequaquam est probata per Synodum, sed tamquam Lutherana in orthodoxos Doctores calumnia damnata & proscripta. Quò Lutherus in solam servilem Attritionem debacchatus, adeoque & ipsam probasse videretur Tridentina Synodus, Accusator expunxit vocem, *vera.*

Per hæc, Eximie Confrater, abundè me purgatum confido, & te Judice absolvendum ab objectis erroribus. Quod varia, omni charitati & Contritioni subitam peccatorum veniam quasi promittentia, sacrarum literarum testimonia aut de sola perfecta, aut de sola per Sacramentum adjuta imperfecti dilectione loquantur, utcumque ostendi. Errasse possim. Et ex corde amplector quod de suis Scriptis ad Sabinum, Placentinæ Ecclesiæ Episcopum, scripsit sanctus Ambrosius:
Epist.63. *Nescio quo modo, præter imprudentiæ caliginem quæ me circumfundit, unumquemq; fallunt sua scripta, & aurem prætereunt, atque filii etiam deformes delectant; sic etiam Scriptorem sermones indecores sui palpant. Incautiùs plerumq; aliquid promitur, aliquid accipitur malevolentiùs, aliquid exit ambiguum: Tum quia alieno examinanda iudicio, non pro nostra debemus magis, quam pro aliena opinione trutinare, & discutere omnes Scrupulos malevolentiæ.* Alienus item semper esse studui à pessimo vitio, quod in Juliano Pelagianista notat, & evellendum suadet sanctus Augustinus: *Quando animositatem, quâ teneris, viceris, tunc veritatem poteris*
L.6 c.26. *tenere, quâ vinceris.* Quam victoriam & mihi ipsi, & meis Accusatoribus ex corde exopto.

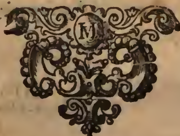
Per S. Fulgentij concludo & cum ipso apud Sardos exulantium Afrorum Episcoporum Synodalia in simili negotio verba: *Vos itaque, dilectissimi Fratres, per gratiam Dei estote stabiles & immobiles, ac tenentes veram fidem, exhibete Fratribus aliter sentientibus charitatem, nec de aliquo desperetis, quia qui bodie veritatem in aliquo non agnoscit, potest cras Deo revelante cognoscere. Deo enim subest, cùm volet, posse. Oremus ergo pro eis, ut Dominus operetur in eis. Exhibeamus eis bonam voluntatem, de qua nos possimus habere mercedem, scientes quoniam in conspectu Dei quisquis de numero prædestinatorum fuerit, non peribit, & in omnibus voluntas Omnipotentis implebitur, ut per gratiam salvi fiant, & agnitionem veritatis, Domino illuminante, percipiant.* Quod dùm fiat, memoriam nostram non deserat
L.1.cap.16 S. Thalassij Abbatis ad Paulum Presbyterum scripta parænesis: *Ut in cœno aromata non inveniuntur, ita neque charitatis suaveolentia in anima iniuriarum memori.* Per Fratrum nostrorum in nos pusillanimitatem, tanquam per sinistra justitiæ arma, læti ambulemus, & legendis aut evel-

evellendis aculeatis ipsorum spinis bonas, rebus serijs debitas, horas deinceps non perdamus. Hæc sunt quæ de nostratibus rebus significata volui, Deum Opt. Max. rogans, ut etiam his novissimis, in quos peccata nostra nos reservarunt, malorum temporum diebus Ecclesiam suam purgare & conservare dignetur ab omni scandalo iniquitatis. Optimam illam, quam ab Eutychio avo suo didicit, & quotidie recitare consuevit sanctus Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus, orationem video mihi necessariam: *Domine bonam mentem mihi elargire, & libera me de meis adversarijs.* Hanc orationem ut pro me fundere dignetur & vestra Benignitas, ex corde precor. Vale.

ERRATA.

P. 31. in marg. q. 87. lege 85.
P. 33. in marg. dist. 3. 4. 5. 8. lege dist. 34. §. 8.
P. 55. lin. 24. VOBIS lege vos.

Cætera minora corriget Benignus Lector.



CENSURA.

Admodùm Reverendi, Ampliſſimi, atque Eximij Viri, *D. Iacobi Pontani*. S. Theol. Doctoris ac Profeſſoris, Inſignis ad ſanctum Petrum Collegiatæ Eccleſiæ *Decani*, Privilegiorum Academiæ Lovanienſis Conſervatoris Apoſtolici, nec non Regij Librorum Cenſoris, &c.

H*Æc Epiſtola familiaris in qua authbr doctrinam à ſe traditam in quadam Diſſertatione* de Chriſtiana Contritione & Attritione, *elucidat, & adverſus ſiniſtram quorundam interpretationem exponit, nihil continet fidei Orthodoxæ, aut Chriſtianis moribus repugnans. Dat. Lovanij die 25. April. 1667.*

JACOBUS PONTANUS S. Theol. Doctor & Profeſſor, ac Librorum Cenſor.

SUMMA

SUMMA PRIVILEGIJ REGIJ.

CAutum eſt Regiæ Majeſtatis Privilegio, ne quis intra Novennium citra Viduæ *Bernardini Maſii* voluntatem imprimat, aut alibi impreſſum in haſce Ditiones invehat Libellum intitulatum, *Diſſertatio Dogmatica &c. circa Chriſtianam Contritionem & Attritionem*, per Fr. CHRISTIANUM LUPUM, *Iprenſem, Ord. Erem. S. Auguſtini S. Theol. in Univerſitate Lovanienſi Doct. ac Profeſſ.* Sub pœnis in Originali Diplomate contentis, dato Bruxellæ, die 8. Maij 1666.

& ſignato

LOYENS.